

Vox Libri

Nr. 13 - 2009

Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Deva

VOX LIBRI, Nr. 13, 2009*
Revista Bibliotecii Județene
„Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva

Editată cu sprijinul Consiliului Județean Hunedoara

Redactare: Denisa TOMA
Ioan Paul Mihai STOICOVICI
Diana TRIF
Diana FERENCZ
Ciprian DRĂGAN
Traian MARIAN

Tehnoredactare și copertă:
Simona-Nicoleta PAPUC

Versiunea WEB: Mihai STOICOVICI

Adresa: 330025 - Deva, str. 1 Decembrie,
nr. 26, jud. Hunedoara

Telefon: 0254 219440

Fax: 0254 216457

E-mail: bibliotecadeva@upcmail.ro
voxlibridv@yahoo.com

ISSN: 1841 - 7736

Tiparul executat la **GRAPHO TIPEX** Deva

* Versiunea prezentata este cea de pe pagina WEB.

Vox Libri

nr. 13 - 2009

<i>Editorial</i>		<i>Prin marile biblioteci ale lumii</i>	
Alegere de bibliotecar	2	Biblioteca Abației din Melk, Austria	47
<i>Dialogul ideilor</i>		<i>Aniversări-Comemorări-Evenimente</i>	
Bunul econom	3	Eugen Evu	53
<i>Profesiune și vocație</i>		Dumitru Hurubă	54
Candela spirituală	5	<i>Pagina bibliofilului</i>	
Registrelle parohiale...	9	Banalitatea răului	55
Principii de selecție a colecțiilor...	12	<i>Note de drum</i>	
<i>Aniversări-Comemorări-Evenimente</i>		Canterbury tales	58
Sava Henția	14	<i>Atelier de creație</i>	
Drepturile omului	18	Proletcultismul (II)	65
Nerva Hodoș	20	Toamna târzie	68
Sabin Drăgoi	24	Lăbuș	71
Salonul Cărții Vox Libri 2008	27	Robert Hainard	75
Din trecutul teatral al Devei	31	Ferestre deschise - premianții	78
<i>Pagina bibliofilului</i>		<i>Tradiții și obiceiuri</i>	
Povești ale doamnelor și domnilor	34	Nunta	82
<i>Aniversări-Comemorări-Evenimente</i>		<i>Divertisment</i>	
In memoriam: Ioan Budiu	41	Cupluri celebre	91

Alegere de bibliotecar

Concurs pentru ocuparea postului de bibliotecar. Aparent, un concurs ca oricare altul, cu bibliografie obligatorie, cu riguroase condiții de participare, cu o comisie expertă care corectează la sânge, deci tot tacâmul. Comisia corectează lucrările, „corectorii” confruntă textul candidatului cu textul bibliografiei, ca să sune exact, dar exact, ca acolo. Sună bine, candidatul ia notă mare, la „interviu” mai spune câte ceva despre ce-l mână în luptă, de ce vrea să devină bibliotecar și concursul se încheie. Se afișează listele cu rezultate: cei mai buni câștigă. Până aici totul sună bine. Aș îndrăzni, însă, la „alegere de bibliotecar”, să sugerez comisiilor să introducă niște probe mai ieșite din comun. Proba scrisă n-ar consta în înșiruirea de drepturi, obligații, atribuții, clasificări, competențe, reguli, pentru că toate acestea se găsesc scrise, iar cine lucrează / va lucra cu ele știe de unde să le ia. Aș face, în schimb, altceva:

Te-aș cere candidaților să scrie numele a zece scriitori români, zece străini și în dreptul lor să pună cele mai importante trei opere. Aș întreba candidatul care e ultima carte pe care a citit-o, care îi este scriitorul preferat, de ce iubește un anumit scriitor. Și, chiar dacă la proba scrisă nu înșiruie foarte precis documentele de bibliotecă, dacă a citit mai mult față de un alt candidat (sau a citit, pur și simplu față de unul care n-a făcut-o DELOC, niciodată !), l-aș accepta fără prea mare ezitare.

Aș mai cere candidaților să scrie un mic eseu, nu mai mare de o pagină, care să cuprindă gândurile lor despre carte, lectură și bibliotecă. Aș urmări cu foarte mare atenție firul gândului, construcția raționamentului, fluența exprimării (care vine din ani buni de lecturi) și aș vâna fără milă greșelile de ortografie, scrierea corectă a unor cuvinte

Cupă care m-aș transforma în detectiv. Aș urmări candidații în fiecare zi, m-aș furișa pe urmele lor, iar dacă aș vedea că trece o zi, trec două, trei, patru, și ei nu intră într-o librărie, nu se opresc la o tonetă cu cărți, atunci aș cădea pe gânduri, mi-ar fi clar că nu prea au mari legături cu cartea. Și aș îngroșa puțin obrazul, m-aș invita chiar și la candidați acasă. L-aș angaja pe acela în a cărui locuință cărțile se află peste tot, într-o ubicuitate năucitoare, pe rafturi, pe televizor, pe mese, pe rafturile bibliotecii care geme sub greutatea lor. Aș ști cu exactitate că acest om se simte bine în lumea cărții, că le iubește, că niciodată nu i se par „prea multe” și că, deci, profesiunea de bibliotecar îi este vocație. Ar lua concursul cu nota zece, un concurs care va dura, în realitate, toată viața.

Cred cu obstinație că nimic nu poate fi mai măgulitor decât să auzi că o cunoștință, un coleg ți se adresează cu *Bună ziua ! Ce mai citiți ?* Dacă mi s-ar spune *Bună ziua ! Ce mai gătiți ?* m-aș simți ofensată de-a dreptul. Și sunt foarte fericită că am colegi care mă întreabă ce mai citesc. Pentru că prefer să mi se vorbească despre frazele lui Saramago, și nu despre sosul bechamel.

Denisa TOMA

„Bunul econom” la aniversare

Cu 110 ani în urmă, la 25 decembrie 1899, 6 ianuarie 1900 pe stil nou, apărea la Orăștie, important centru al presei românești de la cumpăna veacurilor XIX și XX, *Bunul econom*, „revistă pentru agricultură, industrie și comerț”. Proprietari-editori erau Ioan Mihai și Vasile Damșa, iar redactor responsabil, Ioan Moța, inimosul animator al vieții culturale din Orăștia acelor timpuri. Profilul revistei era economic prin excelență, articolele având drept „cititori țintă” agricultorii, proprietarii și funcționarii băncilor, comercianții care găseau în paginile revistei articole bine documentate cu privire la problemele economice cu care se întâlneau. Până în anul 1907, revista a apărut la Orăștie, la Tipografia „Minerva”, iar din anul 1908, la Deva, la Tipografia „Sf. Ioan”. În anul 1901, pe când apărea la Orăștie, a avut suplimentul literar intitulat *Spicuirii literare*, iar din perioada devenă datează

suplimentul umoristic, *Cucul din Ardeal*. După modelul francezescului *feuillette*, rubrica literară se numea „Foiță” și cuprindea semnături mai mult sau mai puțin cunoscute din lumea literară românească sau din străinătate.

În numărul 3 din 13 / 26 ianuarie 1901, pe prima pagină se găsește o relatare ne semnată a rezultatelor cercetărilor întreprinse de savantul Victor Babeș cu privire la unele caracteristici definitorii ale poporului român. Reproducem din coloanele ziarului, transpuse de redactorii vremii „în limbă populară, pe înțelesul tuturor”, fragmente reprezentative din ideile lui Victor Babeș. Am adaptat textul marelui savant român la ortografia românească actuală.

Reîntinerirea poporului român

Eu cred că poporul român s-a născut din părinți voinici, anume din popoare primitive, nestricate, și astfel poartă în sine germenul (semența) unei dezvoltări treptate, de vreme ce acele popoare s-au împreunat cu semințiile romane (aduse aici de Traian) cele cu însușiri mari civilizatoare de ale romanilor.

Ar trebui deci ca prin această fericită împreunare, sănătatea popoarelor vechi (găsite aici) să se găsească acum împreunată cu însușirile civilizatoare și de înaintare ale Romanilor.

Dialogul ideilor

Nu trebuie însă să uităm că popoarele primitive (de rând, de jos), pe lângă partea bună, aveau și însușiri rele de neînvinș, ca credințe deșarte și o patimă oarbă, locală, care se împotrivesc înaintării. Iar Romanii aduși de Traian și Aurelian aduseseră cu ei germeul scăpătării din țara lor și ei au putut lăsa moștenire poporului nou ce s-a format din ei, poporului român, aplecări ducătoare la scăpătare ca: lăcomia, duhul de intrigă (zăzani, certe), poftă de lux și de risipă în blestemății, mai cu seamă însă acea nenorocită iubire de sine și de al său care nu se mai uită și la viitor, ci pentru foloase personale și de o zi, nesocotesc binele de obște. (Căci trăind coloniștii romani ca domni pe spatele popoarelor găsite aici, ușor s-au putut face oameni cu atari însușiri, care apoi au trecut din tați în fii.)

Ce pricepem deci prin reîntinerirea sau renașterea națiunii române? Ca să putem vorbi de renașterea sau întinerirea ei trebuie să îngăduim că ea a scăpătat odată sau e cel puțin la un început de scăpătare, din care așteaptă ridicarea, reîntinerirea.

În adevăr, nu putem tăgădui că poporațiunea română arată semne de scăpătare. Vedem mai ales scăpătarea straturilor de sus ale poporului, având aceleași pricini ca și la străbunii noștri romani: lipsă de patriotism, egoism, apoi un scepticism (nepăsare rece) față de toate lucrurile sfinte, umanitare și naționale! Suferim de păcatele popoarelor care s-au ridicat prea repede și nu cunosc de-ajuns lupta aspră pentru trai.

Precum popoarele primitive (de rând, de jos) venind în atingere cu civilizațiunea (cultura), primesc mai repede de la ea părțile stricăcioase: poftă netrebnică, patimi, nervozitate, boli – așa și tinerii noștri trecuți prin școlile streine mari se întorc acasă de cele mai multe ori stricați, cinici, înzestrați cu oarecare pregătire de a cuprinde o slujbă în țară, în care însă în loc de a lucra la ridicarea neamului, cearcă să-și facă numai mendrele personale, spre paguba binelui public. Puține abateri bune de la regula aceasta.

Dar nădejdea mea e că națiunea română este încă tânără. E adevărat că a trăit veacuri, dar într-o stare de amorțire, și numai de câteva zeci de ani ea se arată și se ridică ca o națiune civilizată în mijlocul națiunilor mari europene, dând piept cu înrâuririle străine și cercând să se arate ceva în fața acelor. Nu mă îndoiesc deci că suntem o națiune tânără și știm că organismele tinere pot fi reîntinerite, reîmprospătate, pornite pe calea îndreptării, chiar când arată începuturi de scăpătare.

Pentru a încerca însă reîntinerirea națiunii, trebuie mai întâi să o rupem cu scăpătarea morală (sufletească) care hotărăște și pe cea fizică (trupească), trebuie ca straturile de sus, inteligente, să se rupă pe o clipă de egoismul nesocotitor al viitorului neamului, să ne oprim prin o sfortare morală de pe povârniș, să cercetăm pricina scăpătării sus și jos, și mijloacele de îndreptare!

Biblioteca comunală, candelă spirituală a satului românesc

Lumină din Lumină... cartea este strop de Dumnezeire, ne luminează mintea și ne ajută să răzvim prin vremurile întunecate ori ne dezleagă din robia neștiinței.

Veacuri de-a rândul, poporul român a vegheat la porțile Europei, oprind cu sabia cotropitorii vremelnici, dar cea mai înțeleaptă grijă a fost să-și fundamenteze propria-i cultură, înnoibilă de contactul cu marile civilizații europene și orientale.

Și cum ar fi putut izbândi în păstrarea memoriei umanității dacă nu prin carte și bibliotecă?

Privind cu luare aminte trecutul nostru, vom descoperi, poate cu surprindere, că există o puternică tradiție a cărții la sate. Acest lucru este pe deplin justificat de faptul că cea mai stabilă comunitate socială era și este și în zilele noastre cea sătească.

Cele mai vechi biblioteci românești, păstrătoare de cărți, erau constituite la sate, în localități în care se înfiripase o autentică cultură: Vodița, Tismana, Cozia, Neamț, Putna, Cotnari, Scheii Brașovului, Humor ș.a.

Prima atestare a existenței unei biblioteci pe teritoriul țării noastre este cea a Mănăstirii Igrîș (județul Timiș, lângă Cenad) din Transilvania, în jurul anului 1200, filială a Bibliotecii Pontigny (Franța). Marele public, chiar dacă nu știa carte, putea lua cunoștință de opera lui Seneca, Cicero, Quintilian, Suetonius, prin predicile citite în biserici.

Domnitorii români, ca și o parte dintre boieri, își aveau faimoasele biblioteci în localități rurale: puternica familie a

Craioveștilor, la Bistrița; prințul culturii - domnitorul Constantin Brâncoveanu, la Horezu; stolnicul Constantin Cantacuzino, la Mărgineni; familia domnitoare a Mavrocordaților, la Văcărești. Despre aceasta, din urmă, Nicolae Iorga afirma: „Întreg Orientul nu dispunea de o bibliotecă asemănătoare celeia a lui Nicolae Mavrocordat, care cuprindea o jumătate de milion de cărți”.

Biblioteci remarcabile aveau și alți cărturari: Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Ion Neculce, Luca Stroici, Stoica Ludescu, Radu Greceanu, Varlaam, Dosoftei, Udriște Năsturel, Nicolae Milescu, Antim Ivireanul, Nicolae Olahus, Johanes Honterus, Sava Brancovici, Ion Inocențiu Micu - Klein, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuel Micu - Klein, Gheorghe Lazăr etc.

Constituite mai cu seamă din inițiative particulare, aceste biblioteci au avut o importanță socială de necontestat, atât prin ideile cuprinse în cărți, cât și prin accesul altor categorii sociale. Acestea au stârnit admirația unor călători străini prin Țările Române sau a unor cărturari de pe alte meleaguri.

Stolnicul Cantacuzino scria, în 1708, Patriarhului Ierusalimului Hrisant Notara: „Multe din cărțile din mica și modesta mea bibliotecă sunt împrumutate, astfel că rafturile ei sunt aproape goale.”

Secolul al XVIII-lea, ca și secolul următor, au fost marcate de o ascensiune a culturii. Au apărut importante asociații sau societăți

Profesiune și vocație

literare și culturale care-și desfășurau activitatea mai ales în lumea satelor.

Prima societate care și-a asumat sarcina înființării de biblioteci sătești sau populare a fost ASTRA (Asociațiunea Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român). Menirea durabilă și generoasă și-a îndeplinit-o prin dotarea, susținerea și organizarea ingenioasă a acestora în două tipuri: „stabile” – în marile comune și „ambulante” – un fel de caravane ale cărților care se deplasau periodic prin sate, unde staționau un anumit timp. Ca urmare a acestor măsuri, în anul 1913, în satele ardeleni funcționau 594 de biblioteci. După Marea Unire de la 1918, activitatea cercurilor culturale și ale bibliotecilor sătești cunoaște o nouă evoluție, astfel că în perioada 1939-1940, Ardealul avea în mediul rural 1899 de biblioteci. Iată ce declara președintele despărțământului Săliște: „Dacă în trecut biblioteca a fost apanajul celor puțini și bogați, astăzi e o comoară răspândită în cel mai îndepărtat sat.”

Dincolo de Carpați, în anul 1864, domnitorul Alexandru Ioan Cuza propune și aprobă „Regulamentul pentru bibliotecile publice”, prin care se avea în vedere fondarea de biblioteci „pentru folosul public” în localitățile rurale.

Încercările întreprinse de dascăli pentru crearea de biblioteci la sate devin tot mai frecvente, culminând cu înființarea câtorva astfel de așezăminte. În noiembrie 1892, învățătorul Constantin Dobrescu realizează în Mușetești (Argeș) „Societatea pentru Cultura Țăranilor”, considerând biblioteca o adevărată casă a obștii.

Toate aceste strădanii au fost preluate de Ministerul Instrucțiunii condus de savantul și reformatorul Spiru Haret care prin

„Regulamentul pentru funcționarea bibliotecilor populare” din 1898, înființează 320 de biblioteci publice sătești, iar până în 1931, Casa Școalelor creată prin această lege înzestreaază cu carte peste 7500 asemenea unități educaționale.

Creșterea importanței lecturii și a bibliotecii în mediul rural a fost influențată și de „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor”, înființată la București în 1890, îndrumată și înnobită de personalitatea savantului patriot Nicolae Iorga. Aceasta și-a înscris ca obiectiv în complexa și îndelunga sa activitate și stimularea lecturii la sate.

Nicolae Iorga este inițiatorul promulgării „Legii pentru organizarea bibliotecilor publice comunale și muzeelor” din 1932 care hotăra: „Fiecare municipalitate, precum și fiecare comunitate urbană sau rurală este obligată să înființeze cel puțin o bibliotecă publică pentru folosul general”, precum și să se asigure fonduri pentru crearea și dezvoltarea normală a lor.

În vederea rezolvării unor neajunsuri provocate de penuria de cărți și chiar biblioteci, a fost înființată în 1921 „Fundatia Culturală”, de către un alt mare cărturar patriot, sociologul Dimitrie Gusti. Aceasta avea drept scop răspândirea culturii până în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Prin diverse mijloace, Fundatia a reușit să creeze până în anul 1938 un număr de 2034 cămine culturale și 1358 biblioteci.

Dimitrie Gusti concepea activitatea culturală rurală grupată în jurul unei singure instituții, căminul cultural, care trebuie să organizeze pe lângă el biblioteca sătească. El afirma că „acel cămin lucrează bine care își face o virtute din răspândirea cu zel a cărții”, considerând biblioteca pârghie importantă pentru ridicarea nivelului cultural al țăranilor.

Profesiune și vocație

Această retrospectivă vine să demonstreze că, de-a lungul timpului, mințile luminate au fost preocupate mereu pentru ca acest miracol, care este cartea, să transmită către un public cât mai larg, prin intermediul bibliotecii, informația sau mesajul cuprins în paginile ei.

Este limpede că toate aceste eforturi nu ar fi fost făcute dacă nu s-ar fi simțit mereu nevoia de cunoaștere, nevoia de înnobilitate spirituală prin lectură. Țăranul român, în înțelepciunea sa, a prețuit cartea și a considerat-o mereu un izvor de lumină, aplecându-și adesea tâmpla ostenită asupra ei, în încercarea de a-i dezlega tainele sau de a afla arta unor noi meșteșuguri.

Izvorâtă din venerația pentru carte a omului simplu, povestea „Voinicul cel cu cartea în mână născut” culeasă de Petre Ispirescu curge lin spre sufletele noastre: ”Până una alta copilul creștea, asculta pe părinți și cartea cu care se născuse în mâini n-o lăsa... Citea, citea mereu pe dânsa. El însuși ajunsese să fie o carte și toți megieșii veneau la dânsul și-l întrebau despre păsurile lor”. Copilul ajunge împărat, așa cum toți cei ce se vor înfrupta din tainele cărților vor învinge ignoranța și vor dobândi înțelepciunea care-i va face puternici.

Puternic a fost și Badea Cârțan - „ciobanul de cărți” - căruia poliția maghiară i-a confiscat în anii 1904-1905 cea mai prețioasă comoară: 4858 de opere în 76621 de volume. Bădița Cârțan a învățat carte de la un alt cioban: „pe Bărăgan am cetit întâia oară *Istoria Românilor*... de mi se risipea câteodată oile ca făina orbului... ciobăneam cu unu Ion Cotigă [care] avea un măgariu încărcat c-o desagă de cărți...”. Scopul suprem al existenței lui devine legătura prin cărți între frații liberi și cei asupriți de stăpânirea străină. Mergea prin munți din stână în stână, cu desagii plini de cărți, oferindu-le ciobanilor: „Cetiți-o și băgați bine de seamă ce scrie în ea. Apoi, când mai vin pe aici să mi-o dați înapoi, s-o dau și la alții”.

În urmă cu un secol, Bădița Cârțan era făclie aprinsă în negura neștiinței. Astăzi, n-am putea trăi fără carte, fără informație, fără lectură.

În fiecare comună din România pâlpâie câte o candelă spirituală. Biblioteca nu mai este un lux, este o necesitate. Ea vine să completeze cunoștințele dobândite în școală și să desăvârșească personalități. „Omul cât trăiește învață” sună un vechi proverb românesc. Noi spunem azi „educație permanentă”, „educația adulților” sau „școala de după școală”. Satul românesc trăiește în prezent drama cumplită a unei tranziții fără sfârșit. Acest lucru determină populația din mediul rural să caute un alt mod de abordare a vieții.

Fiii țăranilor au fost pregătiți în școală să fie muncitori în fabrici sau pe șantiere. După Revoluție, orașul i-a renegat și i-a trimis înapoi, în satele de unde plecaseră. Au regăsit aici gospodăria de subzistență, fără perspective și, odată cu ea, nevoia de a o transforma în una eficientă, care să le ofere confort și un mod de viață decent. Majoritatea informațiilor privind atingerea acestor scopuri sunt furnizate de cărțile și periodicele din colecțiile bibliotecilor, care vin în întâmpinarea utilizatorilor cu bibliografii tematice privind practicarea agriculturii, amenajarea locuințelor, economie casnică, ghiduri practice pentru găsirea unui loc de muncă ori orientarea spre alte profesii. Un public foarte larg, al cărui gust pentru lectură nu a fost format în anii 1980 (când bibliotecile comunale au fost desființate), regăsește acum biblioteca prin nevoia de informație care să rezolve probleme cotidiene.

Desigur, bibliotecile comunale au deja un public format. Copiii, care în 1990 pășeau sfioși pragul bibliotecii, sunt acum oameni realizați și cei care s-au reîntors în sate după terminarea studiilor sunt cititori consecvenți,

Profesiune și vocație

obișnuiți să se orienteze în bibliotecă și să utilizeze colecțiile acesteia.

Elevii de liceu și studenții se simt în bibliotecă în largul lor și între referate la diferite discipline ori bibliografia obligatorie, mai au timp pentru literatura de calitate ori pentru dezbateri pe teme interesante.

Copiii sunt cei care vin în bibliotecă cu mare plăcere și sunt atrași mai ales de acțiunile destinate lor. Concursurile la care primesc drept premiu o simplă diplomă, dar care este arătată la toți oamenii de pe stradă, rude, prieteni și vecini, îi atrag în cea mai mare măsură. Pregătirea acestor competiții îi stimulează să citească despre viața și opera marilor personalități ale culturii, determinând astfel înțelegerea și plasarea unor lucrări literare în context social și istoric.

La celălalt pol, dar cu sufletul mereu tânăr, se află pensionarii, cu mai mult timp la

dispoziție, dar și cu bugete limitate. Regretă vremurile apuse doar pentru faptul că atunci își permiteau să cumpere orice carte își doreau. Biblioteca a devenit acum cel mai bun prieten al lor. Uneori ne plângem sărăcia împreună pentru că nici bibliotecile nu obțin suficienți bani pentru o achiziție de carte ritmică, îndestulătoare. Ne încălzesc însă sufletul cuvintele lui Leonardo da Vinci: „Nu se cheamă bogăție ceea ce se pierde. Numai comoara minții, a sufletului tău, câștigată prin citirile tale, este adevărata bogăție, căci ea nu se pierde, nu se prăpădește niciodată”.

Satul românesc are deci nevoie de carte, de informație, de lectură. Marea noastră durere este că acest lucru e din ce în ce mai greu înțeles de vreme ce în mai toate comunele, postul de bibliotecar a fost cumulat cu cel de referent cultural, responsabilitatea întregii vieți culturale apăsând pe umerii unei singure persoane.

Dacă în secolele trecute se făceau eforturi extraordinare pentru înființarea de biblioteci, pentru răspândirea culturii în mediul rural, acum, când le avem, se amplifică strădania de a fi ținute pe loc, de a li se mai știrbi un pic demnitatea, de a li se face mai grea nobila misiune pe care o au. Cred că cea mai păguboasă economie pe care o face statul român este cea în domeniul culturii.

Dojana din cuvintele sociologului Dimitrie Gusti ar trebui să ne trezească: „Biblioteca nu este o glumă. [...] Ea trebuie să fie vie pe dinăuntru ca o cerință a sufletului. Setea de carte o creează!”

Să păstrăm dar, aprinsă candela spiritualității în satele noastre și, oricât ne-ar fi de greu, să răspândim oriunde, cu dragoste, lumina cărții!

Mariana MARIAN

Profesiune și vocație

Registrele parohiale și consemnarea deceselor de-a lungul anilor

Timp de aproape trei secole, până în anul 1895, registrele parohiale au reprezentat singurele izvoare de documentare a fenomenului demografic, fiind surse statistice și extrastatistice referitoare la fenomenul demografic urmărit care ne oferă, în urma inventarierii, rezultatul dorit.

Încă din secolul al XVIII-lea în Transilvania, preoții locali ai diferitelor religii utilizau registrele parohiale, ca mai târziu, prin 1832, ele să fie folosite și de către cei din Moldova și Țara Românească.

La începutul secolului al XIX-lea (1825), în urma unui ordin gubernial, în Transilvania se introducea supravegherea strictă a registrelor parohiale de către mitropoliți și episcopi. Această situație se dezvoltă, câțiva ani mai târziu, și în celelalte două țări române. Supravegherea constă în crearea și menținerea condițiilor adecvate de păstrare a registrelor, dar a vizat și calitatea lor, adică întocmirea cu

date exacte și complete. Decretele guberniale și legile care vor urma de-a lungul timpului (până în 1895-momentul în care se înființează oficiile de stare civilă ale statului) au dat naștere unor transformări ale registrelor parohiale, urmărind tot mai multe amănunte ale vieții omului, care, de altfel, sunt foarte importante dovezi pentru începerea unui studiu.

În 1773, Maria Tereza a reglementat în Transilvania obligațiile preoților în ceea ce privește registrele parohiale, ei trebuind să întocmească anumite rapoarte cu privire la numărul populației. În urma acestor reglementări, care au fost puse în practică de Iosif al II-lea începând cu 1784, preoții trebuiau să mențină registrele în două exemplare, să le conserve corespunzător, având și un model-tip pe care trebuiau să-l completeze. Patenta lui Iosif, din 20 februarie 1784, impunea ca fiecare parohie să aibă registru matricol separat. Cu timpul ele s-au specializat pe rubrici: născuți, căsătoriți, morți. Ele au fost completate în funcție de „luminarea” preoților din diferitele parohii, mai mari sau mai mici. Patenta respectivă a fost precedată de alta în anul 1773, care se ocupa cu registrele matricole, adică cu creșterea și descreșterea populației.

În urma legii date în 1827 în Transilvania, registrele parohiale trebuiau ținute în două exemplare (fascicole), primul păstrat în parohie, iar al doilea dat prefecturilor județene. Până la începutul secolului al XIX-lea, registrele erau ținute sumar, haotic, apoi treptat s-au împărțit pe cele trei categorii (botezați,

Profesiune și vocație

cununați, morți), în ordine cronologică, tipărite din 1784. Ele erau scrise în limba română, latină, sârbă, germană, maghiară, armeană și ebraică, în funcție de confesiunea religioasă căreia îi aparțineau. Completarea matricilor le revenea preoților locali, astfel încât totul depindea de pregătirea, înzestrarea intelectuală și capacitatea de muncă a acestora.

În Transilvania, datorită controalelor care s-au impus de către autorități, în anul 1850 s-au introdus noi rubrici la fiecare registru. În ceea ce privește „registru morții” putem menționa rubrica privitoare la felul, cauza morții și cea care făcea referire la născuții-morți legitimi sau nelegitimi.

Pentru toate cele trei categorii se introduce o nouă rubrică numită „reflexiuni”, unde parohul însemna diverse fapte mai interesante.

Putem exemplifica pentru rubrica „felul morții”: pe Nicolae Cocrean, economist în Orăștie, de religie greco-catolică, decedat în 8 august 1873, la 96 de ani din cauza holerei; sau Iacob Kovacs, muzicant, decedat la 3 februarie 1874 de „vărsat”. Cele mai multe cazuri sunt consemnate ca „ordinare”, „naturale” sau „firești”, dar avem și decese unde nu este trecută cauza. Totul depindea de pregătirea, capacitatea de muncă și dăruire a parohului local.

În ceea ce privește legitimitatea sau nelegitimitatea născuților-morți, avem cazul lui Iosif, băiat de patru zile, recunoscut ca fiu de George Cosma, care a decedat în august 1870; sau „concubina lui Moise Dublesiu, economist, de confesiune greco-catolică, a născut o fetiță moartă în a opta lună ilegitimă în prezența moașei”, în luna august a anului 1890.

La rubrica „reflexiuni” sunt trecute de către preotul local diferite aspecte care păreau mai interesante. De exemplu: în 7 martie 1874,

avem înregistrat la morți pe Pop Petru de 27 ani, necăsătorit, iar la rubrica „reflexiuni” parohul a notat că băiatul era soldat.

Cazuri de neînregistrare a nașterilor, căsătoriilor sau deceselor au existat întotdeauna, însă în jurul anului 1850, un caz concret de neînregistrare a unei nașteri în registrele de stare civilă, în părțile Hunedoarei, a creat un adevărat scandal. Atât familia, dar mai ales officianții de cult, aveau datoria de a înregistra evenimentele fundamentale ale vieții: nașterea, căsătoria și moartea.

În 1863, în Moldova și Țara Românească statul a intervenit pe lângă mitropolii și episcopii pentru ca acestea să completeze corect registrele de stare civilă (deoarece existau multe nereguli în întocmirea lor), iar la 10 august, ele vor trece sub jurisdicția Oficiului Statistic (care intra în componența Ministerului de Interne). Acest lucru însemna că registrele rămăneau în continuare în custodia preoților pentru a fi completate, dar după ordinele stricte ale reprezentanților autorității civile.

Este un prim moment al supremației puterii laice asupra celei ecleziastice în problemele sau momentele importante din viața omului, mult timp ținute între barierele rigide și stricte ale dogmelor religioase, unde biserica a impus conduita în fiecare dintre aceste momente. Putem menționa aici, fără a avea legătură cu teritoriul Transilvaniei, dar făcând parte din istoricul registrelor parohiale, instrucțiunile stipulate în Monitorul Oficial, nr. 13 din 18/30 ianuarie 1864: „Instrucțiuni pentru chipul scrierii născuților, căsătoriților și morților în condicile de acte civile, Instrucțiuni la îndatoririle ce au protopopii din toate chiriahiile spirituale din România în privința înscrierii stării civile”.

Profesiune și vocație

Din octombrie 1864 au fost tipărite, în dublu exemplar, registrele de stare civilă de către Ministerul de Interne după care erau împărțite, prin intermediul prefecturilor, fețelor bisericești responsabile cu întocmirea lor (în momentul unui deces preotul avea obligația să consemneze în același timp în ambele exemplare). În fiecare parohie exista un preot responsabil cu întocmirea și păstrarea registrelor timp de un an, deoarece la sfârșitul fiecărui an ele erau colectate din parohii, depuse la tribunal pentru verificarea și controlarea veridicității lor, apoi trimise la prefectură. Primarul avea un rol important în verificarea exactității registrelor, deoarece la fiecare două luni făcea o inspecție în teritoriul aparținător pentru a controla cum sunt păstrate și completate matricile.

După ce erau avizate favorabil de prefectură, un exemplar rămânea în arhiva respectivei instituții, iar cel de-al doilea mergea din nou la parohie.

În 1865 registrele cuprindeau cele trei categorii speciale (născuți, căsătoriți, morți), iar pentru decedați era folosită denumirea de „răposare” (Moldova) și „morți” (Transilvania).

Începând cu 1 decembrie 1865 a intrat în vigoare Codul Civil, care a adus cu sine schimbări radicale în multe domenii, iar registrele parohiale au fost supuse și ele acestor demersuri. Astfel, în centrele urbane erau trimise 7 registre (două pentru născuți, două pentru căsătoriți, două pentru morți și unul pentru publicațiile de căsătorie), iar în mediul rural doar trei registre (două pentru starea civilă și unul pentru publicații). Registrul era împărțit astfel: partea de început era dedicată născuților (botezaților, deoarece se foloseau ambele denumiri), cea de mijloc căsătoriților (cununaților), iar în cea finală erau înregistrați morții. Ca o consecință directă a impunerii

1872. ПРОТОКОЛЪ

Ана	Ана	Тан	Имя, фамилия, и отчество	Возраст, или возраст матери, или отчество, и в каком состоянии, или в каком месте	Время	Почта	Сколько лет, или сколько месяцев, или сколько дней, или сколько часов
сентябрь	сентябрь						
1872. Август 29	21		Стефановича А. А. А.	Стефановича А. А. А.	22.	90.	Стефановича
Август 29	12		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	44.	90.	Аврам
Сентябрь 1	8.		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	16.	"	Аврам
Сентябрь 11	3		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	26.	"	Аврам
Сентябрь 14	6		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	57.	"	Аврам
Сентябрь 19	11		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	14.	"	Аврам
Сентябрь 10	12		Аврам А. Я. Я.	Аврам А. Я. Я.	22.	"	Аврам

Decesul lui Avram Iancu,
înregistrat de Parohia Ortodoxa din Vidra de Sus

acestor măsuri, biserica va considera o nedreptate adusă ei din partea autorității civile, protestând în numeroase situații, deoarece era momentul în care clerul pierde autoritatea și statutul lui primordial în aceste probleme în favoarea statului. În Moldova se dă o dispoziție a Ministerului de Interne către Mitropolie, prin care preoții sunt atenționați să se supună noilor reguli, în caz contrar vor fi trimiși în judecată.

Registrele parohiale sunt de o importanță deosebită, constituindu-se în surse reale pentru realizarea unor recensăminte, monografii, onomastică, toponimie, biografii, probleme demografice (natalitate, căsătorie, mortalitate) și istorice. Mortalitatea poate fi observată și studiată sub diferitele ei forme în registrele parohiale: cauze, mortalitatea infantilă, rata mortalității.

Camelia STANCIU

Principiile de selecție a documentelor în biblioteca publică

Funcția documentară este esențială tuturor tipurilor de biblioteci. Acestea trebuie să pună la dispoziția utilizatorilor toate informațiile utile după ce ele au fost fixate prin tipărire pe suport de hârtie (cărți, periodice, stampe) sau pe suporturi moderne (CD-uri, DVD-uri)¹.

Fondul unei biblioteci se constituie în mod progresiv prin cumpărare. Alegerea achizițiilor se face în funcție de profilul bibliotecii, a colecțiilor existente, a lipsurilor de acoperit, a fondurilor speciale formate din documente tipărite, din alte tipuri de documente (audio-video,

e-book), de cererile utilizatorilor și de bugetul anual alocat achizițiilor. Acest lucru presupune din partea bibliotecarului o politică de achiziție și o cunoaștere bună a instrumentelor de lucru, care vor ajuta la selecția titlurilor mai recente sau mai vechi. Politica de achiziție este una dintre cele mai delicate sarcini ale bibliotecarului. Dimensiunea pe care el o dă acestei activități este de o mare importanță pentru influența bibliotecii în comunitatea pe care o deservește.

Dezvoltarea colecțiilor unei biblioteci trebuie să vizeze actualitatea, universalitatea, diversitatea, specializarea și modernizarea informațională și are la bază tipul, profilul și dimensiunea bibliotecii, interesele de lectură, studiul și divertismentul utilizatorilor. Stabilirea priorităților într-o politică coerentă și judicioasă de completare a colecțiilor trebuie să aibă în vedere o serie de principii, ce stau la baza selecției documentelor din multitudinea și varietatea ofertelor editoriale. Acestea constituite, colecțiile bibliotecii răspund scopului pentru care aceasta a fost creată. În continuare dezvoltăm principiile de selecție a documentelor:

1. Brigitte Richter, *Ghid de biblioteconomie*, București, Editura Grafoart, 1995, p. 3.

Profesiune și vocație

■ *Necesitatea* este un principiu prioritar în achiziție, conform căruia dezvoltarea colecțiilor trebuie să se facă în concordanță cu cerințele de informare și documentare ale utilizatorilor, mult diversificate datorită apariției unor noi discipline, dar și a invadării pieței cu „literatura de consum” fără hrană spirituală, cu literatura de duzină.

■ *Adresabilitatea* – acest principiu are două componente. Pe de o parte, impune selectarea documentelor adecvate nivelului de cerințe de documentare, de lectură a utilizatorilor (de exemplu: elevi, studenți, persoane cu nevoi speciale, organe administrative locale), iar pe de altă parte achiziționarea documentelor în numărul de exemplare cerut de organizarea fondurilor bibliotecii (sală de lectură, împrumut, fond de referință).

■ Potrivit principiului *selectivității* se vor selecta documentele cele mai potrivite nivelului utilizatorilor în funcție de categoriile de vârstă, de nivelul de înțelegere al acestora, documentele ce promovează noul, lucrări de referință (enciclopedii, dicționare, ghiduri, lexicoane) purtătoare de informație rapidă, exactă, lucrări ce au caracter practic.

■ Respectarea principiului *accesibilității* conduce la selectarea celor mai accesibile documente din punct de vedere al limbajului, al stilului, ediții ce

cuprind tratarea gradată a subiectului, cu aparat critic cât mai complet (comentarii, prefețe, note de subsol).

■ *Enciclopedismul* este principiul potrivit căruia se achiziționează documente din toate domeniile cunoașterii, la diferite niveluri, asigurându-se astfel diversificarea fondurilor și deci și diversitatea informațiilor.

■ Principiul *universalității* asigură existența în biblioteci a celor mai valoroase și reprezentative lucrări ale științei și culturii mondiale.

■ Conform principiului *regionalismului* bibliotecile publice vor avea în colecții documente editate în zona geografică în care se găsesc, precum și documente de interes socio-cultural referitoare la zona respectivă (tradiții culturale, personalități locale, monografii).

■ *Continuitatea* este un principiu ce impune completarea colecțiilor de seriale, de documente ce apar în mai multe volume la intervale de timp (opere, opere alese, opere complete), precum și cu lucrări ce apar în colecții numerotate, cu lucrări ale conferințelor și congreselor numerotate, atunci când acestea au fost achiziționate de bibliotecă începând cu numărul 1 sau volumul 1².

Ciprian DRĂGAN

2. Sanda Ionescu, *Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă* - note de curs, București, Centrul de Pregătire Profesională în Cultură, 2006, pp. 20-21.

Sava Henția - 105 ani de la moarte

Autoportret

Portretist, grafician, pictor documentarist, unul dintre oamenii de cultură care a contribuit la intensificarea schimburilor culturale dintre Transilvania și Principatele Unite, s-a născut pe pământuri transilvane, la Sebeșel, comuna Sebeș din județul Alba, pe 1 februarie 1848.

Urmează cursurile gimnaziale la Sebeș, având reale aptitudini pentru desen. Unchiul său, fotograful Zaharia Dănciulescu, remarcându-i talentul pentru desen, îl ia cu el la București, pentru a-i facilita studiile în domeniul artei. În urma unei inundații din 1863, din care a abia a scăpat înot, Sava Henția se alege cu febră tifoidă, iar din cauza acesteia rămâne surd pentru toată viața, fapt care nu-l împiedică să fie un om energic,

prietenos și vesel, inspirând simpatie și încredere.

În 1865 este admis la Școala de Belle Arte, primind în urma unui concurs o bursă modestă. Este nevoit să se susțină singur pe parcursul celor cinci ani de studiu, ca urmare a decesului unchiului său. Are profesori remarcabili care reușesc să-i ofere o înaltă pregătire profesională: Theodor Aman și Gheorghe Tătărescu. În anul în care absolvă studiile, 1870, este recompensat și prin câștigarea concursului pentru continuarea studiilor în străinătate, cu compoziția Orfeu și Euridice. Urmează o perioadă în care vizitează muzee din Italia și apoi la Paris, unde își continuă studiile la Școala de Arte Frumoase. Bursa pe care o primise în urma unui concurs îi este oprită în 1872, pentru un an, din ordinul ministrului Tell, dar este ajutat financiar de alți studenți români care i-au apreciat talentul și pasiunea cu care picta.

Reîntors la București în 1874, expune *Psyche părăsită de amor* și *Aurora*, lucrări premiate cu o medalie pentru „compoziție mitologică”.

Psyche părăsită de amor

Aniversări, comemorări, evenimente

Începând din 1875 este nevoit să lucreze ca profesor la diferite școli, pentru a se putea întreține și a-și putea întreține și familia. Este profesor de caligrafie și desen la Externatul secundar de fete, apoi la Azilul Elena Doamna și, în ultima parte a vieții, la Școala profesională de fete.

Începând cu 1877, face parte din echipa de pictori atașată pe lângă Cartierul General, alături de Nicolae Grigorescu, Carol Popp de Szathmari, G. D. Mirea, echipă care transpune în artă scene din perioada Războiului de Independență. Plasticianul este recunoscut mai ales pentru contribuția sa remarcabilă la arta documentară, el fiind și un subtil desenator și colorist, care reușea deseori să depășească pictura convențională. Este atras de pictura istorică, redând ostași, scene de luptă, aspecte din spatele frontului,

ruine bombardate: *Bivouac, Întâlnirea, Soldat călare, Transport de provizii pe front, Artilerie la Calafat, Trecerea Dunării la Corabia.*

Pictează cu pasiune imagini din mahalalele capitalei (*Vedere din București*); peisaje care cuceresc prin prospețime și modul de redare a atmosferei: *Moara* (1881), *Cheile Doftanei* (1879), *Ruine la Nicopole*, realizate în urma peregrinărilor sale în mijlocul naturii, unde picta cu blocul de desen pe genunchi.

În perioada cuprinsă între 1877 și sfârșitul vieții, portretele ocupă un loc însemnat în creația sa, lucru firesc pentru cel care debutase ca portretist. Artistul plastic a imortalizat pe pânză, aproape fotografic,

Aniversări, comemorări, evenimente

Ruine la Nicopole

personaje reprezentând atât oameni nevoiași, țărani simpli (*Cerșetor bătrân, Țărăncuțe* - 1881, 1886), membrii ai familiei sale, dar și personalități ale momentului: Tudor Vladimirescu, generalul Davilla, soția acestuia, Ana Davilla, Ministrul Vernescu, Ionel Brătianu, Iulia Hașdeu. Din creațiile

sale răzbate finețea unui portretist dedicat, care urmărește pe lângă redarea exactă a fizionomiei personajelor, și redarea stărilor sufletești, trăirile interioare.

În 1878 se naște fiul său, Alexandru, cel care va urma cariera de pictor a tatălui său.

Ia parte la lucrările de restaurare de la Mănăstirea Brebu (1901-1902), participând la refacerea picturii tâmplii și altarului. De

asemenea, în interiorul bisericii ortodoxe de zid a cimitirului (sec. XVIII) din municipiul Sebeș există lucrări ale sale. La Mănăstirea Cernica, în biserica principală a mănăstirii

Sf. Calinic și Ioanichie Stratonichias

cu hramul „Sfântul Gheorghe”, în pronaos, se găsesc portretele ctitorilor acestei biserici, Sf. Calinic și Ioanichie Stratonichias, operă a pictorului Sava Henția.

Se stinge din viață pe 21 februarie 1904, la vârsta de 56 de ani, lăsând în urma lui o operă bogată (peste 500 de portrete, peisaje, compoziții istorice, subiecte mitologice și alegorice, naturi statice).

În satul Sebeșel a existat până nu demult Casa memorială „Sava Henția”, aflată pe lista monumentelor istorice. Casa s-a

Familie bulgară în fața casei

Aniversări, comemorări, evenimente

Moartea lui Ștefan cel Mare

degradat continuu, iar în noaptea de 23/24 septembrie 2001 s-a dărâmat. În consecință, a fost scoasă de pe lista monumentelor istorice.

Opere ale sale se află în multe muzee ale țării (Muzeul Colecțiilor din București, Muzeul Orășenesc „Ioan Raica” din Sebeș, Muzeul de Artă „Casa Simian” din Râmnicu

Vâlcea, Muzeul de Artă din Constanța, Muzeul „Teohari Antonescu” din Giurgiu, Muzeul de Artă din Brașov, Muzeul Județean de Artă Prahova „Ion Ionescu-Quintus” din Ploiești) și altele pierdute din vedere ies la

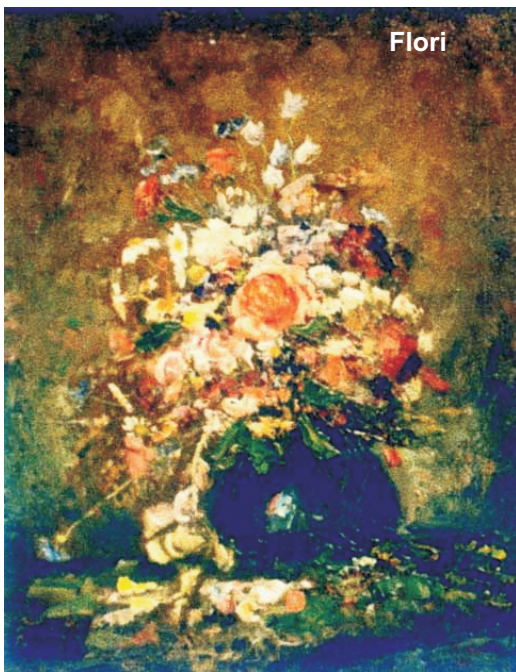
Casa la marginea orașului

Oitul

Flori

iveală cu prilejul unor expoziții sau licitații personale, întregind imaginea unui artist muncitor, plin de pasiune și devotat artei sale.

Sava Henția a fost un artist care și-a îndeplinit menirea, picturile sale înscriindu-se printre operele de seamă ale artei românești din secolul XIX.

Bibliografie:

Mircea Popescu, *Sava Henția*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956

Ramona TOMA

60 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului

La 10 decembrie 1948, în mijlocul unui secol care fusese martorul a două devastatoare conflagrații în timpul cărora demnitatea umană a fost grav și iremediabil lezată, Organizația Națiunilor Unite a adoptat un document major în care, pentru prima oară, erau enunțate drepturile și libertățile Omului, oricare i-ar fi naționalitatea, sexul, religia sau culoarea pielii. Pentru prima dată, comunitatea internațională în ansamblul ei afirmă răspicat că drepturile Omului și libertățile lui fundamentale se aplică tuturor, în orice parte a lumii.

Franța, o țară pentru care promovarea și respectarea drepturilor Omului au reprezentat, încă de la 1789, valori de importanță crucială, a fost unul dintre inițiatorii acestui important document internațional. Pentru a marca cei 60 de ani de

la adoptarea acestei Declarații, Ministerul Afacerilor Externe și Europene al Franței a luat inițiativa editării unui set de 17 filme documentare care propun „tot atâtea priviri originale asupra situației drepturilor Omului în lume, astăzi și în trecutul recent.” În cuvântul înainte care însoțește aceste filme, Bernard Kouchner, Ministrul Afacerilor Externe și Europene al Franței, explică rațiunile care au stat la baza editării și difuzării acestor filme: „Filmele din acest set ne amintesc cât de fragile rămân drepturile Omului, câte victorii mereu amenințate presupun, câte lupte luate mereu de la capăt. De la Holocaust până la punerea în aplicare a unei justiții penale internaționale, de la copiii soldați din Liberia până la femeile din Srebrenica, de la torturile din Cambodgia la disparițiile forțate din Chile, aceste filme trasează un drum al memoriei, o istorie a timpului nostru, a rănilor lui deschise și a imenselor lui speranțe.”

Filmele reprezintă deci un *memento* adresat mai ales celor tineri, pentru ca aceștia să fie sensibilizați față de încălcările brutale ale drepturilor Omului, oricând și oriunde s-ar produce acestea și să nu treacă niciodată nepăsători peste informații legate de astfel de fenomene. Este dureros de actual motto-ul de la începutul romanului „Pentru cine bat clopotele” de Ernst Hemingway: „Niciun om pe lume nu-i doar un ostrov stingher și de sine-stătător, fiecare om este o bucată din

Aniversări, comemorări, evenimente

continent, o părticică din întregul cel de căpetenie; dacă marea îi smulge cu valurile un bulgăre, Europa e împuținată, așa cum ar fi orice limbă de pământ, sau moșia ta ori a prietenilor tăi. De aceea, niciodată să nu faci întrebare pentru cine bat clopotele: pentru tine bat.”

Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva în parteneriat cu Inspectoratul Școlar al Județului Hunedoara și cu Centrul Cultural Francez din Timișoara a înglobat acest lăudabil demers al Ministerului francez de externe într-un Proiect Educațional, desfășurat pe perioada 8-20 decembrie 2008. Grupurile-țintă avute în vedere au fost membrii Consiliului Județean al Elevilor, elevi din școli devene care studiază limba franceză, profesori de limba franceză.

Biblioteca Județeană a găzduit un ciclu de proiecții de filme documentare din setul de 17 primite de la Centrul Cultural Francez din Timișoara. Elevilor de la Colegiul Național „Decebal” din Deva, de la Liceul „Traian”, Liceul Pedagogic „Sabin Drăgoi”, Colegiul Național Sportiv „Cetate”, Colegiul Tehnic

„Dragomir Hurmuzescu”, Școlile Generale „Andrei Șaguna” și „Lucian Blaga” li s-au prezentat DVD-urile: *Invente-moi un pays*, *Votez pour moi*, *Leçon de Biélorussie*. Majoritatea filmelor de scurt metraj prezentate au fost distinse cu premii la importante festivaluri de filme documentare: Berlin, Amsterdam, Cracovia, Marsilia, Monte Carlo, Nüremberg, Paris, Prix Europa, iar documentarul *Un coupable idéal* de Jean-Xavier de Lestrade a obținut Premiul Oscar în 2002 pentru cel mai bun film documentar.

Au urmat dezbateri și comentarii, opinii pro și contra ale elevilor și profesorilor despre drepturile omului, în special ale copiilor.

Elevii au venit în fața participanților cu desene și picturi realizate de ei în care au reflectat gândurile și părerile lor despre drepturile omului, despre libertățile fundamentale și viitorul omenirii. Fiecare lucrare a concentrat o mică filozofie de viață și au dovedit o neașteptată maturitate de gândire din partea adolescenților.

Denisa TOMA

Începuturile bibliologiei în România - Nerva Hodoș

Personalitate complexă a culturii române, fondatorul bibliologiei din țara noastră, Nerva Hodoș își are obârșia în ținuturile Apusenilor. S-a născut în 20 noiembrie 1869, în comuna Baia de Criș, în familia cărturarului Iosif Hodoș, membru corespondent al Academiei, și a Anei Balint, fiica revoluționarului pașoptist Simion Balint.

A urmat Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București. După absolvire, la 1 aprilie 1891, a fost numit ajutor de bibliotecar la Biblioteca Academiei Române. Această calitate îi va marca destinul, deoarece în prestigioasa instituție a României își va desfășura activitatea timp de peste 20 de ani. Experiența acumulată îi va permite ca atunci când va deveni șef de serviciu, să pună în practică ideile privind modernizarea acestei instituții și acelea privind reorganizarea Bibliotecii Adunării Deputaților de care a fost preocupat.

Se poate spune că în anii pe care i-a petrecut la Academie, atenția sa a fost împărțită între lucrul la „opera vieții sale”: „Bibliografia Românească Veche” și preocuparea pentru organizarea bibliotecilor pe baze noi, moderne. În acest sens, în 1911 i se încredințează organizarea Bibliotecii Adunării Deputaților, alcătuind un plan general pentru înființarea unui serviciu al bibliotecii, pentru îmbogățirea, ordonarea și consultarea fondurilor. Încă din 1906, înaintează un memoriu Ministerului Cultelor

și Instrucțiunii Publice, intitulat „Biblioteci publice, libere”. Sub titlul sugestiv „O propunere”, acest memoriu a apărut în revista *Convorbiri literare*, nr. 10, 1906. Materialul expune viziunea autorului privind organizarea bibliotecilor și cuprinde un proiect pentru crearea de biblioteci publice pe lângă școlile secundare din țară.

Lucrările care i-au adus meritate laude din partea contemporanilor au fost

Aniversări, comemorări, evenimente

„Bibliografia Românească Veche”, „Publicațiunile periodice românești” (ziare, gazete, reviste) și „Revista Bibliografică”.

Proiectul unei bibliografii românești s-a conturat chiar din momentul înființării Academiei și a Bibliotecii Academiei, în 1879. Inițiativa a aparținut unui grup de erudiți între care se numără B. P. Hașdeu, Al. Odobescu, D. A. Sturdza și Ioan Bianu. Dintre aceștia, Ioan Bianu a fost desemnat să se ocupe de acest proiect, pe baza unui plan științific aprobat în 1895 cu următoarea structură : I. Bibliografia cărților vechi românești (1507-1830); II. Bibliografia cărților românești moderne (1831-1894) și III. Referințe bibliografice străine despre români.

După aprobarea proiectului bibliografic, Ioan Bianu și l-a luat asociat pe Nerva Hodoș. Pentru că Biblioteca Academiei nu posedă întregul patrimoniu al culturii vechi românești, Hodoș s-a deplasat în țară și a studiat fondul de carte al marilor biblioteci. Între măsurile organizatorice inițiate de el se numără și întocmirea unui apel către cărțurari, anticari și bibliotecari, cu scopul de a-i mobiliza. Tonul abordat era unul politic, dar ferm: „...Bibliotecarul Academiei Române adresează un apel călduros către toți învățătorii, profesorii și către toate persoanele cari sau prin meseria, sau prin tragere de inimă posed sau cunosc asemenea cărți vechi tipărite între anii 1508-1830, și se roagă să-i aducă la cunoștință existența lor, mai ales a celor cari nu sînt însemnate în lista [...] arătând titlul lor întreg, locul și anul tipărire, dacă sînt complete și în bună stare sau stricate, și dacă s-ar putea comunica acele cărți Bibliotecii Academiei

Române pentru un timp oricât de scurt, spre a se lua notițele trebuitoare despre dănsule.”

Apelul a fost însoțit de lista cărților cunoscute la acea dată de Bianu și Hodoș, care însuma un număr de 621 din cele 2113 de opere care sunt azi cunoscute și a avut o largă circulație, bucurându-se de sprijinul acordat de numeroase instituții (Mitropolia, Eparhia Lugojului ș.a.), dar și de sprijin individual din partea a numeroși teologi și învățători.

Apărută la *Editura Socec*, redactarea volumului a presupus descrierea în amănunt a cărților românești, scrise în slavonă, greacă sau în alte limbi, tipărite în Țările Române, de către români sau străini, precum și cele tipărite de români în străinătate.

Lucrarea s-a dovedit a fi deosebit de utilă, fiind și astăzi obiect de studiu pentru studenți și cercetători, deopotrivă. Ea a fost și este un instrument foarte valoros pentru identificarea tipăriturilor vechi, pentru descrierea exemplarelor respective și, în același timp, permite completarea sa cu noi contribuții. Acest demers este posibil prin comunicarea descoperirii de noi cărți.

Valoarea cărții constă și în aceea că este utilă ca model pentru organizarea unor secții de carte veche românească în biblioteci, unde numerele de ordine din „Bibliografia Românească Veche” se pot utiliza drept cote topografice, la rafturi. În același timp, nu putem să nu subliniem utilitatea sa pentru studiile privind istoria tiparului la români și a bibliografiei, istoria ornamentației grafice, în statistica producției de tipar până la 1830, pe centre geografice, pe limbi ș.a.

„Bibliografia periodicelor românești” (1820-1906), publicată în 1913, reprezintă

Aniversări, comemorări, evenimente

rodul colaborării cu Al. Sadi Ionescu și este considerată una din cele mai bune lucrări ale genului. Un adevărat „cult al amănuntului” se remarcă pretutindeni în paginile acestei lucrări, iar notițele bibliografice sunt ample. Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu și-au propus să furnizeze pentru toate periodicele cât mai multe informații bibliografice. Plecând de la aceste considerente, la fiecare ziar și revistă sunt menționate: titlul, subtitlul, locul, durata și felul apariției, formatul, prețul, directorul sau comitetul de redacție și tipografia. Sunt menționate de asemenea toate schimbările survenite în redacție, în format sau eventualele suspendări ale apariției. Însă acest demers nu a luat în considerare unele producții publicistice precum calendarele și almanahurile.

Evocarea personalității cărturarului hunedorean nu poate să omită aspectele legate de activitatea în cadrul „Revistei bibliografice”. Inițiată în 1903 și condusă de la început chiar de Nerva Hodoș, este considerată prima revistă de gen apărută în spațiul românesc. A fost științific alcătuită și concepută de marele bibliolog român și se înscrie pe linia deschisă de „Creșterea colecțiilor Bibliotecii Academiei”. În articolul-program sunt trasate coordonatele de bază ale primei „bibliografii de bibliografii”, alcătuită cu mult spirit critic. Totodată, prilejul este folosit pentru enunțarea unei definiții a termenilor de bibliografie universală, națională, generală, retrospectivă, periodică, critică sau rațională. Materialul bibliografic este organizat sistematic, pe grupe: Enciclopedie, Academice, Bibliografie, Religione, Filosofie, Pedagogie, Drept, Legislațiune, Administrație, Politică, Statistică, Finanțe,

Artă, Filologie, Literatură, Istorie, Știință, Hărți, Foi volante, Stampe, Manuscrise, Documente, Peciți.

Modalitățile de ordonare a acestor grupe suferă fluctuații, fie din lipsa de material, fie din cauza autorului care-și căuta un plan mai sistematic. Din păcate, Hodoș nu s-a oprit asupra clasificării zecimale, în schimb își ia revanșa prin tehnica introdusă în descrierea cărților, adică în întocmirea fișei. La fiecare tipăritură se specifică numele autorului, titlurile acestuia, titlul lucrării, locul apariției, editura, anul, paginația, colecția, formatul și prețul. De câte ori e necesar el nu se ferește să scoată în evidență și alte date suplimentare. Din păcate, colegii săi nu țin seama de ordinea stabilită de el în descriere, folosind o fișă mult mai sumară. Abia din anul 1944 se includ în descrierea cărții editura, precum și alte informații.

Oricum, „Revista Bibliografică”, cu toate lacunele sale (nu are indice, uneori informația se repetă sau pur și simplu este incompletă), rămâne prima încercare de înregistrare anuală și completă a scrisului românesc.

Preocupările bibliologului nu se opresc însă aici. S-a dovedit a fi un bun editor de texte, publicând împreună cu Ilarie Chendi, volumul de „Poezii postume” (1902) și „Literatura populară” (1902) ale lui Mihai Eminescu, apărute la *Editura Minerva*. În 1910 restituie limbii române, după transcrierea textului din chirilică imprimat la Buda în 1826, cartea lui Dinicu Golescu, „Însemnări a călătoriei mele făcută în 1825-1826”, cu o amănunțită introducere și comentarii. A publicat de asemenea monografia Simion Balint (*Viața și luptele lui în Munții Apuseni, ai Ardealului, la 1848-*

Aniversări, comemorări, evenimente

1849) fără să menționeze numele autorului (Enea Hodoș, fratele său din Transilvania).

Printre preocupările sale poate fi înregistrată și aceea privind călătoriile contelui De Moriolles în Moldova, tot așa cum nu poate fi trecut cu vederea efortul depus în vederea editării unor documente și texte, precum: „Documente privitoare la istoria românilor. Seria Hurmuzachi”, vol. XVI-XVIII, 1603-1851, Un fragment din „Molitvenicul diaconului Coresi”, București, 1903, „Vitejiile lui Mihai Vodă apreciate în Apus” (1505-1599), București, 1913.

Activitatea științifică a fost completată prin colaborarea cu studii și articole la revistele *Convorbiri literare*, *Noua revistă română*, *Revista noastră*, *Viitorul*, *Tribuna poporului*, *L'Indépendance Roumaine*.

După o viață marcată de împliniri, care a făcut cinste familiei sale, s-a stins din viață, mult prea devreme, la 14 noiembrie 1913, la Sibiu.

Privind cu obiectivitate, este limpede azi că pe munca unor specialiști precum Nerva Hodoș, care au pus bazele bibliologiei, s-au clădit în continuare toate aspectele care definesc o știință frumoasă și mai ales utilă. Speranța oamenilor de cultură de azi este aceea că interesul pentru bibliografie va rămâne pe măsura realizărilor pe care le-au avut marii profesori deschizători de drumuri, chiar dacă noile tehnologii tind să înlocuiască cu operațiuni mecanice munca elaborată și analitică a bibliografului sau a bibliotecarului. Nu trebuie uitat însă că cea mai bună cercetare bibliografică va fi aceea întocmită de un bun specialist.

Bibliografie:

Neag, Romulus, *Personalități brădene în lumina istoriei*, Brad, 1995.

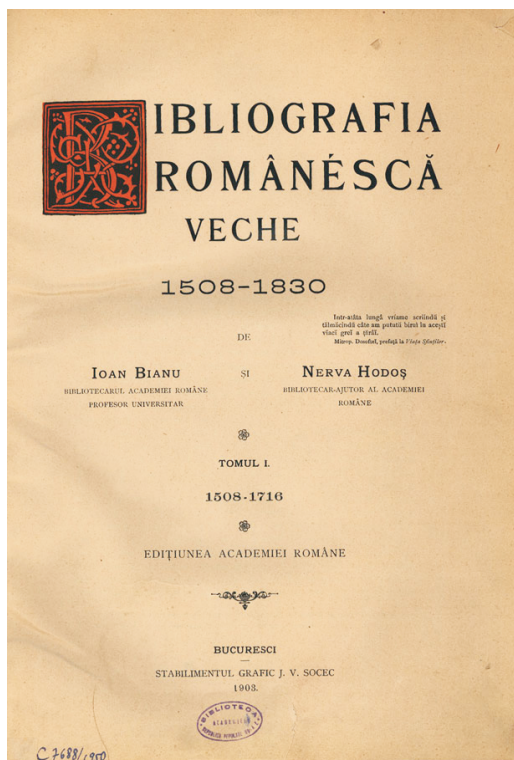
Razba, Maria, *Personalități hunedorene : Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX). Dicționar*, Emia, Deva, 2004.

Theodorescu, Barbu, *Istoria bibliografiei române*, Editura Științifică, București, 1972.

Tomescu, Mircea, *Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918*, Editura Științifică, București, 1968.

Zub, Al., *Istorie și istorici în România interbelică*, Junimea, Iași, 1989.

Diana FERENCZ

Amintiri despre Sabin Drăgoi

Articolul omagial de mai jos a apărut, sub semnătura conf. univ. dr. Alexandru Tohăneanu, într-unul din numerele din anul 1971 ale ziarului „Drumul socialismului” din Deva. Îl preluăm în totalitate:

În toamna anului 1922 a sosit, la Liceul pedagogic din Deva, ca profesor de vioară, absolventul premiant al Conservatorului din Praga, tânărul muzician Sabin Drăgoi. Sosirea noului profesor a produs mare emoție în rândurile elevilor, care aflaseră de studiile strălucite ale acestui fiu de țăran dintr-o comună de pe valea Mureșului, din jurul Săvârșinului.

...Eram într-a cincea. Într-o zi însorită de toamnă, ne aflam în clasa noastră de la etajul al doilea, când cineva ne-a anunțat în recreație că a sosit noul profesor de vioară. Aflasem de la vechiul nostru profesor că în curând vioara ne va fi predată de un suplinitor, pe când el – profesor titular – va preda în continuare muzica vocală.

Așteptam cu emoție să-l vedem. Un coleg, care pândise spre cancelaria profesorilor, a venit în grabă în clasă, anunțându-ne că noul profesor urcă spre etajul nostru, împreună cu directorul Constantin Sporea. Au urmat clipe de tensiune până când s-a deschis ușa. A intrat, cu pas apăsător, mai întâi directorul, iar după el, liniștit, Sabin Drăgoi. Noul profesor, de statură mărunță, brunet și palid, cu fața conturată geometric, avea sprâncene bogate, în linie dreaptă, iar părul îl purta tuns scurt. Noi așteptam în picioare. A urmat un moment de liniște adâncă. Noul venit și-a rotit calm privirea peste întreaga clasă. În puține cuvinte, directorul ne-a prezentat pe tânărul profesor care, cu această oră, își începea cariera sa didactică. După ce a plecat directorul, Sabin Drăgoi ne-a făcut semn cu mâna să stăm jos. El a rămas în picioare, nu s-a îndreptat spre catedră. Din nou liniștea a cuprins clasa. Ne-a privit cu atenție pe fiecare; clipele păreau extrem de lungi. Apoi, calm, cu atitudine firească, prietenos, a trecut printre bănci. A stat de vorbă cu noi, ne-a întrebat ce am studiat la vioară, dacă cunoaștem notele. A început să ne cerceteze viorile, dar noi ne-am dat seama că în acel timp ne cercetează pătrunzător pe fiecare. Ne-a întrebat de unde suntem, dacă pe la noi oamenii cântă și dacă sunt cântece frumoase, dacă nouă ne place să cântăm. S-a lăsat din nou liniștea în clasă, profesorul parcă s-a închis în

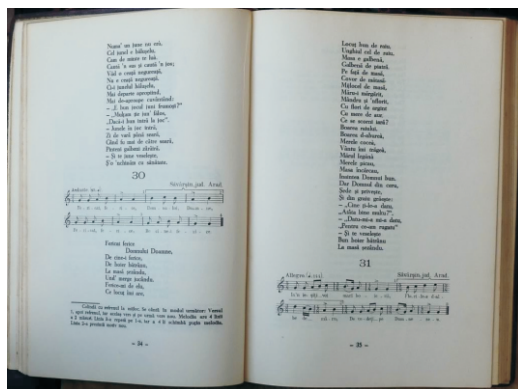
Aniversări, comemorări, evenimente

el... Apoi, blând, adresându-se întregii clasă, ne-a cerut să ne gândim ce cântece din satul nostru ne sunt mai dragi. Ne privea liniștit și, după un timp, ne-a întrebat: Care dintre voi vrea să cânte ceva de la el de-acasă? Emoționat, un coleg, Crîsnic, a început o doină; mai curajos a cântat Munteanu, apoi Oprea, Țișșia și alții. S-a spart gheața. Aproape fiecare voia să arate cum se cântă pe la ei. Uitasem de vioară – doinele, colindele, cântecele de nuntă, strigăturile de la horă se succedau neîntrerupt. În timpul acesta am băgat de seamă cu toții că profesorul își apleca atenția mai mult asupra doinelor și colindelor. Din când în când, își nota ceva în carnetul său și întreba pe câte un elev, după ce acesta își termina cântecul, cum se numește și de unde este el. Către sfârșitul orei ne-a spus titlul metodei de vioară ce urma să ne-o procurăm, ne-a cerut să avem un caiet de însemnări și un caiet cu portative.

A sunat de recreație. Profesorul a ieșit din clasă tot așa de liniștit cum venise. Elevii erau emoționați, le fuseseră răscolite amintiri despre locurile dragi, unii mai fredonau încă obsedați de stângăcia cu care au cântat. Au urmat, în săptămânile următoare, lecțiile de vioară. La început ne arăta cum se acordează vioara – lucrul acesta se desfășura ca un adevărat ritual. Primele acorduri pe care arcușul din mâna profesorului le realiza atingând câte două strune deodată ne înfiorau; era o distanță imensă între sunetele acestea limpezi și sonore și scârțâiturile noastre. Puțini erau elevii care cântau la vioară după note, cu oarecare acuratețe, un exercițiu pe două-trei portative. Cel mai îndemnatic la vioară, în clasa noastră, era un consătean al meu, Constantin Luca. Acesta prindea însă cu mare ușurință cântecele după ureche; cu notele nu stătea nici el prea grozav; ba unii colegi îl întreceau.

Niciodată Sabin Drăgoi nu se enerva de stângăciile și nepriceperea noastră. Calm și

blând, cerea fiecărui elev să cânte cum poate el. Dovedea înțelegere și răbdare pentru fiecare, chiar și pentru cei mai neîndemânatici. Unii, mai puțin înzeestrați, colesțiți de emoție, realizau sonorități ce trezeau pofta de răs a clasei, dar ne stăpâneam văzând răbdarea cu care profesorul urmărea încercările disperate ale acestora. N-a ridicat niciodată vocea, n-a bruscat pe nimeni, găsea cuvinte de încurajare pentru cei timizi. Pe mine mă lăuda că scriu frumos notele muzicale. Când vedea un elev că n-o poate scoate în nici un chip la capăt, lua vioara din mâna acestuia și continua el exercițiul, spre marea noastră bucurie. Uneori cânta împreună cu elevul scos la lecție, ajutându-l să simtă partitura, să înțeleagă ritmul, să lege corect melodia și să o nuanțeze. Profesorul își adapta ritmul după posibilitățile elevului. Se lumina la față ori de câte ori vedea că realizăm unele progrese și n-a trecut mult timp până să observăm cum căpătăm o digitație mai sigură, iar fraza muzicală devenea mai limpede, mai curgătoare și mai melodică. Niciodată orele de vioară nu erau plictisitoare. După ce un număr de elevi își cântau exercițiile pregătite pentru lecția respectivă, lua el vioara și cânta câte un exercițiu nou cuprins în metoda după care învățam și nu rareori se întâmpla să lase metoda la o parte și să improvizeze lucruri

Aniversări, comemorări, evenimente

Liceul Pedagogic „Sabin Drăgoi” din Deva

noi. În clasă atunci era adevărată sărbătoare, eram emoționați, îi admiram măiestria și doream să ne cânte mereu. Când vedea că executarea la vioară a exercițiilor merge mulțumitor, ne cerea să punem vioara în cutie și cu toții porneam colindul imaginar prin satele de pe Valea Mureșului, din Țara Hațegului, de pe Târnave și din alte părți ale țării. Vocile tinere aduceau în clasa noastră aleanul doinelor, tonalitățile arhaice ale colindelor și elocvența baladelor. În timpul acesta, Sabin Drăgoi nota mereu în caietul său, transcria cântecele pe note. Uneori cerea câte unui coleg să repete cântecul. Rareori se întâmpla să ceară să i se cânte a treia oară. Din când în când, în timp ce transcria, fluiera melodia. Cu mare plăcere vedeam cum reproduce el cântecul, de astă dată fredonat după note. Lecțiile treceau repede și toți elevii regretam că s-a terminat ora.

Sabin Drăgoi locuia împreună cu soția sa într-un imobil al școlii rezervat pentru oaspeți. După-amiaza veneau amândoi cu ulciorul la o fântână din curtea școlii, vestită prin apa rece pe care o conținea. Pentru mine era lucru de mirare că doamna căra ulciorul, iar soțul o ducea pe ea de braț.

Îl întâlneam uneori pe stradă; era concentrat și fluiera. Îmi părea ciudat și faptul că fluiera de unul singur pe stradă. Multe lucruri le-am înțeles mai târziu.

Noi elevii, în curând ne-am dat seama că directorul Sporea, care manifesta severitate față de unii profesori, chiar în vederea noastră, avea cu totul altă atitudine față de Sabin Drăgoi.

Respectul nostru față de tânărul profesor a crescut și mai mult, când am văzut cum, într-un timp foarte scurt, a organizat un ansamblu muzical (care nouă ni se părea imens). Cu acesta a dat o serie de concerte în sala teatrului orașenesc. Ansamblul cuprindea cor și orchestră, iar alăturile și suflătorii făceau parte din fanfara regimentului de grăniceri din localitate. Când aveam timp, asistam la repetiții aciuat undeva într-un colțișor. Mă emoționa extraordinar amplexarea ce o luau exercițiile muzicale. Nu mai auzisem niciodată așa ceva. Mă impresiona și faptul că de bagheta acestui tânăr profesor ascultau bărbați cu mustață și ochelari, unii dintre ei cărunți; ascultau de asemenea femei și ascultau militarii din fanfara regimentului.

În fața arătosului ansamblu muzical, Sabin Drăgoi mi se părea mai distant decât în fața clasei noastre și uneori mai sever.

Doi ani a fost Sabin Drăgoi profesor la Școala Normală din Deva, primii săi ani de profesorat. Apoi a fost numit director la Conservatorul din Timișoara.

Plecarea sa ne-a lăsat în suflet o adâncă părere de rău, dar în același timp eram cuprinși de mândrie că profesorului nostru i s-a făcut o cinste așa de mare. Doi ani ne-a fost profesor, dar ce ani bogați! Faima profesorului creștea, iar foștii elevi de la școala de pe Valea Mureșului se mândreau că le-a fost dascăl.

Sub castanii de la poalele Cetății Deva și-a purtat visurile, a creat și a gândit unul dintre ctitorii de seamă ai culturii noastre muzicale și chipul i-a rămas viu în memoria elevilor care îl priveau cu sfială și dragoste și care i-au urmărit cu emoție ascensiunea de-a lungul deceniilor.

Aniversări, comemorări, evenimente

Salonul Cărții „Vox Libri” - 2008

Salonul anual al cărții *Vox Libri* organizat de Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva, s-a desfășurat în zilele de 2-4 decembrie 2008.

Deschis la Galeriile de Artă FORMA din Deva, Salonul a găzduit lansări de carte, întâlniri cu edituri și cu scriitori, concurs literar, momente artistice etc.

Ziua I:

Deschiderea Salonului, lansarea ultimului număr al revistei *Vox Libri* și întâlnirea cu Editura Minerva din București, reprezentată de D-na Ana Munteanu, editor șef.

Au fost lansate cărțile: *Umbra marelui Protector*, a scriitorului brașovean Daniel Drăgan și *Amintiri din portbagaj. Din culisele unei diversiuni. Răpirea din Irak*, a jurnalistului Eduard Ovidiu Ohanesian. Autorii, prezenți la întâlnire, au acordat autografe și au purtat un viu dialog cu publicul, întrebările vădind marele interes al acestuia față de cărțile prezentate.

În aceeași zi, la sediul Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu” a avut loc o nouă manifestare din cadrul Programului „Filocart – o carte pentru fiecare”. Un grup de deținuți de la Penitenciarul

Bârcea a vizitat Biblioteca, Sala de lectură și Secția de împrumut.

După amiază, la Galeriile de Artă FORMA, editura timișoreană Cartea Sonoră și-a făcut cunoscut profilul editorial, a prezentat publicului cărțile sonore pe care le publică.

Scriitorul Ion Hobana, aflat din nou printre iubitorii de carte din Deva, a venit cu ultimele cărți scrise de el, apărute la Editura pentru Știință SIT: *Călătorie întreruptă, roman autobiografic* distins cu Premiul Asociației Scriitorilor București pe anul 2007 și *Enigme pe cerul istoriei*, carte ce continuă și adâncește subiectele

Aniversări, comemorări, evenimente

pline de mister și enigme cu care ne-a obișnuit acest mare scriitor.

Seara s-a încheiat cu un minunat recital de muzică susținut de elevii Teodor Barbu (pian), Maria Jurca (vioară) și Alin Petresc (clarinet) de la Liceul de Muzică și Arte Plastice „Sigismund Toduță” din Deva, pregătiți de profesorii Doina Ona, Sofia Stâncel, Aurel Catană, Mariana și Gelu Onțanu - Crăciun.

Ziua a II-a

A început cu un interesant moment de istorie prilejuit de lansarea cărții *Edificiul de cult roman de la Mehădia*, apărută la Editura Excelsior Art din Timișoara. Autoarea, profesoara universitară Dr. Doina Benea, a împărtășit celor prezenți pasiunea ei pentru istoria veche, pentru arheologie, unul dintre roadele acestei pasiuni fiind cartea de față. Am făcut cunoștință cu un veritabil savant, în adevăratul înțeles al cuvântului, un om modest și dăruit de o viață cercetării trecutului și vestigiilor acestora.

În același context, profesorul Viorel Vânătoru, de la Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Statului, a prezentat un număr de monografii ale unor așezări hunedorene, lucrări ce cuprind date geografice, istorice, sociale, etnofolclorice, economice, culturale despre străvechile noastre localități.

Momentul de mare atracție al acestei zile a fost întâlnirea desfășurată sub genericul

„Librăria galactică și maestrul anticipației”, invitat fiind scriitorul Alexandru Mironov, alături de Ion Hobana. Cei prezenți au fost, pentru câteva zeci de minute, conectați la marile probleme ale Planetei și ale Universului, tratate într-un mod atractiv în cărți precum „În direct cu NASA” și „Proiecte planetare” scrise de Alexandru Mironov, „Ultima aventură: Universul”, de Cristian Român, „Supercivilizații în Cosmos”, de Dan Farcaș. Titlurile în sine vorbesc suficient de elocvent despre extrem de incitante subiecte

abordate, dialogul cu publicul a fost o dovadă a marelui interes stârmit de aceste cărți.

Tot în această zi, Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” a primit oaspeți de la Biblioteca Județeană „Berzsenyi Daniel” din Szombathely, județul Vas, înfrățit cu județul Hunedoara, la

Aniversări, comemorări, evenimente

sediul bibliotecii noastre fiind organizată o întâlnire între doamnele Pallosiné Dr. Toldi Márta, directoarea bibliotecii și Nagy Éva, directoarea adjunctă, cu bibliotecarii noștri. Dialogul purtat a dovedit interesul pe care reprezentanții celor două biblioteci îl manifestă față de numeroasele probleme profesionale comune bibliotecilor noastre, așa încât întâlnirea a fost și un bun schimb de experiență.

În după-amiaza zilei de 3 decembrie, Galeria FORMA au fost gazda unor interesante momente de dialog intercultural, prin prezența a trei edituri maghiare. Editura Mentor din Târgu Mureș a lansat, în prezența autorilor, volumele „Tatjana” de Bogdan László și „Legende populare din zona Ghimeș”, de Magyar Zoltán.

A urmat întâlnirea cu Editura Kriterion din Cluj, directorul acesteia, dl. Szabó Gyula, făcând o amplă prezentare a colecțiilor editurii și a ultimelor apariții. Momentul poetic ce a urmat a fost susținut de actrița clujeană Katona Eva care a recitat lirică maghiară transilvăneană iar dna. Gabriela Marcu a rostit tălmăcirile în limba română ale unor celebre poezii de Jozsef Attila.

Din Ungaria, am avut ca invitată Editura BKL din Szombathely și pe scriitorul Ambrus Lajos care și-a prezentat ultima carte apărută la această editură: „Lugas - more patrio”.

Muzica a încheiat și în această seară programul: miniconcertul Corului Lira al

Liceului de Muzică și Arte Plastice „Sigismund Toduță” din Deva, pregătit de profesorii Mariana și Gelu Onțanu-Crăciun și concertul

Ansamblului de Muzică și Dans Medieval *Renaissance* din Deva au emoționat asistența.

Ziua a III-a

Editura Minerva a lansat cartea „A noua viață a lui Louis Drax”, scrisă de Liz Jensen și tradusă de Dumitra Baron. Prezentă la lansare, traducătoarea a împărtășit publicului participant unele aspecte și provocări ale procesului de transpunere în limba română a acestui interesant și original roman.

În aceeași zi, la Secția de Artă și carte franceză a Bibliotecii Județene, trupa de teatru de păpuși din Tg. Mureș, condusă de regizorul Tudor Bogdan Pelerin, a venit în fața celor mici cu

Aniversări, comemorări, evenimente

personajele poveștii „Cenușăreasa”, poveste punctată, spre deliciul celor mici, cu prezența unor zâne în carne și oase cu care copiii au putut vorbi.

Ultimul moment al Salonului „Vox Libri”, ediția 2008, l-a constituit decernarea premiilor la Concursul literar „Ferestre deschise” organizat pentru prima dată în anul 2007, la prima ediție a Salonului.

Premiul I a fost obținut de Maria Martelli, elevă în clasa a VIII-a la Școala Generală „Regina Maria”; premiul II, Sofia-Alexandra Poșircă, elevă în clasa a VIII-a B, la Liceul „Sabin Drăgoi”, Deva și premiul III, Andrada TOMONI, cl. a VI-a A, la Școala Generală „Aron Densușianu” Hațeg.

Premiul pentru originalitate a fost acordat elevei Andreea Luca, din clasa a V-a, de la Școala Generală nr. 9 Hunedoara, de doar 11 ani, dar posesoare a unui talent poetic remarcabil. S-au acordat și trei mențiuni elevelor Stoker Laura, Colegiul Național Decebal, cl. a IX-a; Doncilă Ana-Maria, cl. a X-a, de la Grupul Școlar „C. Brâncuși” Petrila (prof. Belgiu Gabriela); Părău Călina, cl. a X-a, de la Colegiul Național „Decebal”, Deva.

Reproducem în rubrica noastră „Atelier de creație” o selecție din cele mai reușite poezii.

Din trecutul teatral al Devei

Când va fi început la Deva prima activitate teatrală și care au fost cele dintâi trupe de actori ambulante ce s-au abătut pe aici nu se știe.

Nici despre preocupări locale de activitate teatrală nu se cunoaște mult. Găsim totuși unele amintiri care dovedesc existența unor asemenea încercări și la Deva, în prima jumătate a secolului XIX.

Astfel, Lászlo Sigismund în mica monografie a Casinei Naționale din Deva, tipărită în 1911 în Deva, arată că se zicea mai demult că și înaintea anului 1848 se înjghebase aici o societate de artiști amatori, care dispuneau chiar de o mică scenă, puține decoruri și câteva cărți. Se amintește apoi că la 1852 se formează din nou o societate locală, care era instruită de un actor și o actriță rămași pe aici dintr-o trupă de la Pozsony, azi Bratislava, că se dădeau reprezentații în

casele lui dr. Fodor, iar din 1853 în localul Casinei Naționale, construit în 1847, e arată apoi că în 1856 se cunosc șaptesprezece reprezentații date în localul Casinei Naționale, precum și altele în anii următori, dându-ne chiar numele unora dintre acei actori amatori.

Aceste înjghebări de societăți teatrale de amatori în Deva erau compuse din maghiari și români, după cum rezultă chiar din numele acelor membri.

Ne-au rămas însă urme și despre formarea unei societăți române de artiști amatori în Deva. Dovadă sunt două acte, care s-au aflat în vechea arhivă a Comitatului Hunedoara, după care am luat scurte note prin 1938 și pe care le redau acum.

Este vorba de ordinul nr. 276 din 1862 dat de Guvernul Ardelean către Comitatul Hunedoara,

Aniversări, comemorări, evenimente

prin care se spune că în Deva s-a format o societate teatrală cu scop de binefacere și ordona ca autoritățile politice să controleze ca veniturile acesteia să nu se întrebuițeze în scopuri periculoase sau interzise.

Al doilea document este raportul din același an al primarului Devei în care se arată că „Societatea Artiștilor Amatori din Deva” există și activează. Astfel, a dat reprezentații la: 11 iunie 1862 în folosul zidirii Bisericii Române; la 28 iunie în folosul Bisericii Reformate; la 1 iulie în folosul Casinei Naționale, iar la 16 noiembrie același an în scopul de a se procura costume actorilor.

Dispoziția Guvernului de a fi supravegheată această societate teatrală spre a nu deveni subversivă ne arată că ea nu putea fi decât românească.

Cât a durat această societate nu știm și nici care a fost activitatea ei ulterioară, dar totuși, se pare că ea a durat mai mult timp, deoarece dintre actorii acesteia este amintit pe la 1873, românul localnic Cașcantin George (1824-1895), notar județean în Deva și apoi avocat, care juca îndosebi roluri de eroi.

Reprezentații de actori amatori localnici se mai amintesc în presa locală prin anii 1879-1883 și 1887.

Se cunosc apoi unele reprezentații date la Deva de trupe române ambulante. Astfel a fost:

„prima Societate Teatrală Română Ambulantă în Transilvania”, care era înființată de studenți români din Cluj în frunte cu soții Grigore și Margareta Alexandrescu, foști actori în trupa lui Pascaly.

Această trupă ambulantă făcuse un turneu în vara anului 1871 prin Turda, Abrud, Brad, Deva și Hațeg, jucând piese ca *Nunta țărănească*, *Lipitorile satelor* de Vasile Alecsandri, opereta *Baba Hârca* de Matei Millo, *Muza de la Burdujeni* ș.a. (Anuarul Soc. Fond. Teatru Rom. IV Brașov 1901, pag. 28-48).

A dat reprezentații aici în anii 1878-1888 și prima trupă de teatru român din Ungaria a bănățeanului George A. Petculescu (1852-1889) din Lugoj, cu ocazia turneelor sale făcute prin orașele județului Hunedoara, având mari succese cu reprezentarea biruinței armatei române la Grivița.

Au existat apoi și alte reprezentații teatrale române la Deva, din care amintim cea a Teatrului București în 23-26 iunie 1881, precum și diferite concerte a[le] cântăreței Gabriela Ionescu din Arad, în 1895, a[le] baritonului Nicolae Corfescu din București în 1905 și 1906 ș.a.

Activitate teatrală de amatori a avut în orașul nostru și corul bisericesc al meseriașilor români din Deva, înființat la 1893 și în care cântau 30 bărbați și 23 femei. Despre acest cor condus de învățătorul Toma Roșu, presa timpului arată că

Aniversări, comemorări, evenimente

dădea concerte și juca piese de teatru reușite, ca în anii 1896, 1900, 1904 și alți ani.

Este interesant apoi de a cunoaște care erau localurile din Deva unde se țineau reprezentații teatrale sau concerte. De bună seamă, cele mai vechi reprezentații din Deva s-au dat în Hanul cel Mare, situat pe locul actualului Hotel Bulevard (astăzi, sediul Casei Județene de Asigurări de Sănătate - n. red.) care avea camere mari, șoproane și grădină, unde pe acea vreme se putea juca teatru. Apoi localuri de reprezentații au fost casele doctorului Fodor (transformate ulterior în sinagogă), din strada Libertății și casele Casinei Naționale în prima lor construcție, azi restaurantul Mureșul, (astăzi Bachus - n. red.).

Dar localul Casinei fiind prea mic, prin 1883 reprezentații se dădeau în Șura mare, care nu era decât o adevărată șură din lemn, situată pe locul unde în 1899 s-a zidit Palatul Justiției, actualul local al Comitetului Județean P.C.R. și al Consiliului Popular Județean (actuala clădire a Tribunalului Județean Hunedoara - n. red.). Șura, ca local, era mare, dar slab amenajată și rău luminată, în ea bătea vântul, astfel că de multe ori și vara reprezentațiile se dădeau iarăși în grădina hotelului Crucea Albă. Această șură mare împreună cu altă șură mai mică și așezată mai în sus, au fost apoi reparate și transformate la 1890 într-un mare depozit de tutun, iar în 1896, Șura mare de jos a fost demolată, rămânând depozit de tutun numai clădirea de sus, care s-a păstrat până în zilele noastre și ulterior a fost modern restaurată pe seama Muzeului Județean Deva.

Se construiește apoi, la 1866, de o societate comercială, un local special de restaurant și birt cu sală de spectacole, numit Redut, care a durat 24 de ani, fiind demolat în 1910, căci se învechise și trăgea vântul în el. A fost așezat pe locul unde anterior stătea Șura cizmarilor, un fel de șopron-hală pentru vânzarea mărfurilor cizmărești.

Abia în anul 1910 s-a construit un local special de teatru pe locul fostului Redut și care este actualul Teatru Arta.

Pentru timpul de atunci localul era modern și frumos, fiind socotit între primele din Ardeal. Avea cortină mobilă, scenă mare, magazie pentru decoruri, locuri de îmbrăcat și birou directorial. Exista încălzire centrală și iluminat electric. Teatrul avea 585 de locuri din care 382 la parter, 115 în 25 loje și 108 în balcon. Avea un paviment orizontal și parchetat, iar suprapus era un paviment încrucișat peste care stăteau scaunele dar care se puteau demonta pentru a deveni sală de bal.

Cu timpul localul s-a învechit și uzat încât a trebuit reparat de mai multe ori. Astfel, în 1942 i s-a făcut o reparație generală cu modificarea intrării și cu o nouă tapițerie.

Dar o adevărată restaurare și modernizare a localului s-a făcut abia în actualul regim, la 1963. Prin transformări radicale la interior, intrare și fațadă, vechea clădire a devenit un nou teatru, modern și elegant, primind numirea de Teatru Arta.

Victor ȘUIAGA
Deva, septembrie 1968

Pagina bibliofilului

Știam că sunt datorare față de București... (dialog cu doamna Victoria Dimitriu despre Bucureștiul dintotdeauna)

Prestigioasa editură bucureșteană Vremea publică în colecția intitulată „Planeta București” cărți care au în prim plan acest „personaj” complex, contradictoriu, zbuțiat și plin de farmec, bătrân și veșnic tânăr, iubit și hulit deopotrivă care este capitala noastră. Câteva dintre aceste cărți mi-au reținut în mod deosebit atenția și am încercat să le aflu povestea.

... Cu ceva vreme în urmă, la postul de radio România Cultural se putea asculta, la ceas de seară, o emisiune - „Bucureștiul, istorii scrise și nescrise” – care, pe acordurile unui fragment din *Codex Caioni*, ne invita la o călătorie în timp. Un timp al Bucureștiului de altădată, un timp cu o bătaie a lui specială ce se așternea peste istoriile orașului. Istoriile pe care realizatoarea emisiunii, doamna Victoria Dimitriu, le afla de la invitații cu care stătuse de vorbă zile la rând, în tină, în case vechi bucureștene, de care erau legate destinele acestor distinși interlocutori. Cu timpul, istoriile nescrise au trecut din undele radio în slovă tipărită, întruchipată de cinci excelente cărți de istorie orală, cărți care oferă o imagine caleidoscopică a „planetei București” în ultimele două decenii. Era necesar ca efemerul clipei, vorba rostită în fața reportofonului, a microfonului să fie immortalizată și atunci doamna Victoria Dimitriu a transformat toate aceste dialoguri în cărți. Au fost întâi „Povești ale doamnelor din București”, au urmat domni, apoi alte povești, de astă dată ale

domnilor și doamnelor. Unul dintre domni, Dinu Roco, a spus o poveste într-o carte întreagă și parcă tot nu a spus destul. Ultima apariție, întruchipând o fericit inspirată idee, cuprinde povești spuse de „Doamne și domni la răspântii bucureștene” și lista rămâne, sperăm, deschisă.

Pagina bibliofilului

Doamna Victoria Dimitriu a avut amabilitatea deosebită de a-mi dezvălui câteva gânduri legate de nașterea acestor cărți și de iubirea pe care o nutrește față de București. Este, sper, o primă discuție...

D.T.: Doamnă Victoria Dimitriu, sunteți autoarea unei serii de cărți de interviuri despre București, un adevărat roman-fluviu al Capitalei noastre, în care zeci de povești de viață ne sunt dezvăluite cu farmec, cu nostalgie, cu o iubire caldă față de acest oraș, o iubire nutrită atât de interlocutorii D-voastră, cât și de D-voastră însevă. Și atunci când v-am citit cărțile, și atunci când v-am ascultat emisiunile de la Radio România Cultural alcătuite sub genericul „București, istorii

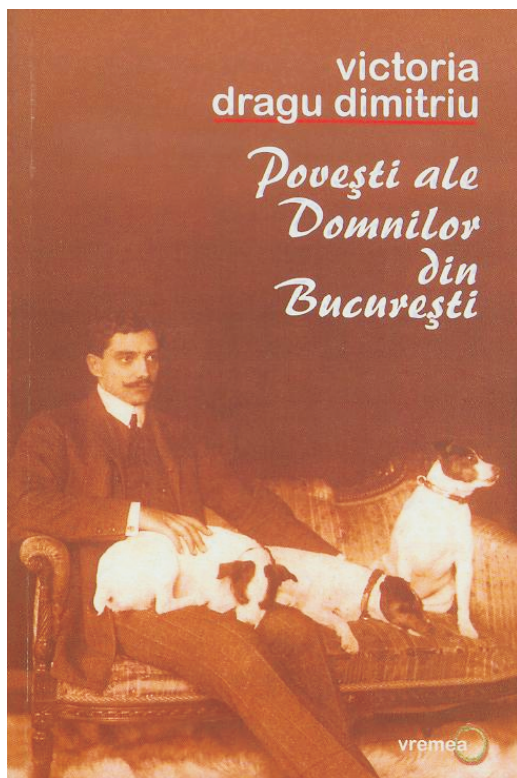
scrise și nescrise” mi-am dat seama că sunteți o bucureșteancă „de viță veche”, cunoașteți în amănunțime colțuri din Bucureștii „ce s-au dus”, dar și din cel de azi, iubiți străzile, clădirile, răspântiile lui. Știu că sentimentul de iubire nu trebuie justificat, totuși, aș dori să știu de unde izvorăște această profundă și statornică dragoste față de acest oraș?

V.D.: Din orașul însuși. M-am „trezit” cu ochii asupra lui. Părinții mei iubeau și ei orașul. Dragostea pentru București a existat din totdeauna, însă mi-am descoperit-o treptat.

D.T.: M-am întrebat de multe ori, ascultându-vă emisiunile dar, mai ales, citind dialogurile cu „domni și doamne”, oare unde, în care parte a Bucureștiului, ați copilărit, ați trăit. Am încercat să fac pronosticuri: zona Batiștei, Armenească, Maria Rosetti? zona străzii G-ral Berthelot, pe care o cunoașteți ca în palmă? străzile din spatele vechii Operete? Cazărmii, Bateriilor? Sunteți „acasă” în orice colț, e limpede. Totuși, aveți un loc care vă este cu deosebire drag. Care este acela? Mai există? (tristă întrebare) Și dacă există, a mai păstrat ceva din aerul de odinioară?

V.D.: Am copilărit pe Strada Spătarului, paralelă cu Strada Armenească. Eram fascinată de Casa Melic, înainte de a fi o casă muzeu. Mă atrăgeau arhitectura ei, geamlâcul prăfuit, aproape opac, un cristal de sare, și curtea imensă, de două ori mai mare decât cea de acum, prin care rătăceau bătrâne îmbrăcate în negru, tăcute și dezolante. Era un azil, cum ceruse prin testament Ana Melic. Casa era și ea o bătrână ajunsă la azil.

Colindam toate străzile astea, cu bicicleta, cu căteii familiei, cu prietenii de joacă, cu fratele și sora mea, cu tata. Silvestru, Latină, Armenească, Toamnei, Popa Petre, Popa Rusu, Speranței, Italiană, știam din spatele cărui gard vine parfumul de regina-noapții, iubeam duzii

Pagina bibliofilului

din curtea noastră din Spătarului, știam scurtături și ieșiri ascunse spre bulevard sau spre Aleea Spătarului, stăteam ore întregi, cu fratele meu, pe acoperișul magaziei din fundul curții de bloc, ascunși de frunzișul duzilor, cu o carte în mână sau povestind, și mâncam dudule negre, pline de o dulceăță mocnită, până ni se albăstreau gurile. În curte mai exista și un puț american, din timpul războiului, nu mai funcționa, dar ni se părea formidabil că adânc în pământul curții noastre dintre blocuri se găsisse apă de fântână. Subsolul casei era un șir de coridoare complicate, cu boxe, spălătorie, uscătorii și fel de fel de fride care ni se păreau părăsite, familiare și misterioase totodată. Tot de acolo începeau scările de serviciu care duceau până în pod. Și, din pod, ieșeam pe acoperiș, de unde vedeam orașul, spre nord vest și recunoșteam clădiri, trasee ale străzilor, orizontul desenat de geometriile urbane. Jos, prin subsoluri, simțeam gustul tainei. Sus, încercam gustul spațiului vast, ceva asemănător cu fericirea.

Bunicii mei stăteau pe General Cernat, mătușile la Rondul Pache și pe Strada Locotenent Lemnea, redevenită acum General Manu, aveam prieteni pe 11 Iunie și pe Strada Finlanda și pe Pristolului și pe Ștefan Luchian, și în Floreasca și pe Labirint și pe Icoanei, și în Cotroceni, am învățat la o școală de pe Strada Arhitect Mincu, plecam acasă prin Parcul Kiseleff, căutam statuia lui Jalea, „Lupta lui Hercule cu Centaurul”, adoram mica bijuterie a Bufetului lui Mincu și mă vrăjea capul de linie al tramvaiului 20, care făcea o buclă printr-o margine a Parcului Kiseleff ca printr-o pădure sălbatică. Trecand printre tufișurile dese ajungeam până la mormântul mic din marmură și fier forjat, ascuns sub un pâluc de pini, al grădinarului Meyer, autorul grădinii Kiseleff, mormânt azi dispărut. Am lucrat pe Strada General Berthelot, de pe când se numea,

temporar, Nufेरilor, și până s-a numit din nou ca odinioară. Cât despre Olteni, Călărașii și Dudeștii vechi, Labirint și Văcărești, și Calea și mai ales Mănăstirea, inima mea sângeră și acum. Era multă mizerie pe străzile acelea, dar visam restaurări, reabilitări, cu totul altceva decât s-a petrecut. Iar dimensiunile pierderii Mănăstirii Văcărești cred că nici nu suntem în stare să le percepem.

Așa că, vedeți, o arie largă de prezențe iubite, de absențe iubite. Și pe urmă, când am început să adun poveștile, am locuit cu fiecare dintre doamnele și domnii aceia peste tot unde m-au condus ei.

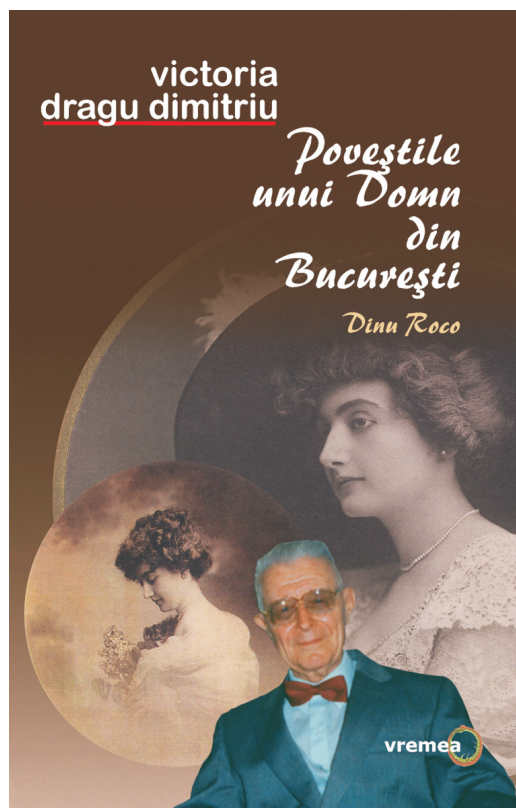
Pagina bibliofilului

D.T.: *Exact aceasta a și fost cea mai puternică impresie pe care mi-a lăsat-o lectura cărților D-voastră: că ați locuit în fiecare casă, ați străbătut curțile și odăile lor, cu doamnele și cu domnii care ne surâd melancolic de pe coperte. Și cu care, încet încet, ați început să „citiți” orașul, cum însevă spuneți undeva. Nu vă întreb cum s-a născut ideea, pentru că era firesc, dintr-un preaplin al iubirii față de acest oraș, să doriți să aflați cât mai mult, să nu lăsați să se piardă atâtea și atâtea povești (sunt sigură că au mai rămas foarte multe de spus, dar interlocutorii ies pe nesimțite din scenă), să împărtășiți și altora, întâi pe calea undelor, apoi în file de cărți, această fără de margini iubire pentru Capitala noastră. Și s-a născut, în cinci volume, o „carte de dragoste pentru București”, ca să vă citez din nou.*

Când ați început dialogurile? Cine v-au fost primii interlocutori?

V.D.: Despre București mi s-a povestit dintotdeauna, dar prima doamnă pe care am înregistrat-o a fost doctorița Alice Magheru, o minune a lumii, foarte tânără la 90 de ani, care mi-a povestit un București la care nu mă gândisem niciodată, un București cu alte repere decât cele știute de mine din cărți sau din poveștile, mult mai recente, ale celorlalți. Tata și mama îmi vorbeau despre un București interbelic, ea mă transportase într-o Românie de sfârșit de secol 19, în tot ce avea ea mai dezinvolt și mai încântător, într-un București viu, deși nu mai exista, unde o fetiță putea scăpa de acasă, din strada Justiției, până în Piața Bibescu, la tribuna unde familia regală primea defileul de 10 Mai și nu se uimise de apariția unei domnișoare elegante și vorbărețe, de zece ani, care știa să fie extrem de politicoasă, deși nu respectase eticheta. Curând, ai ei au recuperat-o, cerându-și scuze, fericiți că o descoperiseră atât de repede.

Ulucitor era că Alice, fetița, locuise chiar în casa în care ascultam povestea ei și că nimic din emoțiile și trăirile ei nu se vestejise. Nu știam ce voi face cu poveștile pe care le înregistram, dar știam că sunt datoare să le ascult și să le păstrez, și față de Alice, și față de București.

D.T.: *Față de București, într-adevar și față de nenumărații lui iubitori. Au urmat zeci de alte întâlniri cu bucureșteni din vremuri de demult cu care ați făcut o extraordinară maieutică până când s-a născut această, i-aș spune, carte-fluviu în, deocamdată, cinci volume. Spun „deocamdată” pentru că, de câte ori am citit ultima filă a unui volum, am simțit nevoia să recitesc cartea și, mai ales, am așteptat alte întâlniri, alte dialoguri, alte*

Pagina bibliofilului

chipuri bucureștene. De aceea vă întreb acum dacă ați pus în pagină toate întâlnirile pe care le-ați avut sau vom mai avea bucuria unor alte memorări ale altor domni și doamne?

V.D.: Au fost mult mai multe discuții, purtate de-a lungul anilor, dar cred că nu se înrudeau spiritual cu textele alese. Erau mai tehnice, mai reci, chiar dacă aduceau și ele multe informații și nici nu erau lipsite de o anume iubire. Ar putea intra, cândva, într-o *addenda*. Între timp, poate vor mai fi alte întâlniri, alte povești, să vedem. Nu le-am căutat decât rareori, în cele mai multe cazuri, au ajuns ele la mine, prin mici jocuri ale întâmplării. Așa că, dacă jocul va continua, va merge mai departe și seria.

D.T.: *Cărțile D-voastră au reușit o performanță unică, aceea de a transforma case vechi bucureștene în veritabile personaje de roman, personaje vii, cu viața lor, cu bucuriile și vitregiile trăite, cu veșnica lor așezare sub vremi. Pentru fiecare casă v-ați documentat în arhive, ați studiat zeci de liste electorale, scrisori și acte de familie, genealogii stufoase. O asemenea veritabilă expediție în timp n-o putea face decât un împătimit și un bun cunoscător al Bucureștiului, un bucureștean născut și innăscut. Dacă ne-am imagina aria pe care se află aceste case, am vedea că din Herăstrău la Filaret și din Dudești până în Rahova, nu există colț de București care să nu fie „aspectat” cu casele și locatarii lor. Ce sentimente v-a generat această îndelungată călătorie în timp, asidua scotocire a trecutului fiecărei case în care ați pășit?*

V.D.: Cunoașterea orașului, în acest fel, mi-a consolidat respectul față de el, ca rezultat al unor fără de număr inițiative și eforturi, și față de locuitorii lui, ca autori ai acestor eforturi.

Am mai înțeles că, din păcate, dintotdeauna, aici, forțele distructive au fost mai puternice și mai de durată decât cele constructive, că tot ce există în picioare a supraviețuit miraculos, nu s-a păstrat prin lege și bun simț.

Nu am avut conți care să își cheltuiască toată averea pentru un drum prin oraș sau pentru un pod, înfăptuirile care au creat orașul sunt la noi, de cele mai multe ori, suma unor interese individuale, nu aplicarea deciziilor unei comunități. Și totuși... auzind atâtea povești adevărate, despre case și familii, spuse cu modestie și resemnare, cu dragoste și cu sinceritate, am înțeles că și acesta e un mod de a fi, de a exista. Mai puțin fericit, dar nu mai puțin creator.

D.T.: *Aș spune că dimensiunea creatoare a fost prevalentă de vreme ce, din aceste sute de ceasuri de aduceri aminte, s-a născut o istorie a Bucureștiului sui generis. Ca într-un joc de basme în bucățele (măcar acum să nu spun puzzle), cărțile D-voastră se așează definitiv și foarte vizibil alături de cele semnate de Nicolae Iorga, Henri Stahl, C. Giurescu, Ghe. Crătescu, N. Vatamanu, Al. Predescu, Petre Oprea, Gheorghe Parusi sau Zoltán Rostás și lista nu e completă. De acum înainte, oricine va dori să cunoască acest oraș, să-i știe tainele și poveștile, nu va avea cum să ocolească istoriile pe care le-ați immortalizat împreună cu „doamnele și domnii din București”. Nu credeți că aceste cărți ar trebui să ajungă și sub ochii unor persoane care, într-un fel sau altul, răspund de soarta acestui oraș pentru ca măcar de acum înainte Bucureștiul să fie cruțat de alte suferințe?*

V.D.: Mă îndoiesc că persoanele la care vă gândiți au timp și interes pentru asemenea pagini. Ele sunt ocupate cu lucruri concrete, socotesc paseiste asemenea cărți, dacă aud despre ele, și astfel se scutură de mesajele lor,

Pagina bibliofilului

sunt gata să sărute mâinile doamnelor și să-i salute pe domni, dar nu au nevoie să învețe nimic de la ei. Sunt lumi paralele.

D.T.: *Toți acești domni și doamne cu care ați petrecut sute de ore, cu siguranță că v-au pătruns pentru totdeauna în suflet, cu siguranță ca i-ați îndrăgit așa cum un părinte își îndrăgește copiii. Eu, cititoare a acestor dialoguri, mi-am făcut niște ierarhii ale mele, am niște interlocutori care m-au fermecat în mod special. Oare D-voastră ați avut, aveți domni și doamne care v-au impresionat mai mult, pe care îi iubiți și le păstrați un gând mai afectuos?*

V.D.: Sunt 58 de domni și doamne. Nu am putut stabili niciodată o ierarhie. Pe câțiva îi iubesc mai mult, ca pe niște mari prieteni, care mi-au îmbogățit viața, dar nu pot spune cine anume sunt ei. Pentru că fiecare a avut partitura, partea lui de încărcătură, ca să pot construi această carte, ar fi nedrept și pentru cei foarte iubiți și pentru cei mai puțin iubiți să dau nume. Aș aminti însă numele unei femei care nu a încăput aici, deși mi-a povestit năucitor de frumos despre București. Era mama unei prietene și am amânat să o înregistrez, pentru că habar nu aveam cât de aproape este ceasul despărțirii noastre. Se numea Constanța Vlădescu, era fiica unui meșter în fier forjat, tatăl ei făcuse gărdulețele mormintelor eroilor francezi de la Cimitirul Belu. Când veniseră generalii să recepționeze lucrările, le-a plăcut atât de mult ce făcuse meșterul bucureștean, încât l-au poftit să vină să lucreze în Franța. Meșterul Vlădescu nici n-a vrut să audă. Cum era să-și lase mahalaua lui, în sus, pe Tutunari, pe lângă Rahova? Poveștile ei erau pline de pasiuni, dureri, de drame bucureștene din mediul lumii mărunte, harnice și temeinate a târgoveților autentici, a meșteșugarilor cu mâini de aur care au făcut orașul cum s-au priceput, fie pe binalele caselor mari, ca zidari

și dulgheri și fierari și zugravi, conduși de câte un arhitecton sever, fie robotind și făcând de toate la casa lor proprie, prin grădini adânci, în mahalale unde mitocanii erau foarte departe de a fi mitocanii de astăzi, erau numai enoriașii câte unui metoc, biserica locului, aflată sub protecția unei alte biserici, mai mari, sau a unei mănăstiri. Erau enoriașii preocupați să își crească copiii, să le facă fiecareuia câte o casă, să aibă ucenici și calfe și să își facă bine meseria, să strângă bani și să își dea copiii la școli, să își extindă negoțul și să poarte de grijă sufletului, săpând o fântână, dăruind o icoană bisericii, reparându-i acoperișul ori făcându-i pridvor. Vara, lua masa cu tot neamul lor în curți, sub umbrare, și își fierbeau cafele la

Pagina bibliofilului

spirtiere, sorbind tihniți, în timp ce copiii, mulți și de toate vârstele, se foiau prin jur. Iarna, zăpezile îngropau totul și ei se bucurau că acoperișele lor în patru ape rezistă nămeților. Femeile coseau și țeseau, în timp ce fetele lor năbădăioase se sculau noaptea la trei și, îmbrăcate băiețește, umpleau căruțele cu pepeni din grădinile părinților lor și se duceau să îi vândă la piață, strunind caii stând în picioare în căruța zguduită de viteză pe ulițele din Rahova și Tutunari. Mai erau povești cu zestre, cu văduve silite să cedeze partea lor unor rude mai bogate, cu fete măritate prost, cu blesteme aruncate la mare durere, care se îplineau mult după ce fuseseră rostite, cu femei bătute și părăsite, care nășteau prunci meniți să ajungă mari artiști sau mari derbedei. Mai povestea Constanța Vlădescu (îi spuneam mămica, la fel ca fetele ei) despre rochiile pe care le coseau mătușile ei, despre bijuteriile cumpărate pentru câte o fată norocoasă, despre hainele de blană făcute de mama ei, blănăreasă vestită, de la care moștenise talentul să prefacă ultima cârpă într-un veșmânt de zâna. Ochii ei albaștri se umpleau de zâmbet sau de lacrimi cu aceeași repeziciune, își plângea și își fericea zilele cu seninătate, poate că ea se gândea la sfârșit, dar eu o aveam ca pe un înger de pază, mi se părea făcută să trăiască mult, mult. Și într-o zi am primit un telefon, se terminase totul, eram chemată la înmormântarea ei!

Când am căutat strada Tutunari, cu gândul la amintirile ei, am găsit rămase numai câteva case, toate cu porțile ferecate...

D. T.: *Domnii și doamnele au părăsit scena încet, în liniște, cu părere de rău. Dar nu au rămas neștiuți de nimeni pentru că, iată, au intrat în paginile acestor cărți. Și eu m-am simțit îmbogățită după aceste întâlniri și nu încetez să mă minunez de viața care e atât de prezentă în fiecare filă, astfel încât personajele lor trăiesc în continuare. Atunci când am citit*

(deși verbul la trecut nu e potrivit, recitesc tot timpul, deschid cărțile la întâmplare, cu mereu proaspătă bucurie) cele cinci cărți despre domni și doamne, aveam între filele lor un semn de carte pe care stă scris L'écume des pages, semn de carte pe deplin consonant cu atmosfera cărților D-voastră. Îmi vin în minte des cuvintele pe care le scrieți undeva cum că „soarta caselor lor suma sorților oamenilor care le-au locuit”, rezultat al unei stranii și tenace sinergii. Dacă aș „lua spuma” de pe toate aceste destine care s-au perindat cu iubire și melancolie, cu distincție și modestie, dar și cu o delicat reținută mândrie și dacă aș vrea să am o imagine-emblemă care să mă însoțească multă vreme, aș avea în față zecile de siluete trecând agale pe străzile Soarelui, Berthelot, Cazarmii, Matei Voievod și pe atâtea altele, însoțite de muzichii compuse de Cântărețul Macarie și învăluite de aroma tufelor de liliac. Vă mulțumesc mult, Doamnă Victoria Dimitriu, pentru bucuria pe care ați făcut-o cititorilor revistei noastre acceptând acest dialog și vă mulțumesc în mod special pentru această minunată declarație de iubire făcută unui oraș care simte acut nevoia unei iubiri tămăduitoare.

București-Deva,
Ianuarie - Februarie, 2009

In memoriam, Ioan Budiu

Se cuvine ca acum la împlinirea a 95 de ani de la nașterea artistului plastic Ioan Budiu, să comemorăm personalitatea și opera sa. Artistul s-a născut pe plaiuri hunedorene, la 6 iunie 1913, în satul Măceu, comuna Bretea Română.

Satul Măceu

Pictorul Ioan Budiu face parte dintre personalitățile artistice remarcabile ale acestei zone, creația lui stând sub semnul respectului constant față de realitate și conștiință.

Pentru a reliefa personalitatea și creația lui Ioan Budiu, prezentăm un scurt profil biografic al artistului.

Vocația pentru artă a lui Ioan Budiu se manifestă de timpuriu, această înclinație fiindu-i descoperită de pictorul Nicolae Irimie, profesorul său de desen. Ioan Budiu a urmat cursurile Școlii Normale din Deva, unde se va întoarce câțiva ani mai târziu, după terminarea studiilor. După absolvire a fost un timp învățător în satele hunedorene: Almașul Mic, Ruși, Peșteana și Peștenița. Din anul

Autoportret

(creion, 16x12 cm, colecția Budiu Gyöngyvér, Cluj-Napoca)

1939 renunță la activitatea de dascăl, urmând studiile Școlii de Arte Frumoase din București, sub îndrumarea profesorilor Camil Ressu și Corneliu Medrea. Ioan Budiu își întrerupe apoi studiile pentru a pleca pe front. În timpul războiului este rănit în localitatea Kerci. După terminarea războiului își finalizează studiile universitare, stabilindu-se ulterior în orașul Deva unde va preda desenul ca profesor la Școala Normală. Artistul și-a dedicat mare parte din timp activității didactice. Această activitate și-o continuă până în anul 1966, în paralel predând desenul la liceul „Decebal” și la Școala de muzică și arte plastice din aceeași localitate situată la poalele Cetății. În tot acest timp, Ioan Budiu a fost mult stimat și îndrăgit de colegi și de elevii săi, fiind însuflețit de dorința de a contribui la formarea noilor generații de artiști, stimulând tinerele talente.

Aniversări, comemorări, evenimente

Referitor la viața sa de familie, menționăm că artistul s-a căsătorit cu tânăra Gyöngyvér Szente, iar la scurt timp au venit pe lume cei doi copii mult așteptați, Anica și Emil. Băiatul va moșteni înclinația tatălui pentru desen și pictură, urmându-i mai târziu calea în domeniul artelor frumoase.

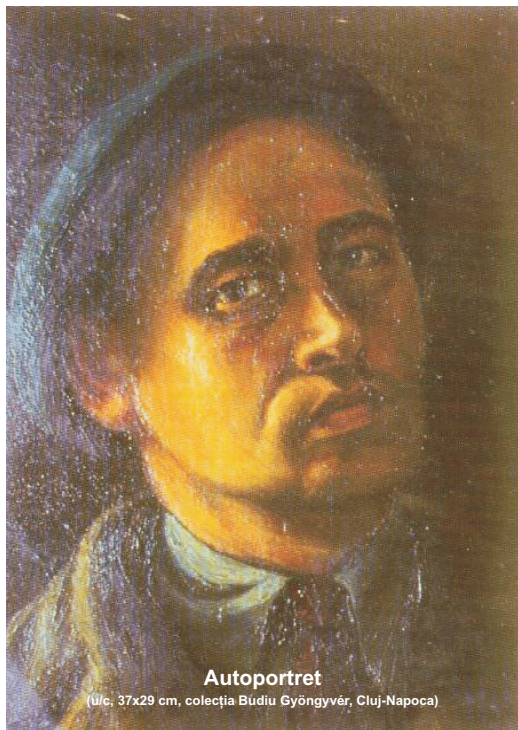
Integrându-se în atmosfera orașului Deva din a doua jumătate a secolului XX, artistul a fost un om de lume, sociabil, uman, generos. Fiind o companie agreabilă, a fost înconjurat de prieteni, ușa casei sale fiind mereu deschisă apropiaților și celor dornici să-l cunoască. Artistul a avut o vastă cultură muzicală cu reale înclinații pentru acest domeniu, fiind un bun violonist. În timpul vieții, alături de desen și pictură Ioan Budiu a fost pasionat de poezie, filozofie, mitologie,

etnografie și arheologie. A participat alături de Constantin Daicoviciu la săpăturile de la cetățile dacice din Munții Orăștiei. Fiind un iubitor și cunoscător de folclor, este coautorul unei sinteze folclorice intitulată „Dansuri populare din Regiunea Hunedoara”, an de

Natură moartă cu mere

(u/c, 29x40 cm, colecția Simone și Emilian Budiu, Lausanne)

Autoportret

(u/c, 37x29 cm, colecția Budiu Gyöngyvér, Cluj-Napoca)

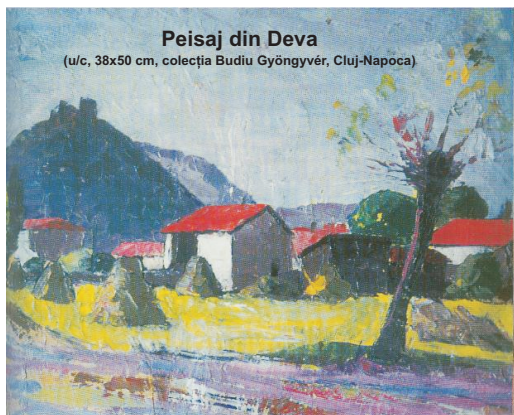
apariție 1963, publicație în care îi sunt reproduse o suită de desene realizate după portul popular hunedorean.

Ioan Budiu a fost de asemenea un foarte bun grafician, caricaturist și ilustrator de carte, ilustrând și publicații locale, spre exemplu „Plaiuri hunedorene”. În numerele revistei din anul 1939, regăsim o suită de portrete și peisaje semnate și datate de artist. Până spre sfârșitul vieții, se dedică picturii, ultimele lucrări de care noi avem cunoștință, fiind datate 1965. Pe lângă bucuriile pe care le-a trăit alături de familie, Ioan Budiu a cunoscut și multe necazuri care au avut ulterior repercusiuni asupra sănătății sale, artistul stingându-se din viață după multă suferință la numai 54 de ani, în anul 1967.

Pătrunzând în universul artistic al pictorului, constatăm că a continuat în mod strălucit opera marelui artist Camil Ressu care i-a îndrumat pașii insuflându-i respectul pentru acest meșteșug. Ressu era considerat la

Aniversări, comemorări, evenimente

acea vreme unul dintre cei mai străluciți profesori ai învățământului artistic românesc, îndemnându-și studenții să-și dezvolte aptitudinile în deplină libertate, conform înclinațiilor fiecăruia. De la profesorul său, artistul a preluat siguranța liniei și construcția

Peisaj din Deva
(u/c, 38x50 cm, colecția Budiu Gyöngyvér, Cluj-Napoca)

solidă a desenului, echilibrul compozițional și dozajul chibzuit al culorii. Toate acestea artistul le va dezvolta cu perseverență de-a lungul anilor.

Mergând pe linia tradiției ce aparține figurativului, Ioan Budiu pornește întotdeauna de la datele oferite de realitatea obiectivă, indiferent de tematica abordată, interpretând-o conform viziunii sale. Reprezentarea constantă a naturii într-o diversitate de ipostaze este dominată de o notă de calm, liniște și ordine, pictorul prezentând soluții compoziționale și cromatice de o voită simplitate. Subiectele din viața de toate zilele i-au fost dragi încă de la începutul creației sale, însă pentru natură artistul a simțit o atracție primordială. Fie că este vorba de peisaj, natură statică sau portret, artistul tratează subiectele cu multă concretețe și sobrietate, tinzând spre esența expresiei.

Fiind atras de frumusețea priveliștilor, a mediului natural deosebit în care trăia, artistul

abordează ca temă peisajul. Atenția i se îndreaptă nu neapărat spre o natură ce degajă o notă de decorativ, ci spre cea care-i corespunde sensibilității sale lăutrice, atras fiind de margini de sat, de ținuturile cu dealuri și păduri, locuri ce poate-i amintesc de împrejurimile satului natal. Peisajele realizate de artist sugerează multă liniște, iar din punct de vedere compozițional, simplitate, un echilibru al formelor vegetale redată într-un univers plin de liniște, tratate într-o cromatică luminoasă. Pictorul este preocupat de arhitectura constructivă a peisajului, spațiul fiind structurat și simplificat într-o succesiune redusă de planuri armonios alternate și delimitate, pe zone mari de culoare. Pentru artist natura va rămâne întotdeauna o sursă inepuizabilă de inspirație.

Soția artistului
(u/c, 69x48 cm, colecția Anamaria și Philippe Mudry, Lausanne)

Aniversări, comemorări, evenimente

Pictorul a manifestat un viu interes și pentru figura umană, fiind preocupat de reprezentarea universului interior al modelului, de reliefarea caracterului și a stării psihologice a celui portretizat. Ioan Budiu realizează o suită de portrete ce reprezintă

studii de atitudini și expresii. Astfel execută portretele familiei sale: portretul soției, portretele copiilor, portretele părinților săi, dar și portrete de țărani, compoziții cu personaje ce potențează sugestiv încărcătura emoțională a celor portretizați. Figurile de țărani sunt construite energic, în forme consistente, artistul încercând să surprindă esența vieții de la țară. În portretele copiilor săi, pictorul descoperă noblețea trăsăturilor copilăriei, fiind surprinși în atitudini spontane, dezvăluind puritatea firească a vârstei.

Artistul și-a investigat și propria figură, executând câteva autoportrete începând cu

cele desenate și până la cele în culore. Acestea se remarcă printr-o structură perfect echilibrată, stabilitate sculpturală a trăsăturilor, subliniind caracterul energic și lucid al artistului. El redă de fapt simbolic propriul său spirit, propriul său destin.

Atunci când reprezintă o serie de naturi statice, pictorul apelează la materia vie, fructe și flori, plante simple ce continuă să trăiască, să respire și după ce sunt așternute pe suport. Artistul se arată interesat să valorifice resursele culorii, acordând o atenție sporită studiilor în vederea obținerii de noi acorduri cromatice. Culoarea este subordonată structurii desenului, ea este distribuită în zone compacte de umbră și lumină, în tonuri de griuri nuanțate.

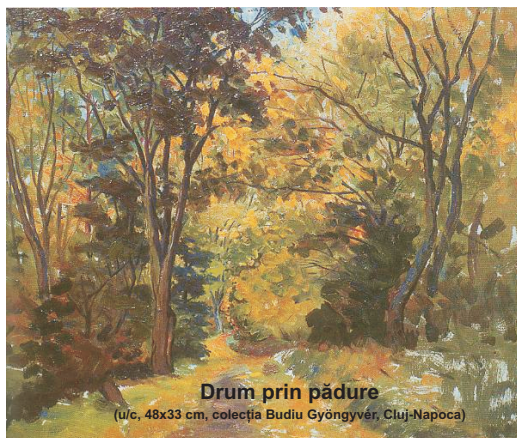

Aniversări, comemorări, evenimente

Artistul a executat de-a lungul carierei sale artistice și pictură parietală și o serie de panouri decorative, unele fiind comandate de muzeul de vean cu mulți ani în urmă.

Lucrările artistului Ioan Budiu sunt păstrate astăzi în colecții particulare și de stat, în țară și străinătate.

Artistul a fost omagiat în anul 1981 de Muzeul de vean, cu ocazia organizării expoziției „Plasticieni hunedoreni în perioada interbelică”, prilej în care au fost evidențiate și creațiile pictorilor Nicolae Irimie și Gyarmati Francisc. În iulie 1996, Muzeul de Artă din Cluj Napoca organizează cu sprijinul soției artistului „Expoziția retrospectivă - Ioan Budiu”, cu lucrări de pictură și grafică din colecția muzeului, din colecția familiei și din colecții particulare. În același an, la festivalul internațional „Lucian Blaga”, a fost

expusă gravura reprezentând portretul poetului, realizată de Ioan Budiu în anul 1945.

Dăruit fiind cu multă vitalitate și deosebită sensibilitate, artistul și-a manifestat dragostea pentru pictură de-a lungul scurtei sale cariere create, lăsând în urma sa o operă de o înaltă elevație spirituală și măiestrie artistică. Înzestrat cu o cultură vastă, cu simț literar și artistic, Ioan Budiu se situează printre prezențele create remarcabile ale artei și culturii transilvane.

Dr. Doina REGHIȘ IONESCU

Ioan Budiu, așa cum l-am cunoscut

Chiar dacă noi, oamenii, efemeri pe acest pământ, cu greu reușim să ne desprindem din învălmășeala existențială, amintirea, cu o forță supremă, ne copleșește adeseori. Dacă timpul s-ar putea da înapoi, m-aș afla în ipostaza de elevă a anului I - B, la Liceul Pedagogic „Sabin Drăgoi” din Deva.

Se spune, și pe bună dreptate, că omul cu vocație de la catedră dăruiește fiecărui elev o părticică din sufletul său, încât, oricât ar încerca un discipol să-i mulțumească dascălului său, nu va reuși să compenseze dragostea și cunoștințele pe care le-a primit.

M-au atras încă din primele ore harul și tactul pedagogic al domnului profesor Ioan Budiu, căldura sufletească pe care cu mărînimie o revărsa.

Domnul profesor a început inițierea noastră în tainele desenului cu „începutul”, definindu-ne, în mod accesibil și concret, nu numai „orizontul”, ci și „perspectiva”, noțiuni-cheie în desen. Și, fiindcă majoritatea elevilor eram de la sat, domnul profesor, care avea vocația învățămîntului modern, ne-a întrebat : „Copii, ce vedeți când ajungeți prima dată la marginea unui sat ?” Noi, novicii, am răspuns „de toate pentru toți”, doar ce trebuia nu am știut răspunde. „Păi, a continuat dumnealui, când pătrundem în lumea mirifică a satului, unde, spune un mare poet și filosof ardelean, «s-a născut veșnicia», prima imagine care ne apare este **turnul bisericii**.” „Da !, - am acceptat noi, întrebându-ne cum de nu ne-am dat seama, - doar biserica este așezată, de obicei, pe un deal.”

Și așa, cu răbdare și mult tact, „domnul profesor cu dragoste” ne-a făcut să pătrundem în tainele artei care re-crează lumea, în tainele picturii. Ne-a cultivat, cum a știut mai bine, dragostea pentru frumos, interesul pentru această surprinzătoare și veche artă, chiar dacă noi, cei mai mulți, nu aveam talent deosebit.

Cu optimismul dascălului venit să-și îndeplinească exemplar chemarea, oricare ar fi fost obstacolele - și nu au fost deloc puține -, cu harul pentru artă, profesorul Ioan Budiu a înfruntat demn anii spinoși ai incertitudinilor. Cum ? , veți întreba poate. Cu vocația de dascăl, dedicându-se

discipolilor, cu harul pentru artă, lăsând posterității opere valoroase.

Părintele meu spiritual (pentru că între timp îmi devenise naș de cununie) și-a lăsat amprenta și asupra devenirii mele ca profesor de limba și literatura română, prin dragostea lui pentru folclor, pentru mitologie, cât și prin permanentul îndemn de autodepășire, studiu, cercetare științifică, manifestare în domeniul publicistic.

Recunoscut ca specialist și artist în pictură și grafică, profesorul Ioan Budiu a lăsat posterității numeroase opere de artă care fac faima unor muzee și colecții particulare din țară și străinătate. Izvorul acestor rezultate și aprecieri, al prestigiului obținut, a fost, fără îndoială, talentul și munca, această „brățară de aur”. O muncă asiduă, permanentă, făcută cu plăcere și pasiune, cu modestie și naturalețe.

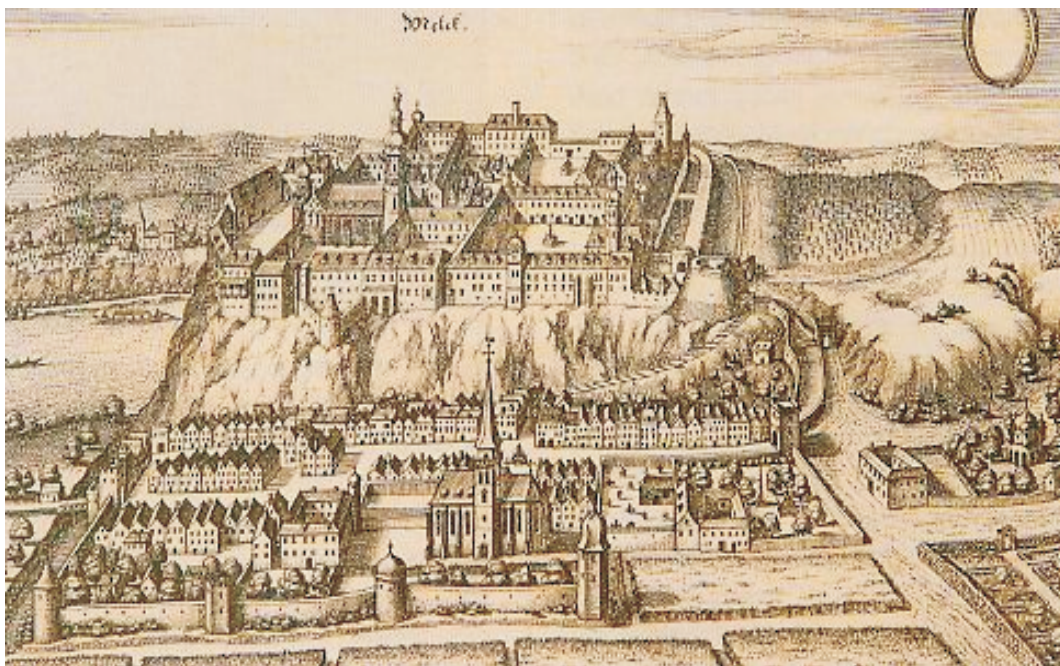
...Iată amprenta lăsată de marele artist și profesor Ion Budiu în inima unei foste eleve .

Maria TOMA-DAMȘA

Prin marile biblioteci ale lumii

Biblioteca Abației din Melk

Abația din Melk sau, în original, Stift Melk este un lăcaș istoric al benedictinilor din Austria și unul dintre cele mai faimoase centre ale creștinismului monahic european.

Situată pe o stâncă izolată cu vedere spre Dunăre, Melk a fost o zonă reprezentativă încă din perioada romană. O așezare slavă a luat locul celei romane, care la rândul ei a fost distrusă în timpul invaziei maghiare din 955, când a primit numele de Eisenburg.

Abația a fost fondată în 1089 când Leopold al II-lea, Margrave de Austria, a oferit reședința din Melk călugărilor benedictini din Abația Lambach. În secolul XII, a fost fondată o școală, depășită în curând de renumele bibliotecii care deținea o colecție valoroasă de manuscrise, mănăstirea fiind un centru cultural major,

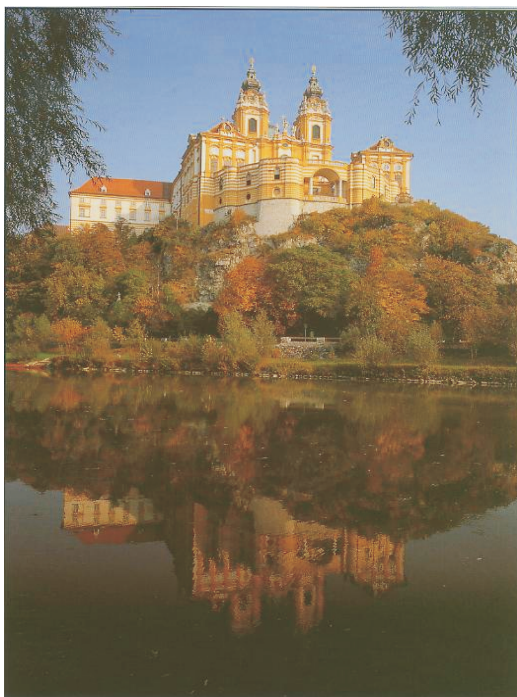
renumit pentru „producția” proprie de manuscrise.

În secolul XV, abația devine centrul așa numitei Reforme Melk, mișcare culturală și teologică, ce a revigorat viața monastică din Austria și sudul Germaniei. În această perioadă, abația a întreținut strânse legături cu umaniștii de la Universitatea din Viena, cei mai reprezentativi oameni de cultură formați la Melk fiind: Nikolaus Respitz, Petrus of Rosenheim, Johannes of Speyer, Martin of Senging. Numeroase opere teologice, monastice și științifice au fost scrise și transcrise la Melk, aproximativ două treimi din manuscrisele abației provenind din această perioadă.

Impresionanta clădire în stil baroc a abației de azi a fost construită între 1702 și 1736 de către

Prin marile biblioteci ale lumii

arhitectul Iacob Prandtauer, autorul multor clădiri importante în stil baroc din perioada respectivă. Interiorul clădirii principale a fost decorat cu multiple picturi și fresce, toate opera italianului Antonio Beduzzi, în timp ce biserica abației este decorată cu superbe fresce, realizate de asemenea în manieră barocă, toate creații ale pictorului austriac Johann Michael Rottmayr.

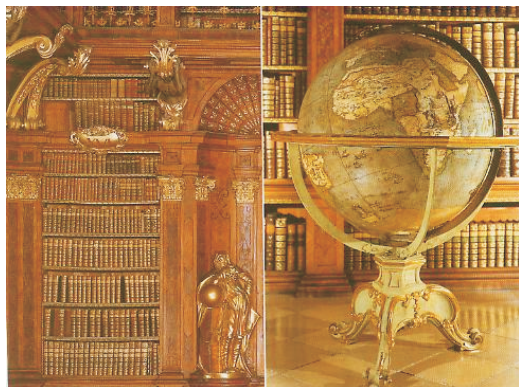

În cursul secolelor următoare, abația a supraviețuit declinului economic, impactului Reformei, atunci când multe abații și mănăstiri austriece au fost supuse procesului de „dizolvare și reformare” din timpul lui Iosif al II-lea, proces ce a atins apogeul între anii 1780 și 1790. Abația a rămas neatinsă datorită prestigiului și statutului academic multi-secular. Ea s-a mai confruntat cu pericolul dizolvării în momentul *Anschluss*-ului (anexarea Austriei de către Germania, în 1938) și la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, școala și o parte a mănăstirii fiind atunci

confiscate și numeroși călugări fiind înrolați. După război, proprietățile confiscate au fost înapoiate, iar școala a fost redeschisă.

În prezent, abația din Melk este tributară turismului care aduce veniturile necesare pentru menținerea și restaurarea mănăstirii. Expozițiile „Joseph II and his time”, „900 Years of Benedictines in Melk”, „1000 Years Ostrarrichi” au atras peste două milioane de vizitatori.

Biblioteca din Melk. „Biblioteca se apare singură. E de nepătruns precum adevărul pe care îl găzduiește, amăgitoare pentru minciunile pe care le păstrează. Labirint al minții, ea este deopotrivă un labirint pământesc. Poți să intri, dar nu poți să mai ieși”.

Biblioteca abației din Melk este cunoscută cititorilor prin intermediul romanului „Numele trandafirului” de Umberto Eco, văzută ca un spațiu misterios în care se găsesc cărți neștiute. Firește, de la un manuscris ce se găsea în biblioteca abației pornește „cumplita istorie a lui Adso din Melk”.

În realitate, biblioteca abației are și astăzi o importanță culturală aparte datorită impresionantei colecții de manuscrise medievale, unele de o valoare incomensurabilă.

Într-un tur al mănăstirii, după biserică, biblioteca reprezintă a doua zonă ca importanță.

Decorațiile de o înaltă ținută artistică arată prețuirea pe care călugării o acordau bibliotecii.

Prin marile biblioteci ale lumii

Prin marile biblioteci ale lumii

Rafturile încastrate, cărțile potrivite și fresca Troger de pe tavan creează o atmosferă completă.

Fresca lui Paul Troger de pe tavanul bibliotecii reprezintă punctul de sprijin al picturii din Sala de Marmură. Acolo, familia conducătoare este glorificată, tema este universală, pe când aici domină o reprezentare simbolică a Credinței. În jurul alegoriei Credinței (o femeie cu Cartea celor șapte peceti și cu mielul Apocalipsei într-o mână și un scut cu Sfântul Duh în cealaltă), îngeri și capete de îngeri reprezintă cele patru virtuți cardinale: ÎNȚELEPCIUNEA, DREPTATEA, CURAJUL, CUMPĂTAREA. În concordanță cu spiritul vremii, bunul simț îl face pe om să creadă fără a cerceta, adică să aibă credință.

Pictura arhitecturală ce înconjoară sala bibliotecii, la fel ca în Sala de Marmură, este realizată de Gaetano Fanti. Figurile din zona picturii arhitecturale sunt realizate de Paul Troger și reprezintă artele și științele.

Cele patru sculpturi de fiecare parte a ușilor simbolizează cele patru științe: Teologia, Filosofia, Medicina și Dreptul. Două globuri create de Vincenzo Coronelli înfățișează cerurile și pământul și sunt parte din vechea bibliotecă.

În nișele geamurilor sunt picturi stranii: figuri înveșmântate în roșu și negru apar de sub vase de flori pictate și decorațiuni ornamentale.

Intelectualii ordinului sunt pictați *al fresco* de către Rosenstingl și mai târziu acoperite cu picturi *al secco* de Johann Bergl. Vechile fresce s-au dovedit a fi mai rezistente.

În micul hol al bibliotecii sunt două remarcabile porți rococo din fier lucrate cu migală în filigran.

La etajul superior al bibliotecii, unde se poate ajunge pe o scară în spirală, sunt două săli de lectură în stil baroc cu fresce create de Johann Bergl. Acestea nu sunt deschise vizitatorilor.

Biblioteca abației din Melk conține aproximativ 1800 de manuscrise. Cel mai vechi este o transcriere a operelor Venerabilului Bede

Prin marile biblioteci ale lumii

(călugăr benedictin, autor al lucrării „*Historia Ecclesiastica gentis Anglorum*”), de la începutul secolului IX. Un *Homiliarium* (Carte de predici), a fost scrisă în același secol IX.

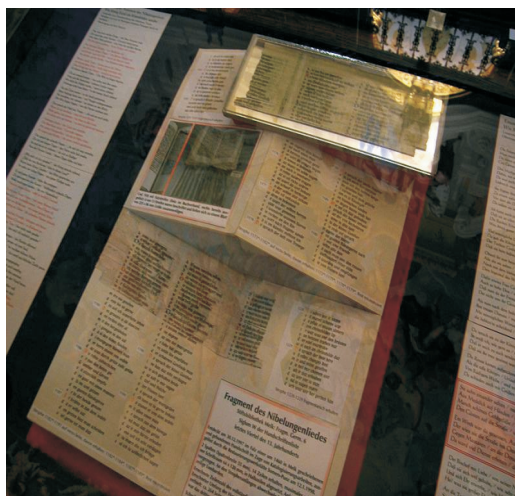
În perioada apogeului vieții monastice din Melk, aproximativ între anii 1140 și 1250, s-au realizat importante transcrieri ale comentariilor lui Hieronymus, comentarii la *Regula Benedicti* și Biblie, precum și colecții de texte juridice. În afara de literatura strict religioasă, Melk a devenit și un important centru pentru literatura germană din perioada cunoscută sub numele de Middle High German (1050-1350), lucru demonstrat de „Cântecul Fecioarei Maria de la Melk, „Viața lui Isus” de Lady Ava, primul text literar dovedit a fi scris de o femeie în limba germană și, probabil, „Amintirea Morții” a așa-numitului Heinrich din Melk.

Două treimi din manuscrise sunt din perioada Reformei din secolul XI.

Reînnoirea vieții monastice benedictine a atras licențiați și profesori (Johannes Schlitpacher, Nikolaus of Dinkelsbuhl, Narzissus Herz of Berching) de la Universitatea din Viena. Majoritatea textelor scrise și transcrise la Melk sunt predici și literatură religioasă. Pe lângă acestea, au mai fost scrise importante comentarii la *Regula Benedicti*, instrucțiuni privind vizitarea mănăstirilor și manuale ale Reformei.

Una dintre comorile nou descoperite în mănăstire este un fragment dintr-o transcriere de

Prin marile biblioteci ale lumii

la sfârșitul secolului XIII a „Cântecului Nibelungilor”, găsit de Dr. Christine Glassner în 1997, în legătura unui manuscris medieval târziu.

Mănăstirea posedă, de asemenea, 750 de incunabule, 1.700 de lucrări din secolul XVI, 4.500 de lucrări din secolul XVII și 18.000 din secolul XVIII. Împreună cu noile cărți, biblioteca deține aproximativ 100.000 de volume. Dintre acestea, aproximativ 16.000 se găsesc în încăperea principală a bibliotecii.

Aici sunt clasificate, în funcție de subiecte, astfel: bibliile (biblioteca I), teologie (bibliotecile II-VII), drept (biblioteca VIII), geografie și astronomie (biblioteca IX), istorie (bibliotecile X-XV), și încheindu-se cu enciclopediile baroce (biblioteca XVI). Această clasificare datează din epoca barocă. Începutul secolului XVIII a fost ultima perioadă în care s-a cultivat arta manuscrisului. Câteva exemple minunate ale scrisului emblematic vin din această perioadă

Odată cu începutul secolului XVIII, numeroși istorici au fost activi în cadrul abației din Melk, iar impactul lor s-a făcut simțit și în afara mănăstirii. Printre aceștia, părintele Anselm

Schramb, părintele Philibert Hueber și părinții Bernhard și Hieronymus Pez. În secolul XIX, părintele Ignaz Franz Keiblinger a scris monumentală lucrare „Istoria Mînăstirii Benedictine de la Melk, Austria de Jos”.

În mica bibliotecă se păstrează în principal lucrări istorice din secolul XIX încoace, lucrări care dovedesc interesul deosebit pentru această perioadă.

Abația din Melk, alături de alte mănăstiri din Austria, are un caracter unic. Când auzim cuvântul „călugăr”, ne gândim la o comunitate de bărbați care trăiesc, se roagă și lucrează împreună. Numai în cazuri excepționale, călugării puteau să lucreze în afara mănăstirii.

În Austria, condițiile istorice au condus la o evoluție atipică. Întemeietorii mănăstirilor austriece au acordat călugărilor proprietăți nu doar ca mijloace de existență, ci și cu speranța că vor acționa ca misionari și civilizatori ai zonei pe care o controlau sub aspect teologic și cultural.

Diana TRIF

Aniversări, comemorări, evenimente

Eugen EVU

La 10 septembrie se împlinesc 65 de ani de la nașterea poetului și publicistului EUGEN EVU.

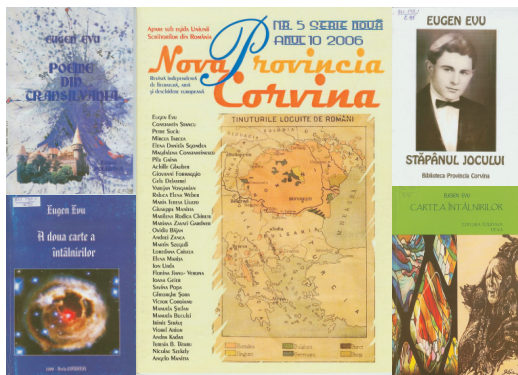
După studii liceale și medii tehnice în orașul natal, Hunedoara, debutează în 1970 în revista orădeană *Familia* cu nouă poeme bine primite de critica vremii. Peste patru ani îi apare volumul „Toate iubirile” la Editura Facla din Timișoara. A fost unul dintre animatorii vieții literare din Hunedoara, a înființat cenaclurile literare „Izvoarele” și „Lucian Blaga” din oraș. Din 1979 este membru al Uniunii Scriitorilor din România. A desfășurat o bogată activitate publicistică, a înființat o serie de periodice literare: *Renașterea Hunedoarei* (1990), *Kilometrul zero*, *Provincia-Vitrăliu hunedorean*, devenită *Provincia Corvina*, apoi *Nova Provincia Corvina*. În colaborare cu poeții Valeriu

Bârgău și Paulina Popa a înființat revistele *Constelația dragonului* și, respectiv, *Semne*. Este autorul a peste 40 de volume de poezie, eseu, jurnale literare, articole, studii, literatură pentru copii, interviuri. Este nominalizat în Dicționarul Who's Who pe anul 2001. Este deținătorul a peste 50 de premii literare naționale și internaționale. A colaborat și colaborează la numeroase reviste locale, naționale și străine.

Gânduri la aniversare

Poet cu suflet de boem, cu veșnică visare în privire, cu verbul unduitor și limpede ca apa unui râu de munte, Eugen EVU intră în toamna vieții cu cele peste 30 de volume pe care le-a scris de-a lungul unei îndelungate cariere literare.

Încet, răzbătător și încrezător în steaua poeziei, a urcat Muntele Mioritic al versului, la Umbra Norilor și întotdeauna Cu fața spre stea... La lumina mâinilor sale au răsărit bulgări de Aur Heraldic și din Amarul Mierii a găsit iscusința de a scoate Luceafăr din lacrimă... Prin Ferestrele fulgerate a furat un Sărut cu privirea și s-a înfiorat sub Tresărirea focului, dar întotdeauna a fost Stăpânul jocului cu poezia, a cutreierat cu bucurie prin Grădinile semantice și ne-a demonstrat tuturor că Rezerva de duișie pe care o are este fără margini. (D.T.)

*Dumitru
Hurubă*

Cu 65 de ani în urmă, la 26 octombrie 1944, în satul Călnaci, jud. Harghita, s-a născut prozatorul și publicistul DUMITRU HURUBĂ.

Absolvent al Liceului din Toplița (1963), stabilit la Deva din 1976, debutează cu versuri în ziarul *Steaua Roșie* din Tg. Mureș (1967) și cu proză scurtă în revista *Vatra* (1977). Obține premiul I pe țară la festivalul Național „Cântarea României”, secțiunea proză scurtă (1984). Debutează editorial în 1986 în volumul „Debut 86” (Editura Cartea Românească), iar în 1988 ocupă locul I la concursul de creație literară satirico-umoristică „Mărul de aur”. Este fondatorul și redactorul-șef al revistei *Opinii culturale* din Deva (1994). În 1995, la Festivalul de umor „Ion Cănavoiu” de la Tg. Jiu, primește premiul pentru cea mai bună carte de umor a anului, „Rezervația de zăpăciți”.

Este autorul a peste 15 volume de proză umoristică. În aceeași notă satirico-umoristică, a susținut o perioadă „Cronica tv” la *România literară*. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Umorul dulce-amar, un adevărat râsu plânsu care nu ne lasă indiferenți, străbate toate textele scrise de Dumitru HURUBĂ, prozatorul cu ochiul și cuvântul îndreptate fără milă spre cotidianul agresiv pe care îl trăim. Literatura lui ne demonstrează că simțul umorului nu piere niciodată de pe dulcele plai mioritic, că de la Conu' Leonida la Haralamphy distanța e mult mai mică decât ne-am fi așteptat. Fără vorba șugubeață a scriitorului și zâmbetul lui trist, dar nu resemnat, în colțul gurii, ne-am fi mișcat mult mai greu prin hățșurile și capcanele de care am avut parte după 1989. Dumitru Hurubă ne este o călăuză dibace și plăcută. (D.T.)

Banalitatea răului

Romanul lui Jonathan Littell, publicat sub egida prestigioasei edituri Gallimard, a reprezentat un fenomen literar în Franța. Este prima carte scrisă de un autor american în limba franceză care a câștigat în același an două dintre cele mai prestigioase premii literare: Premiul Goncourt și Marele Premiu al Academiei Franceze în 2006, cu record de vânzări de peste 700 000 de exemplare în primele 6 luni de la lansare.

„Frați oameni, lăsați-mă să vă povestesc cum s-au petrecut toate acestea!” - așa își începe confesiunea Maximilien Aue, personajul central al romanului, ofițer nazist, membru al SS, homosexual și ucigaș.

Fostul ofițer refugiat în Franța după război are o viață confortabilă și liniștită, o familie și o afacere în domeniul dantelăriei, ce contrastează cu acțiunile sale din timpul războiului, participant la masacrul evreilor din Europa de est, observator al punerii în practică a soluției finale în lagărele de concentrare. Deși își asumă responsabilitatea pentru acțiunile sale, se simte mai mult martor, observator al evenimentelor, decât participant direct.

„Nu am dorit niciodată să devin asasin... apoi a venit războiul, serveam țara, și m-am trezit în mijlocul unor lucruri îngrozitoare, al unor atrocități”.

Războiul este cel care construiește răul, iar în mărturisirile lui Aue răul devine un lucru banal, mașina totalitară nazistă fiind formată din oameni care au închis ochii și au renunțat la conștiință.

Traseul pe care îl urmează Aue în anii războiului este unul impresionant.

La început este membru unui *Einsatzgruppen*, detașamente ale morții, care parcurg sudul Ucrainei, în special Crimeea, Rusia și Caucazul.

Sunt descrise cu foarte mare acuratețe asasinarea evreilor, (masacrul de la Babi Yar) și a bolșevicilor din spatele liniilor frontului. Unele voci din critică l-au acuzat pe autor de o „pornografie a violenței”, unui om normal fiindu-i greu să-și imagineze un asemenea grad de cruzime.

Întrebarea este cum pot niște oameni obișnuiți să devină criminali, pentru că, deși numeroșii membri ai comandourilor morții erau antisemiți înverșunați sau aveau porniri sadice, cei mai mulți erau oameni normali care înainte de război ar fi spus „nu am să omor niciodată”. Tot ce putem face, însă, este să sperăm - mărturisește Aue - că nu vom ucide niciodată. Disciplina germană a redus moartea la precizia gestului, la eficacitate și, nu în ultimul rând, la randament.

Cu același statut de observator, Aue participă la ultimele zile ale bătăliei de la Stalingrad. În mijlocul haosului, al luptelor și, mai ales, sub spectrul foametei, are o discuție de la egal la egal cu un comisar rus, prizonier de război, despre similitudinile dintre cele două sisteme totalitare,

Pagina bibliofilului

fascismul și comunismul. Rănit la cap, este evacuat spectaculos înainte ca germanii să piardă bătălia, în februarie 1943

Un al doilea plan al romanului, mai puțin reușit, face referire la viața personală a lui Aue. Născut dintr-o mamă franțuzoică și un tată german, este îndrăgostit de sora lui, Una, cu care are o relație incestuoasă, ce îl va conduce spre maturitate la homosexualitate. În a doua parte a romanului, autorul dezvoltă o intrigă polițistă, Aue fiind suspectat deuciderea tatălui vitreg și a mamei sale. Personajul este mai puțin plauzibil în această ipostază, iar autorul nu rezolvă până la final misterul asasinatului.

Bătălia de la Stalingrad, 1943

Măiestria lui Littell constă și în modul în care prezintă personaje aflate în fruntea aparatului nazist, precum Heinrich Himmler - comandant suprem al trupelor SS; Adolf Eichmann - locotenent-colonel în SS și organizator al deportărilor din zonele ocupate de Wehrmacht; Rudolph Hess, comandant al lagărului de concentrare de la Auschwitz. Cei cinci ani de documentare susțin romanul din punctul de vedere al veridicității personajelor.

Implementarea soluției finale îl conduce pe Aue în lagărul de exterminare de la Auschwitz, unde joacă rolul de „manager”, încercând să îmbunătățească condițiile de viață ale prizonierilor selectați pentru munca în fabrici.

Paradoxul rezultă, pe de o parte, din dorința de punere în aplicare a soluției finale, deci de exterminare a tuturor evreilor, indiferent de vârstă și, pe de altă parte, din necesitatea utilizării forței de muncă evreiești în folosul mașinii de război germane, în special spre final când ofensiva sovietică îi pune în dificultate.

Violența fizică era o constantă în viața lagărului. Chiar și oamenii care la început loveau din obligație, sfârșeau prin a lovi din plăcere. Decizia de a folosi gazul ca metodă de exterminare a venit în urma observării deviațiilor sadice și a bolilor mintale cu care se confruntau soldații din detașamentele morții. De asemenea, propaganda a avut un rol esențial, „gardianul SS nu devine violent sau sadic pentru că nu îl consideră pe deținut o ființă umană; dimpotrivă, ura sa crește și se transformă în sadism atunci când își dă seama că deținutul, departe de a fi un sub-om cum i s-a spus, este, la urma urmei, un om ca și el, iar gardianul tocmai această rezistență o găsește insuportabilă, această stăruință mută a celuilalt, iar gardianul îl lovește mai tare pentru a face să dispară umanitatea lor comună”.

În 1944, Aue ajunge alături de Eichmann în Ungaria, acesta fiind responsabil de deportarea evreilor din această țară. Calitățile sale de bun organizator asigură succesul acțiunii chiar cu amenințarea înaintării Armatei Roșii, facilitată de prăbușirea frontului românesc.

România este pomenită ca fiind una dintre puținele țări în care Eichmann n-a reușit să pătrundă pentru a organiza deportările, dar și pentru că evreii maghiari reușeau să scape procurându-și cel mai ușor pașaportul românesc „având în vedere corupția autorităților consulare”.

Scene impresionante se petrec la Berlin, când orașul este în ruină din cauza bombardamentelor Aliaților. Aue, rănit, se refugiază în Pomerania, înaintarea Armatei Roșii și drama refugiaților germani fiind descrisă când Aue, alături de

Pagina bibliofilului

prietenul său Thomas, încearcă să se strecoare printre liniile inamice.

În haosul ultimelor zile ale celui de-al Treilea Reich, ofițerii naziști se pregătesc să părăsească nava care se scufundă: cu ajutorul actelor false destinația lor este America de Sud.

Unul dintre ofițerii care reușește să scape, în realitate este A. Eichmann care până în 1960 duce o existență liniștită în Argentina până când un comando al Mossad îl răpește și, declanșând un scandal diplomatic internațional, îl duce la Tel-Aviv unde este judecat și condamnat la moarte prin spânzurătoare.

Întâlnirea lui Aue cu Hitler stă sub semnul ridicolului, personajul este bolnav, îmbătrânit „fața îi părea galbenă, rătăcită, umflată, ochii îi erau ficși, inerți, apoi deodată se porneau să clipească; o picătură de salivă îi sclipea în colțul gurii”. Înconjurat de ofițeri loiali, este doar o umbră a celui care declanșase războiul.

Cum era și normal, romanul a iscat numeroase dezbateri, subiectul Holocaustului fiind unul sacru, tratat de multe ori separat de tema războiului și chiar amplificat.

Temerile criticilor erau că Maximilian Aue, umanizat de autor, ar putea declanșa o formă de empatie față de opresori. Sfârșitul romanului relevă însă natura criminală a lui Aue, așa că orice formă de empatie sau simpatie este exclusă.

Cartea s-a bucurat de cronici literare elogioase în presa franceză și mai temperate în *The New York Times* sau *The Washington Post*, în general criticii americani fiind mai puțin receptivi.

„Cum a fost, oare, posibil așa ceva?”, ne vom întreba la sfârșitul celor 900 de pagini, oare cum am fi procedat noi dacă ne-am fi născut în Germania nazistă.

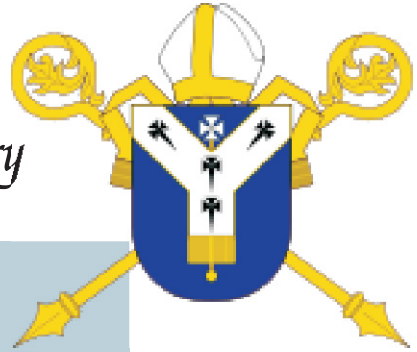
Răspunsul îl oferă chiar Max Aue: „De fapt, aș fi putut la fel de bine să nu scriu. La urma urmei, nu este o obligație. De la război am rămas un om discret. Slavă Domnului, nu a fost niciodată nevoie să-mi scriu memoriile ca să mă justific, fiindcă nu am nimic de justificat, și nici ca să câștig bani, căci îmi câștig destul de bine traiul așa. (...) Nu regret nimic: mi-am făcut treaba, asta-i tot. Când privește chestiunile mele de familie, pe care poate că le voi povesti, nu mă privesc decât pe mine; în ce privește restul, spre sfârșit, fără discuție că am cam forțat limita, dar nu mai eram chiar eu însumi, nu mai știam ce să fac, de altfel totul în jur se răsturna, nu am fost singurul care-și va fi pierdut capul, trebuie să recunoașteți. (...) În pofida cusurilor mele, și au fost nenumărate, am rămas unul dintre cei care cred că singurele lucruri absolut necesare vieții omenești sunt aerul, mâncatul, băutul și excreția, cât și căutarea adevărului. Restul este facultativ.”

Diana TRIF

NOTE DE DRUM

Canterbury tales - o plimbare prin Canterbury

Am ajuns în Anglia, după o călătorie extrem de oboșitoare și o noapte petrecută în autocar sub presiunea timpului care ne obliga să fim la ora 8 dimineața la Eurotunel.

Curiozitatea a învins însă oboseala, cu toții fiind interesați de modul în care se va desfășura trecerea pe sub Canalul Mănecii.

Fără senzații tari, de la Pas de Calais la Dover, cel mai mare port britanic, nu am făcut decât 35 de minute, cu un mic balans al autocarului și cu interdicția de a face fotografii.

Probabil că amintirile minunate pe care le am din Anglia se datorează și cerului fără nori cu care am fost întâmpinați în Dover și care s-a menținut pe parcursul întregii săptămâni. Am fost așadar fericiții beneficiari ai unei scurte veri englezești.

După o plimbare pe plaja din Dover, de la Marea Nordului, pe linia orizontului între marea verzuie și cerul albastru, am zărit emoționați continentul.

Călătoria până la Canterbury a durat aproximativ trei ore, timp în care ghidul ne-a informat pe îndelete despre istoria orașului.

Canterbury ocupă o poziție strategică în comitatul Kent din Anglia. Locuit încă din perioada preromană, orașul *Duroverum Cantiacorum* a fost întemeiat după invazia lui Claudius, în anul 43. Centrul vechiului oraș

NOTE DE DRUM

Thomas Becket,
reprezentat pe un vitraliu
al catedralei din
Canterbury

roman cu forumul și bazilica se află în inima orașului actual. La sfârșitul secolului I, Canterbury avea deja un amfiteatru și două băi publice, nefiind necesară construcția unor ziduri de apărare până la sfârșitul secolului al III-lea, odată cu atacurile saxonilor.

Zidurile medievale au fost ridicate pe locul celor romane.

În secolul VI, orașul se va numi Cantwarabyrig și va deveni capitala regelui Ethelbert din Kent. Bertha, soția acestuia, era creștină iar una dintre condițiile mariajului a fost tolerarea religiei sale. Când Sf. Augustin ajunge în Kent, cu misiunea de creștinare a păgânilor, Bertha și-a convins soțul să îl întâmpine pe emisarul de la Roma și să îl trateze cu generozitate.

Imagine din Canterbury

Ethelbert a devenit unul dintre primii convertiți ai lui Augustin și i-a dăruit acestuia pământ atât pentru construcția catedralei cât și a unei mănăstiri.

După invazia normandă din 1066, cuceritorii și-au numit propriii oameni în poziții importante, inclusiv cel de Arhiepiscop de Canterbury.

Catedrala datează din secolul XII și este reședința Arhiepiscopului de Canterbury, cel mai înalt ierarh al bisericii anglicane.

Thomas Becket (1118-1170) a fost arhiepiscop de Canterbury din 1162 până în 1170, în timpul domniei lui Henric al II-lea Plantagenet. Ridicându-se împotriva limitării drepturilor bisericii de către puterea regală, a fost asasinat din ordinul regelui în 1170, în această catedrală, canonizat în 1173, venerat ca sfânt și martir de Biserica Catolică și de Biserica Anglicană.

NOTE DE DRUM

Catedrala

Soarta orașului s-a schimbat după ce, în 1538, Henric al VIII-lea închide toate abațiile și mănăstirile. Averile au fost confiscate, altarul lui Thomas Becket, împodobit cu aur și pietre prețioase, a fost demontat, iar rămășițele acestuia au fost arse. Becket a fost declarat trădător, pelerinajul a fost interzis, privând astfel orașul de o importantă sursă de venit.

În secolul XVII refugiații hughenoti din Flandra au pus bazele economiei orașului. Pe lângă aceștia, mai existau țesători, argintari, berari, dentiști veniți din Țările de Jos.

Specificul medieval al orașului s-a mai pierdut începând cu secolul XVIII, datorită modernizărilor făcute prin lărgirea străzilor, dărâmarea unor porți ale orașului pentru favorizarea circulației, uniformizarea fațadelor clădirilor.

Canterbury s-a dezvoltat spectaculos începând cu perioada victoriană până la

Nava centrală

declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Liniștea orașului a fost brusc întreruptă în noaptea de 1 iunie 1942, când aviația germană a bombardat orașul. Aproape un sfert din partea medievală a fost distrusă, doar printr-un miracol catedrala a scăpat neatinsă.

NOTE DE DRUM

Plimbarea prin Canterbury poate începe așadar de la magnifica poartă „Christ Church Gate” ce străjuiește intrarea în curtea catedralei. Poarta a fost construită între anii 1517-1520, înainte ca Henric al VIII-lea să închidă mănăstirea de care ținea și catedrala.

Poarta Bisericii lui Christos

Fratele mai mare a lui Henric, care a murit în 1502, la doar 15 ani, în luna de miere a fost cel care a susținut construcția porții. Fațada dinspre catedrală este simplă, iar catedrala este cea care atrage toată atenția.

Mărimea clădirii nu iese în evidență imediat, partea estică fiind ascunsă privirii care este atrasă irezistibil de turnul central „Bell Harry”, ridicat la sfârșitul secolului XV, și atinge o înălțime de 76 m, la construcția lui intrând aproape 1,5 milioane de cărămizi.

Splendida navă centrală este considerată una dintre operele de referință ale perioadei medievale, construită de același meșter zidar, Henry Yevele, care a ridicat și nava de la Westminster Abbey. Pășim apoi pe City Walls Walk, la capătul căreia ajungem la Canterbury Castel, în partea dreaptă a castelului aflându-se biserica Sf. Mildred.

Castelul Canterbury

Aleea zidurilor orașului

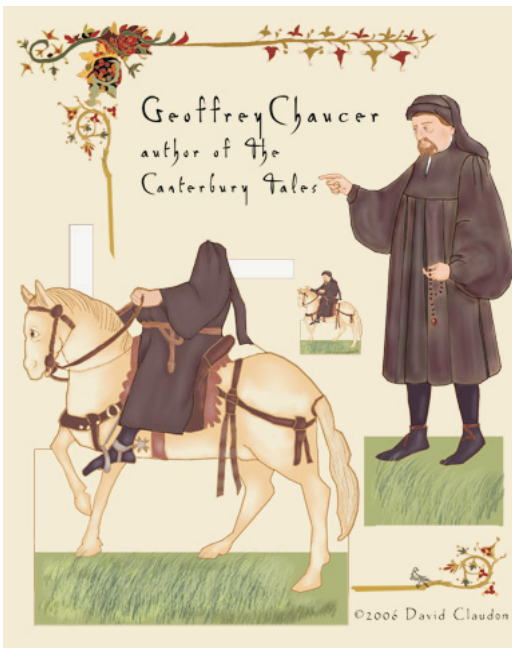
La biserica Sf. Margareta unde este recreată lumea lui Chaucer din „Canterbury Tales” ne putem bucura de o experiență audio-vizuală care ne permite să îi însoțim pe pelerinii medievali ai lui Chaucer în călătoria lor de la Hanul Tabard din Londra la Altarul Sf. Thomas Becket din Canterbury.

Tehnologia de ultimă oră reînviepeisajele, sunetele și chiar mirosurile secolului XIV

NOTE DE DRUM

englez, în timp ce pelerinii își spun povestea uneori tragică, alteori comică. Comentariul este disponibil în șase limbi, existând și o versiune pentru copii.

Geoffrey Chaucer, „părintele poeziei engleze”, s-a născut la Londra în 1340. Pentru un scurt timp tatăl său a fost valet al casei regale și cu ajutorul său Chaucer a devenit valetul lui Edward al III-lea. Regele l-a trimis într-o misiune peste hotare, moment în care se familiarizează cu literatura franceză și cea italiană.

Când Richard al II-lea devine rege, Chaucer își pierde pentru o perioadă influența la curte, ceea ce i-a permis să scrie „Povestiri din Canterbury”, începute în 1378 și niciodată terminate.

De asemenea se mai poate vizita Muzeul Regal și Galeria de artă. Muzeul dispune de o bogată colecție de picturi. Sunt expuse lucrările unui pictor din perioada victoriană,

Thomas Sidney Cooper, care a trăit în Canterbury.

Un personaj controversat, născut în Canterbury, este Christopher Marlowe, fiul unui cizmar, educat la King's School în Canterbury și la Corpus Christi College în Cambridge. Băiat fiind, a urmărit trupele de actori jucând în curtea hanurilor din Canterbury, iar în 1587 a devenit membru al companiei „Earl of Nottingham”, pentru care a scris o serie de piese. Este probabilă colaborarea cu Shakespeare la piesele timpurii ale acestuia, de asemenea a tradus din poezii romani Ovidiu și Lucan. A murit în circumstanțe neelucidate într-un han din Deptford, în 1593.

NOTE DE DRUM

În Canterbury se poate vizita casa memorială și teatrul care îi poartă numele.

Nu putem părăsi, însă, Canterbury fără a vizita Mănăstirea Sf. Augustin.

Regele Ethelbert a fost nespus de generos cu Augustin după convertirea la creștinism. Nu numai că i-a dăruit pământ în interiorul zidurilor orașului, pentru a pune bazele catedralei, dar l-a încurajat să fondeze o mănăstire benedictină în afara orașului, la est de catedrală.

Mănăstirea închinată Sfinților Petru și Pavel a devenit locul unde au fost înmormântați regii și arhiepiscopii și este renumită, de asemenea, pentru manuscrisele miniate, operă a călugărilor benedictini. În 978, mănăstirea a fost reînchinată Sfântului Augustin, al cărui memorial atrăgea mulți pelerini și binefăcători.

Cu un venit rezultat din cele 4.860 ha de pământ, mănăstirea benedictină Sf. Augustin era una din cele mai bogate din Anglia

Mănăstirea a fost închisă de reprezentanții lui Henric al VIII-lea, comorile sale, inclusiv biblioteca cu 2.000 de volume, au fost confiscate, (doar 200 de volume au mai fost recuperate), iar chiliile călugărilor au fost transformate în palat regal pentru a patra soție a lui Henric al VIII-lea, Anne de Clèves, pentru a putea locui acolo în călătoriile sale pe continent.

În secolul XIX, palatul a decăzut și a trecut în proprietatea a lui William Beer, o parte fiind transformată în fabrică de bere, în 1826.

Sensibilitățile victoriene au fost deranjate, iar atunci când fabrica a fost scoasă la vânzare, a fost cumpărată și transformată în colegiu misionar.

NOTE DE DRUM

Turnul bisericii Sf. George

Clădirea adăpostește astăzi King's School, iar urmele vechii mănăstiri, dimpreună cu Canterbury Cathedral și biserica Sf. Martin, au devenit parte a Patrimoniului mondial în 1989.

După o perioadă de prosperitate, cu o economie bazată pe industria textilă, Canterbury s-a transformat într-un pașnic oraș turistic al cărui caracter medieval nu a fost amenințat de revoluția industrială.

În 1942, o parte a orașului aproape de Catedrală, a fost bombardată, apoi reconstruită și transformată după război într-un centru comercial.

Transformările din ultima jumătate de secol, combinația de medieval și contemporan, permit vizitatorilor să experimenteze 2000 de ani de istorie între granițele unui oraș modern.

Printre cele trei milioane de vizitatori care pășesc anual pe străzile din Canterbury, ne-am

Imagine din Canterbury

numărat și noi. Străzile strâmte ne-au întâmpinat tăcut, catedrala era ascunsă privirilor de maiestuoasă poartă, iar sfinții cu irizări verzui se sprijineau de frontispiciu.

Dantelăria exterioară din piatră ne-a pregătit pentru liniștea arcurilor frânte, care păreau că sunt susținute doar de căldura vibrantă a vitraliilor.

„Nu e un loc pentru turiști - ne-a spus cineva la intrare - e un loc pentru credincioși”.

Diana TRIF

O plimbare din parc

Atelier de creație

Protelcultismul în literatura și presa din Valea Jiului și din ținutul Hunedoarei, un concept de import (2)

Pentru a impune o cultură proletară, partidul a acționat cu hotărâre, imediat după război, prin înființarea a numeroase ziare, un adevărat arsenal publicistic în sistemul vast al propagandei comuniste. În 3 decembrie 1944, apare la Deva ziarul *Zori noi*, organ al Regionalei Partidului Comunist Alba-Hunedoara, care în 1948-1949 se mută la Petroșani, devenind organul de presă al partidului pentru Valea Jiului. La 7 noiembrie 1949, apare la Deva *Drumul socialismului*, organ al Comitetului județean P.M.R. Hunedoara și al Comitetului provizoriu județean, care își va înceta activitatea doar după căderea lui Ceaușescu.

Tânărul constructor (1951-1953) apare la Hunedoara ca ediție a *Scânteii Tineretului* pentru șantierul Combinatului Siderurgic din oraș.

Uzina noastră (1951-1962) apare ca ziar al Comitetului Raional P.M.R. Hunedoara, *Tânărul*

muncitor (1953-1954) ca ziar al Comitetului U.T.M. Hunedoara, *Muncitorul miner*, ca organ al Comitetului de Partid și sindicatelor de la I.M. Barza, Certej și Zlatna, *Flacăra Hunedoarei*, ca organ al Comitetului orășenesc și apoi, raional al P.M.R. Hunedoara, *Flacăra*, ca organ al comitetelor de partid și sindicatelor din Combinatul Siderurgic Hunedoara.

Practic, după anii 1950, întreaga regiune Hunedoara, care până în 1968 includea și raioanele Alba și Sebeș, a fost împânzită de o puternică rețea de presă, care aplica în teritoriu politica partidului inclusiv, evident, în domeniul culturii.

A fost inventat termenul de „cultură de masă” ca reflex al ideii generale de colectivizare. În industrie funcționau colectivele proletare, la sate colectivele agricole, meseriașii au fost și ei constrânși să se organizeze după principiul muncii colective etc. Deci și cultura, și implicit literatura, trebuiau „colectivizate” în termenul generic „cultură de masă”, iar forma specifică de organizare au fost cenaclurile și cercurile literare, dar și colectivele de „colaboratori” ai ziarului de partid și socialistul în edițiile speciale ce apăreau de 1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, iar mai târziu de zilele de naștere ale soților Nicolae și Elena Ceaușescu.

În relativul dezgheț ideologic ce a urmat anului 1964, scriitorii hunedoreni care au depășit stadiul protelcultismului primar sperau în editarea unei reviste de cultură și s-au grupat în jurul ziarului

1. Pop, Simion, *La înălțimea faimei și reputației Hunedoarei industriale*, în *Ritmuri hunedorene*, Deva, decembrie, 1967.

Atelier de creație

județean *Drumul socialismului*, care edita un supliment de cultură și literatură purtând la început titlul *Ritmuri* și ulterior *Ritmuri hunedorene*. În numărul din decembrie 1967, Simion Pop salută apariția *Ritmurilor hunedorene* ca o revistă literară, situând-o în tradiția revistelor *Transilvania* și *Astra* cu care noua revistă de la Deva ar fi „soră bună”¹.

În același număr, Constandin Clemente, un cunoscut animator al vieții spirituale din această parte a țării, oferă sub titlul „Ochire retrospectivă” o radiografie a vieții literare locale desfășurate până atunci în fostul spațiu al Regiunii Hunedoara, așa cum a funcționat ca unitate administrativ-teritorială până la reorganizarea din 1968. Iată o mostră de stil pur proletcultist:

Despre o mișcare literară, organizată, îndrumată și condusă cu competență se poate vorbi abia după proclamarea Republicii. Așezând cultura la locul ce i se cuvine, partidul și statul nostru au acordat și acordă un sprijin permanent și neprecupețit valorificării potențialului creator al maselor populare. Odată cu înființarea Casei regionale a creației populare, activitatea de creație literară a luat un mare avânt, stimularea și valorificarea ei fiind unul din atributele esențiale ale acestei instituții.

Oamenii care mănuiesc strungul și mistria, lucrătorii ogoarelor, intelectualii au fost îndemnați ca în orele de răgaz să-și aștearnă gândurile pe hârtie, să se adune și să învețe de la înaintași, să se facă ecoul sentimentelor de dragoste și atașament pentru partid și patria socialistă. Pentru a veni în întâmpinarea lor, pentru a-i stimula și îndruma, au fost constituite cercuri literare pe lângă casele de cultură și cluburile muncitorești. (...)

Cine răsfoiește colecția ziarelor care apăreau pe atunci în regiune Tînărul muncitor, Steagul roșu, Uzina noastră sau Drumul socialismului, va întâlni aici versuri avântate, schițe și reportaje, uneori poate neîmplinite artistic, dar care recitate

*la mitinguri sau afișate la gazetele de perete îi însufleteau pe oameni, îi mobilizau la munca pentru edificarea noii societăți. (...) Ceea ce am făcut până acum, fără a umbri bunele rezultate, e abia începutul. Hunedoara socialistă își așteaptă încă proprii cântăreți. Realitățile clocotitoare, în miezul cărora trăim, își cer rapsozi pe măsura măreției faptelor eroice pe care oamenii muncii le înscriu în filele de aur ale istoriei contemporane. Scrisul nostru trebuie să reflecte, așa, după cum ne învață Partidul, și mai pregnant realitatea noastră socialistă, chipul omului nou în toată plenitudinea manifestărilor sale, frumusețea și bogăția spirituală a acestui talentat popor din care trebuie să ne mândrim că facem parte*².

Speranța de a obține aprobarea editării unei reviste literare locale prin revigorarea activității cenaclurilor și cercurilor literare este spulberată curînd, când, după vizita în China și Coreea (în 1971) a conducătorilor de partid și de stat, Programul Ideologic al P.C.R. re instaurează proletcultismul în forme și mai accentuate, iar persoane cu funcții politice în propagandă, din dorința de supușenie față de Nicolae Ceaușescu, suprimă orice demers în acest sens.

Cel mai grav păcat al proletcultismului pare a fi profanarea folclorului. Seva naturală a gândirii populare, filozofia de viață a creatorului popular devin acum obiect de falsificare, până la forme

2. Clemente, Constandin, *Ochire retrospectivă* în *Ritmuri hunedorene*, nr. 8, Deva, decembrie 1967.

3. Ilieascu, Ion; Șoit Ana, *Cântece populare minerești*, București, Ed. Pentru Literatură, 1969, pg. 7.

Atelier de creație

grotești pe care oamenii simpli nu le-au acceptat niciodată.

O mostră elocventă în acest sens este antologia „Cântece populare minerești” tipărită în 1969 de Editura pentru literatură.

Un amplu studiu introductiv încearcă să definească conceptul de folclor muncitoresc pornind de la *Tezele de la Praga*, din martie 1961, în care „s-au făcut aprecieri privind valoarea creației minerești, stabilindu-se ca sarcină tematică de primă importanță cercetarea cântecelor de mineri”⁴.

Îndeplinirea acestei directive s-a soldat cu o amplă documentare în județele Hunedoara, Timiș, Cluj, Alba etc.

În „Nota asupra ediției” autorii precizează:

„Volumul *Cîntece populare minerești*, primul de acest gen în literatura noastră folclorică, are profilul unei antologii. Autorii au reunit acele cântece și versuri care au fost create de mineri, au circulat în mediul mineresc și au ca tematică viața minerilor”⁵.

Autorii vor să ne încredințeze că au realizat o cercetare științifică și ne oferă o clasificare a evoluției istorice a folclorului mineresc: „a) producțiile pre muncitorești; b) creația minerească tradițională; c) cântecele de revoltă și luptă; d) creațiile cele mai noi”⁶.

După această „savantă” punere în temă, autorii ne oferă materialul folcloric cules. Spre exemplificare am ales aceste versuri:

Jiule!

Jiule, apă bătrână
Ce te zbași așa nebună?
Ți-amintești de timpul când
Minerii robeau sub pământ?
Ori vrei să ne cânti tu, nouă
Despre viața noastră nouă?
Noi știm de undirea ta
Veacuri grele-ai dus cu ea
Și le-au dus să nu mai vină
Aducând spre noi lumină.
Scot minerii din pământ
Mult cărbune bun, și-n cânt
Jiule, tu, lor, li-l speli
Cum spălai lacrimi, dureri;
Speli cărbunele curat
Pentru furnal, neîncetat,
Ca a noastră Vale mândră
Niciodată' să nu mai plângă!”⁶

Dacă ecouri ale ideilor proletcultiste continuă să se mai manifeste în cultura așa-zisă de masă, eliberarea de canoanele proletcultiste se realizează doar odată cu apariția în viața literară hunedoreană a scriitorilor profesioniști. Prozatorul Radu Ciobanu este de departe cel mai cunoscut scriitor hunedorean, cărțile sale impunând calități profesionale ce-l situează la standardele naționale. Poezie de calitate publică Iv Martinovici, Dan Constantinescu, Neculai Chirică, frații Ioan și Eugen Evu, Valeriu Bârgău și alții.

Deși lipsită până în 1989 de o revistă de cultură, literatura hunedoreană se valorifică prin importante apariții în editurile din Capitală și din marile centre culturale din țară.

Ștefan NEMECSEK

4. Iliescu, Ion; Șoit Ana, *Cântece populare minerești*, București, Ed. Pentru Literatură, 1969, pg. LIX.

5. Idem, pg. XIII.

6. Idem, pg. 185.

Toamnă târzie pe cărări de munte

Într-una din drumețiile mele, în zilele de toamnă târzie urcam pe Valea Jiețului pentru a ajunge la Obârșia Lotrului, unde în aceste zile se desfășura minunatul spectacol în aer liber, „coborâtul oilor de la munte”.

Am ajuns aproape de Valea Mijeii, când deodată soarele strălucitor a fost acoperit de nori negri, prevestitori de furtună, valea s-a întunecat de parcă ar fi venit seara, apoi ca din senin parcă s-ar fi rupt zăgazarile vântului hotărât să răstoarne pământul. Vântul sufla cu putere, izbindu-și pieptul de coastele ascuțite de stâncă ale muntelui, în păduri brazii falnici parcă învinși trosneau din încheieturi și se aplecau de aproape se lipeau de pământ. Unii, înfrânți de forțe nevăzute, nu se mai ridicau. Ici colo, câte o stâncă

aplecată deasupra vreunei prăpăstii ametește și cade în adâncuri, înecându-se în apele Jiețului.

Cu pieptul sfâșiat de colțuri de stâncă, cu fața sângerândă de ghimpi de brazi, vântul nebunatic orbit de durere plesnește de mânie, lovește câțiva nori ce-i stau în cale apoi, învinsă, se adâncește în văzduhuri și pierde deznădăjduită spre înălțimile Parângului.

Norii sfâșiați în bucăți se caută spre a se uni, apoi tremurând la pământ, îmbracă pentru moment în alb gălbejite fire de iarbă, după care se topesc și pier.

Soarele obosit și răcit se învește mereu c-o velniță mohorâtă de neguri, dându-ne curaj pentru a continua drumeția. Spre seară am ajuns la bătrâna cabană de la Obârșie, unde moș Ghișe

Atelier de creație

ne-a primit cu bucurie, servindu-ne cu câte o cană de lapte proaspăt muls.

Ziua următoare soarele nu răsărise încă de-a binelea când Valea Lotrului a început să vuiască de lume: erau ciobanii coborâți din Șureanu cu albele lor turme de mioare de gâtul cărora țiuiau clopotele de cioaie; hămăiau între ei câinii hârjonindu-se cu dulăii străini. Toată ziua lumea satelor de stâni presărate prin luminișurile de păduri coboară pe lăsătorile munților în Lotru, de unde unii urmau cursul apei spre Voineasa, alții urmând spre sud, în urcuș drumul Regelui, peste Păpușa pentru a ajunge la Novacii și Vaideenii Gorjului. Din Munții Parâng coboară ciobanii Petreile care urmau firul Văii Jiețului.

Din Groapa Seacă, lungi caravane de cai tropăie la vale. Pe calul din frunte, îndreptându-și din când în când privirea îngrijorată înapoi,

călărește mai marele stânei cu fluierul înfipt în frumosul său brâu de piele, iar de obâncul calului stă atârnată bâta de corn cu minunate încrustații și împodobită cu inele strălucitoare de aramă.

În urmă se înșiră vreo zece cai legați cu căpestrele în șir de șaua celor din față. Sprijiniți pe șeile de lemn, desagii cei grei strâng ca în clește pânțele spătoșilor cai. În ei își duc stăpânul resturile averii din stână, pe care n-a răzbit până acum să le ducă acasă: burduș de brânză, de jintiță, foi de unt, smântână, lapte gros, apoi unelte de la preparatul brânzei, ceaune, ciubere. Pe un cal mai la urma caravanei, într-o desagă, cu capetele afară, un băiețel și o fetiță, Ionică și Ana, se strămbă unul la altul și apoi se aștern pe plâns, așa numai din trecere de vreme. Mama lor, Floruța, care urmează pe jos caravana îi lasă în voie să plângă - doar altă treabă nu au - și numai când se urăște de vaiet intervine, amenințându-i că-i dă jos de pe cal și atunci cei doi prunci se ogoaie ca prin farmec. În timp ce șeuașii pășesc alene pe poteci icnind de poveri, cârlanii și mânjii aleargă împrejur fără grijă, se vâra între cai de le încurcă mersul, rămânând înapoi și apoi pornesc în galop înainte, se mușcă între ei, se bat precum copiii. În urma șirului de cai, vin alene, păscând iarba rămasă, turmele de mioare, câteva sute, apoi în urma șirului, vreo cinci, șase vaci de grija cărora se ocupă două băcițe voinice cu obrajii îmbujorați, ce vin povestind în urma vitelor și strivind între dinți boabe negre și amare de jneapăn, din care au cules câteva coșulețe că-s bune de nădușeală pentru bătrâni și la câte boale nu-s bune.

Atelier de creație

În timp ce fetele sporovăiesc între ele, gândul le zboară îndărăt, spre cei ce în timp de iarnă pleacă cu turma la țară și pe care nu îi mai văd până la Sfântul Constantin, când se întorc din nou pe aceste plaiuri.

Vrednicele neveste nu se îndurară să plece la drum cu mâinile goale. La brâu și-au înfipt câteva fuse, iar una dintre femei ținea în mâna dreaptă o furcă de toată minunea, proaspăt ieșită din mâna unui iscusit mânzar care a cioplit-o cu brișca. Cum putea ea să o lase să se prăpădească? E toată bine crestată-n figuri, cu o cruce la mijloc. La iarnă nici o nevestă nu va mai veni la șezători cu o furcă mai mândră și mai frumoasă.

„Ții tu minte, Mărie, cu ce jale se mai uita la tine Stan, când au plecat cu oile la țări pentru iernat? Dacă ar fi știut el atunci că nici după o lună te măriți după Mitu al tău, și-ar fi luat lumea în cap. Da, el n-are rânduiala lui Mitu al tău, și casă,

și singur la părinți”. În timp ce femeile își depănuau amintirile, nici n-au băgat de seamă că o vacuță a rămas mult în urmă, oprită în drum de vițeluşul dornic de lapte. „Bată-vă dzîua de vaci” rostește băcița și pleacă în urmă să îndrepte vaca cu joarda.

Amară îi mai era inima lui Stan cât a stat departe cu oile la țări. Ce-o fi făcut Mărie în lipsa lui? Pentru că era aproape de Mitu, dușmanul său de temut, o vede la joc și-i era frică că acesta o poate cere de nevestă de la părinți, care nu-l prea voiau pe el că era sărac, iar Mitu era fiu de boier, cu peste trei sute de mânăzări și tot atâtea de mioare.

Iarna trecu repede și veni ziua Nedeii de la Peștera Muierii. Când Stan îl văzu pe Mitu că o luă pe Mărie pe după cap, parcă i se urcă sângele la cap, gata-gata să sară la dușmanul său care-i luă iubita, dar cu greu reuși să se abțină. Și Măria la revederea cu Stan, cu lacrimi în ochi, în sinea ei își zicea că parcă Stan e mai frumos și mai bun la inimă decât Mitu. Dar ce să faci, nu te poți opune sortii și voinței părinților care nu-l voiau pe Stan că era băiat sărac și fără de avere.

Amărât cu sufletul de pierderea ființei iubite, Stan pleacă de la nedeie cu gândul la familia lui Mitu, întrebându-se „oare tat'su n-a fost tot cioban ca și mine? Mi-o ajuta bunul Dumnezeu să-mi fac și eu turmă, că cine știe în sat mai bine ca mine rândul oilor, cine-i mai cruțător, mai credincios?

Mi-o veni și mie odată rândul”.

Tiberiu SVOBODA

Lăbuș, povestea unui ciobănesc mioritic

Într-o drumeție în Munții Parâng, spre seară, ne-am oprit să înnoptăm la una din stânele de la Coasta lui Rus, unde un vechi prieten, baciul Rusu Bălan, cu frumosul său ciobănesc mioritic, Lăbuș, a venit să ne întâmpine.

Văzându-ne de departe, Lăbuș și-a părăsit stăpânul și s-a repezit spre noi, cei veniți la stână, în fuga lui fluturându-și a bucurie coada stufoasă. Ajuns la noi, după ce ne-a mirosit pentru a se convinge că nu greșește în a-și recunoaște prietenii, a început să se gudure la picioarele noastre, apoi s-a așezat în fața noastră proptindu-se în singurul picior din față, așteptând o mângâiere, o vorbă bună, ca semn de salut din partea unor vechi prieteni cu care s-a reîntâlnit.

De unde această prietenie cu Lăbuș? Este o poveste lungă. Cu mulți ani în urmă, într-o iarnă geroasă și cu zăpadă multă, aflându-mă la cabana mea din apropierea sălașului lui baciul Rusu Bălan, m-am trezit cu trei cățeluși de toată frumusețea rătăciți de mama lor, ce înaintau cu greu printre troienele de zăpadă pentru a-și căuta loc de adăpost din calea frigului. Deasupra lor pe cer, în zbor planat, croncăneau câțiva corbi înfometăți, gata să atace micile vietăți rătăcite. M-am grăbit să salvez cățelușii, dar am ajuns prea târziu pentru că unul dintre ei a fost omorât

de păsările rele care vroiau și ele să supraviețuiască.

Cei doi cățeluși salvați au fost adoptați de mine, le-am asigurat un culcuș cald și curat, mâncare din belșug. Puișorii creșteau văzând cu ochii și se atașau tot mai mult de cei din jurul lor. Nepoțica mea, Adriana, le-a dat și nume: cățelușul cel alb, cu părul mătăsos și lăbuțe mari a fost botezat cu numele de Lăbuș, celălalt, cu pete negre, a fost numit Petecuș.

În schimbul grijii ce le-o purtam, am fost răsplătiți prin incomparabilele calități ale noilor noștri prieteni, devotament, dragoste statornică, slujire și credință.

La fiecare sfârșit de săptămână când urcam la munte, cățelușii noștri ne așteptau cu nerăbdare la baza telescaunului din Parâng. De fiecare dată, reîntâlnirea era

Atelier de creație

prilej pentru o caldă manifestare de bucurie, iar duminica, când ne întorceam spre casele noastre, despărțirea era tristă, cei doi, de fiecare dată ne conduceau în fugă la mașină cu lacrimi în ochi, până ce mașina se pierdea pe coasta împădurită a muntelui. Au fost cazuri când veneau până la marginea Petroșaniului, cale de zece kilometri. Ca răsplată, coboram din mașină, îi mângâiam, le spuneam câteva cuvinte calde, după care, liniștiți, se reîntorceau la locul lor de baștină spre a-și relua misiunea de pază a cabanelor.

Iarna trecea repede, cățelușii noștri au crescut și ei și s-au maturizat, devenind adevărați câini, cu o dublă calitate, cea de câini de companie, dar și de câini de pază. O poveste tristă s-a întâmplat la sfârșitul lui făurar al anului 1991. Când am urcat la munte pentru a ne petrece sfârșitul de săptămână, spre surpriza noastră la telescaun ne aștepta ca de obicei numai Petecuț, care cu o privire tristă, lipsit de bucuria revederii, cu ochii înlăcrimați parcă vroia să ne spună că Lăbuș nu mai este. Ce se întâmplase? Într-una din zilele cât am lipsit de la cabană, Lăbuș luase urma unei sălbăticiuni și nu s-a mai întors din urmărirea acesteia. Am renunțat la programul nostru și am pornit imediat cu încă câțiva prieteni în căutare, scotocind pădurile din jur. Spre seară, cu ajutorul lui Petecuț care a fost toată ziua alături, într-un pâlc de brădet l-am găsit pe Lăbuș fără vlagă, cu dureri groaznice pe care nu a vrut să le arate, parcă și-a mai revenit cu speranța de a fi salvat. Piciorul drept din față prins într-o capcană, i-a fost degerat și infectat. Nu am stat pe gânduri. După ce i-am scos piciorul din capcană, l-am coborât imediat la oraș, unde medicul veterinar a fost obligat să-i amputeze piciorul accidentat. După o

săptămână de tratament intensiv cu antibiotice, Lăbuș s-a înzdrăvenit.

După două săptămâni petrecute în oraș, medicul i-a permis să urce din nou la munte. Însănătoșit, dar cu laba încă bandajată, l-am scos în mediul său. Mare i-a fost bucuria revederii cu muntele și cu frățiorul Petecuț. Încurajat de vorbe frumoase și de mângâierile tuturor celor din colonia de cabane de la Rusu, Lăbuș și-a învins repede handicapul, atașându-se parcă și mai mult de cei din jurul său.

A sosit primăvara, vremea urcării oilor la munte pentru iernat, unde era iarba mai bună și mai din belșug. Amicul nostru, baciul Rusu Bălan, de mai mult timp am observat că se sfia să ne roage ceva, dar nu știa cu ce să înceapă. Până la urmă, luându-și inima în dinți, s-a hotărât. Oful lui era să-l lăsăm pe Lăbuș să-i urmeze turma la munte. Am acceptat cu greu rugămintea, dar nici nu-l puteam refuza cunoscând calitățile câinelui din rasa Ciobănesc Mioritic. Deși despărțirea de un prieten devotat a fost dureroasă, am rămas liniștiți că Lăbuș al nostru se va bucura de o bună îngrijire. Noi am rămas cu Petecuț și așa toată lumea a fost mulțumită.

Aceasta este povestea din tinerețea frumosului exemplar de ciobănesc mioritic din Parâng numit Lăbuș, iar cei care nu-i știau numele îi spuneau „Câinele cu trei picioare din Parâng”.

Și de această dată, ca întodeauna când veneam să poposim la stâna lui baciul Bălan din Coasta lui Rus, Lăbuș ne-a primit ca pe niște oaspeți de seamă, venind să ne întâmpine împreună cu noul său stăpân. De data aceasta, Lăbuș parcă a fost mai atașat de

Atelier de creație

noi. Baciul Bălan s-a scuzat pentru că avea treburi multe cu mulsul oilor și preparatul cașului, ordonând câinelui să aibă grijă de noi. De bucuria revederii, Lăbuș se gudura la picioarele noastre, sărind din când în când cu singura labă pe pieptul nostru și adulmecându-ne rucsacurile pentru a vedea ce surprize îi vom oferi. După terminarea lucrului cu mulsul și preparatul cașului, ne-am adunat cu toții în jurul focului aprins în vatra amenajată în fața stânei, unde din vorbă în vorbă, plimbam din mână în mână un clondir cu pălincă de prună care ne-a deșteptat dorința de sporovăieli despre viețuitoarele trăitoare la munte sau alături de om. În timp ce îl mângâiam pe Lăbuș, ce stătea întins la picioarele mele, vrând parcă să și le încălzească, am început să deapăn amintirile din tinerețe ale lui Lăbuș.

În timp ce povesteam, baciul nostru, om cuviincios, în semn că cunoștea istoria povestită, din când în când făcânea din limbă, semn că vroia să intre și el în vorbă.

L-am văzut pregătit de sporovăieli și m-am retras cu grijă din vorbă, lăsându-l să-și continue și el povestirile de la munte. După ce m-am retras din vorbă, el începu:

„... E... dragul tatii... au trecut aproape zece ani de când Lăbuș a venit la stână, deși era câine de rasă ciobănească, Gheorghe, cioban de-al meu zăcea, cum poate fi un câine bun de ciobănit care are numai trei picioare, aici viața e grea, plină de primejdii, cum o putea el lupta cu ursul când acesta vine la oi. Eu eram în acea zi cu puțin chef și mă luasem la cioandă cu Gheorghe, care astăzi nu mai trăiește, țină-i Sfântu-n pază sufletul. Și i-am zis, Măi Gheorghe, cățelu' aista mai multă minte are decât tine...! Amândoi, Lăbuș și Gheorghe, au rămas nemulțumiți:

Gheorghe că l-am asemuit cu un câine, iar Lăbuș că l-am asemuit cu un om prost. Dar cum timpul trecea, Lăbuș era tot mai aproape de mine, omul care l-a îndrăgit cel mai mult și nu se putea despărți de el. Îi zăceam Lăbuș, aici! și cățelu' se oprea în trei picioare, își ridica botul și se uita atent în ochii mei, să vadă ce vreau de la el. Și zăc, șchiop fiind am prins mare dragoste de el. Mă duceam la coșar - el șontâc, șontâc după mine; plecam la stână el, șontâc, șontâc...

Când bănuiam că sufletul lui este întristat, îl drăgăleam cu fel și chip de vorbe bune: mă băiete mă, ce suferință ai, mă flăcăule? și Lăbuș dădea repede din coadă, își mișca botul umed, strănuta - chip că vorbește - și se gudura. Să știți dumneavoastră domnilor de la mine că strănutul și icneala alcătuiesc graiul câinesc, ajutate fiind mai deosebit și de privire.

Odată cu trecerea vremii, cățelul meu creștea odată cu mine. Cunoștea după glasu-mi dacă-s vesel, mohorât sau grăbit. De-i spuneam măi Lăbuș, băiatule!, începea să salte ca un copil, de-i ziceam hai Lăbuș, nu-i vreme de prăpădit, îl vedeai cum se pregătește de ducă și o ia șontâg, șontâg spre târlă și privește neconținut îndărăt la mine, să vadă dacă nu cumva e vorba de mers aiurea, iar de-i ziceam: Lăbuș ești un prost, el se lăsa jos, cu botul în țărână și mișca numai luminile ochilor spre mine, de parcă ar fi zis nu fi rău, Bălane și făcea praf cu coada vânturată în țărâna drumului. Cea mai grea durere însă pentru el era când îl făceai șchiop. Osândit cum fusei toată viața s-o petrec la muncă, limpede este că nu prea rar eram amărât și, mai osebit, marea dulceață de răutate a oamenilor, mă prăjau, ai așa, când pe stânga, când pe dreapta, Lăbuș era

Atelier de creație

totdeauna lipit de mine, așa că focul, pe care-l vărsam, ocări, ciomege și câte afuriseli toate se vărsau uneori asupra nevinovatului câine. Recunosc că-i mare păcat, dar la supărare cine mai chibzuiește? Omul, ființă slabă domnule, ascultă ce-ți zic. Dar Lăbuș mai niciodată nu se supăra de asemenea ocări. Mai înțelept decât mine, icnea și se gudura, că adică Șezi binișor, măi tată, că toate-s trecătoare în astă lume rea.

Într-o zi, să vezi acum, supărat pe ciobanii mei, ființe nătânge și cu ochii pe cer, în loc să-i iau pe ei la zor, mă mânai pe Lăbuș, că mi se tot încurca printre picioare, și-i zic aspru, măi șchiopule! De îndată mi-o părut rău, dar era prea târziu. Câinele s-a lăsat în jos și s-a uitat la piciorul beteag și pe urmă în ochi de parcă ar fi zis: că parcă eu nu văd că-s șchiop, și pe urmă o lăcrămat. Cu ochii aștia am văzut cum a lăcrămat. L-am luat eu cu vorba, mângâindu-l cu dulceață, dar el mereu se uită la piciorul cel șchiop și clipea.... Ce crezi? Ca „omul și încă mai mult”.

Baciul Bălan cu părul lung, până-n umeri, își clătină puțin chica, privi spre mine spre a se convinge că este ascultat, apoi a purces la alte întâmplări mai minunate.

Ani lungi, cu ierni grele și veri cumplite, le-am dus cu Lăbuș al meu. Tot satul și cei ce veneau în Parâng la cabane îl știau pe Lăbuș și zăceau: Iată, mă, pe Lăbuș a lui tata baciul lui Rusu Bălan. Dar de șchiopătenia lui știau mai bine copiii cătunului Slătioara din marginimea Petroșanilor. Nu o dată le-a rupt Lăbuș pantalonii în fund. N-aveau ce face hoinării și-i ziceau „Șchiopule”, se repezea cumplit, așa în trei labe și rupea de unde apuca... orice, numai șchiop să nu-l fi făcut.

Și ăst câne minunat este, ce să-ți mai spun? Păzea ca omul, îmi raportau ciobanii, mai mare minunea, și chip nu era să mă fure careva, de-l lăsam la stână. Ciobanii se fereau de el, mai ceva decât de om. Găsea oile rătăcite, ne punea pe urma hoților, adulmecă cea mai nesimțită adiere, fugărea popondacii și păzea, să nu crezi, mămăliga la foc”.

Obosiți după drumetrie și atâtea povestiri, parcă ne-a prins somnul, băgat de seamă și de baciul Rusu care, surâzând ușor din mustața-i cânepie, sfârși vorba - apoi tăcu - tăceam și noi, dar prin suflete ne trecea molcomă o adiere a înminunării pentru acele întâmplări atât de măiestre alături de Lăbuș.

Noaptea ne cuprinde în brațe moi de aromire, stâna mocnește a tăcere, zorile se afundă în zărilor îndepărtate, iar noi am adormit pe cojoacele ciobănești întinse în jurul focului ce a mocnit toată noaptea sub privirile atente ale lui Lăbuș, care a vegheat asupra somnului nostru, până la răsăritul soarelui.

Tiberiu SVOBODA

Robert Hainard și pasiunea pentru natură

Naturalist vizionar și artist animalier de excepție, elvețianul Robert Hainard (1906 – 1999) s-a născut la Geneva, într-o familie de artiști plastici și a trăit 55 de ani în orașul Bernex, nu departe de granița cu Savoia franceză. Încă din copilărie, îi plăcea să observe în liniște animalele sălbatice, pe care mai târziu le va desena, sculpta sau le va reda prin gravuri colorate, realizate pe lemn de diferite esențe, după un procedeu personal.

Trăirea în mijlocul naturii și meșteșugul prelucrării artistice a lemnului au fost însușite de tânărul Robert de timpuriu, de la tatăl său, iar de la mama a dobândit gustul plimbărilor îndelungate în păduri și farmecul peisajelor naturale.

A studiat botanica și fitogeografia în universitățile din Geneva și Lausanne, precum și cartografia vegetației la Toulouse, finalizând în 1969 teza „Semnificația ecologică și biogeografică a repartiției speciilor forestiere pe versantul însoțit al cantonului Valois de pe Valea Ronului”.

Pasiunea căreia i-a consacrat cea mai mare parte a vieții a fost observarea pașnică a animalelor sălbatice din pădurile naturale, a comportamentului lor și redarea acestora în opere plastice de înaltă expresivitate și măiestrie artistică. A realizat nenumărate crochiuri, picturi, gravuri și sculpturi (în lemn, piatră sau bronz), de diferite mărimi, de la gingașe bibelouri, până la subiecți în mărime naturală.

A studiat în permanență, individual, fauna sălbatică după literatura europeană a timpului și a publicat în decursul vieții, pe baza experienței personale, tratate și monografii faunistice de referință mondială.

Peregrinările sale îndelungate, solitare sau uneori în tovărășia soției sale Germaine (autoare a unor delicate picturi florale), l-au purtat prin aproape toate pădurile naturale din Europa, dar și din Africa.

A cutreierat în căutarea faunei silvestre tărâmurii uitate din Jura și Alpi, pădurile nordice din Norvegia și Suedia, pădurile virgine din Slovenia, Croația și Slovacia, faimoasa rezervație Bialowieża din Polonia ca și din Rodopii Bulgariei (la invitația personală a fostului rege Boris). A așteptat cu o rară răbdare, zile și nopți întregi, întâlniri cu elani, bizoni și cerbi, cu lupi, urși și râși, cu mistreți, bursuci și castori, pe care i-a immortalizat apoi în opere de artă de o naturalețe și expresivitate proprii unui artist de excepție. A redat în gravuri peisaje silvestre, arbori bătrâni, dar și păsări reprezentative din aceste păduri sălbatice: vulturi, ciocănituri, cocoși de munte, ierunci, cucuvele sau gaițe.

Însoțit de soție și de familia Strobino (fotograf), Robert Hainard petrece, în iunie, 1972, o săptămână în Rezervația Gemenele din Parcul Național Retezat unde, după mai multe nopți de veghe, nu departe de Tăul Negru, se

Atelier de creație

trezește față în față cu cel de-al 78-lea urs întâlnit de el în Europa, considerat cel mai mare de până atunci, pe care l-a immortalizat în două gravuri. Alte două gravuri, realizate în urma acestei expediții, redau o cucuvea tânără în scorbura unui fag bătrân la Gura Zlata și un crochiu cu arbori.

Viața și opera lui Robert Hainard sunt sintetizate plastic de fiul său, Pierre Hainard, în postfața culegerii de texte, intitulată *Les Forêts sauvages de Robert Hainard*, Editura Hesse, 2008: „Tatăl meu a trăit cea mai mare parte a vieții lui în pădurile virgine din Europa, observând și ilustrând animalele mari. Pașii l-au purtat pe târâmul urșilor, la vizuinile lupilor, la scăldătorile mistreților și în teatrul nupțial al cocoșilor de munte. Tuturor le-a dat târcoale în toate anotimpurile anului, tăcut, îmbrăcat cu haine de culoarea mușchiului verde sau a scoarței arborilor. A stat la pândă, în ploaie sau ger, nemișcat, ca o cioată printre trunchiuri, iar în

lumișuri, ascuns, cufundat în sacul de dormit, ca o piatră mare, care iese de sub frunze moarte sau din zăpadă. Din aceste nopți și zile de veghe îndelungată au rezultat pe loc crochiuri și acuarele, iar în atelierul său, gravuri, sculpturi, dar și reflexiuni profunde asupra pădurii. Prin acestea, el exprima, în scris, cu orice ocazie, mesajul său de filosof și vizionar în privința raportului „om – natură”.

În afara operelor sale artistice, grupate astăzi în cadrul Fundației și Atelierului din Bernex, Robert Hainard este și autorul unui număr de 24 de lucrări apărute între anii 1943 și 2006, printre care: *Și natura?* (1943); *Natură și mecanisme* (1946); *Mamiferele sălbatice din Europa* (1948 și 1997); *Vânătoarea cu creionul* (1969); *Rezervațiile naturale din Elveția* (1947); *Imagini din Jura sălbatică* (1983); *Pândarul lunii* (1986); *Nopți de iarnă pe malul Ronului* (1988); *Crochiuri din Africa* (1989); *Sculpturi* (1993); *Convorbiri despre gravură* (1989); *Corul lupilor și alte istorii cu urși* (1999) și, după moartea sa, *O sută de ani de natură la Geneva* (2006).

Robert Hainard se definește singur drept „vânător cu creionul”, un artist de inspirație paleolitică, trăitor (în ambele sensuri ale cuvântului) în natura sălbatică. El devine, totodată, unul dintre marii naturaliști vizionari ai secolului XX.

În fine, împătimitul naturalist și artist este în egală măsură și, mai ales, un gânditor-cheie în domeniul problemelor ecologice privind NATURA și UMANITATEA, conștient de incoerența secolului său și a viziunii depășite potrivit căreia omul ar fi „stăpânul și posesorul” naturii. El rezumă, de altfel, foarte de timpuriu marea provocare a civilizației noastre în câteva fraze: „Ținta spre care se tinde este o civilizație în care tehnologia va servi la cruțarea naturii și nu la distrugerea ei, o civilizație care va fi apreciată după cantitatea și calitatea naturii sălbatice pe care o va lăsa să supraviețuiască. În câțiva ani, toată lumea va fi de această părere și va crede că întotdeauna a gândit în acest fel”.

Atelier de creație

Observațiile, desenele și scrierile sale au ilustrat constant pădurea și viețuitoarele ei, demarând astfel un curent de gândire ecologică pentru salvarea pădurilor autentice naturale, calificate de el drept „păduri sălbatice”.

Autor al unei opere artistice admirabile prin armonia tonurilor și subtilitatea nuanțelor savante, dar fremătând de viață, Robert Hainard a atras atenția celor mai renumiți pictori elvețieni și străini. Începând din 1928, el obține numeroase premii, devine *Doctor Honoris Causa* în știința la Universitatea din Lausanne (1969) și membru al Academiei Grammont din Paris. A fost membru de onoare al Ligii elvețiene pentru protecția naturii, al Cercului de studii ornitologice din Bourgogne, președinte de onoare al asociației „Prietenii vulpilor” și al altor animale. Participă la numeroase expoziții organizate în muzee, centre și galerii de artă din Elveția și din alte țări.

Astăzi, la zece ani de la dispariția lui Robert Hainard, valoarea artistică de excepție a operelor sale de inspirație animalieră atât de variată, menține vie admirația și interesul pentru lucrările sale expuse, în principal în Atelierul și Fundația din Bernex, o adevărată comoară de artă, dar și la *Maison des Parcs et de la Montagne* din Chambéry.

Nu întâmplător, organizatorii colocviului „Biodiversitate, Naturalitate, Umanitate” (ținut la Chambéry, Franța, în perioada 27-31 octombrie 2008) au readus în actualitate prin expuneri, documente, mese rotunde și vizite la

Fundația - Atelier din Bernex mesajul ecologic și opera artistică a lui Robert Hainard.

Invitat de onoare la această manifestare științifică de prestigiu, am prezentat în fața a peste 300 de participanți, printr-un poster și un depliant realizate cu sprijinul Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu”, din Deva, expediția familiei Hainard în Parcul Național Retezat și întâlnirea lor cu „ursul cel mare și emotiv”.

Cu acest prilej, am avut șansa de a admira pe viu operele de artă ale lui Robert Hainard și de a sublinia mesajul ecologic și valoarea lor artistică, în fața doamnei Marie Pflug-Hainard și a domnului Pierre Hainard, fiica și fiul lui Robert Hainard, susținătorii Fundației.

Am avut, de asemenea, marea bucurie de a primi un premiu special acordat de organizatorii colocviului „unui protector al pădurilor sălbatice (virgine) din Europa”. Consider acest premiu, în primul rând, o recunoaștere internațională a valorii patrimoniului nostru natural, îndeosebi a existenței în România a aproximativ trei sute de mii de hectare de păduri virgine, categorie de păduri dispărute de mult din țările situate în vestul Europei. Totodată, nu pot să nu vă împărtășesc sincer și marea tristețe provocată de presiunea distructivă ce se exercită în prezent asupra pădurilor noastre, în ansamblul lor, ca și asupra peisajelor mirifice cu care Dumnezeu a binecuvântat pământul românesc.

Stelian RADU

Atelier de creație

Laureații Concursului de poezie pentru tineri „Ferestre deschise”, ediția a II-a, 2008

Premiul I: Maria Martelli -

Școala Generală „Regina Maria”, Deva,
cl. a VIII-a

Motto: *Si post fata venit gloria,
non prospero!*

Gustul tău

*Ador gustul tău de cafea dimineața,
negru și amar,
mai misterios ca oricând,
aranjezi lumina nonșalant prin
fereastră, să cadă cum
îți dorești, pe momente,
între ani și alte ore nepotrivite
înainte de răsărit când întunericul
e încă în noi.*

*Ador gustul tău de ceai după-masa,
luminos și dulce,
mai afectuos ca niciodată,
aranjezi timpul calm printre
țesături complexe, să fie pictat
potrivit între zile și
geamuri, înainte de soare,
când suntem încă adormiți.*

*Ador gustul tău de noi toată noaptea,
negru și alb,
dulce și amar,
când totul e al nostru, de sus
până și mai sus, să fie cum
ne e dor toată ziua și nu
ne e somn după apus:
el cade prea pe lângă noi.*

Premiul II: Sofia-Alexandra Poșircă -

Liceul Pedagogic „Sabin Drăgoi”, Deva,
cl. a VIII-a

Motto: *Panaceu pentru suflet, iubirea*

Portretul iubirii

*Dar părul tău e mai frumos împletit decât
vântul albastru,
are nori în asfințit și freamăt de viață și
suspine.*

*Îl răsucesc între degetele mele...
și moare odată cu valurile și stâncile
țărului*

*într-o asemenea revărsare încât va trebui
multă vreme să alerg după miresme.*

*O stea care moare e asemenea buzelor tale
având culoarea vinului vărsat pe fața de
masă.*

*E frig și geme liniștea în fundătura asta
unde te-am întâlnit cândva,
Lângă un număr căzut pe o casă albă în
ruină,*

*Dar știu că te voi revedea curând
E toamnă.*

Atelier de creație

Premiul III: Andrada Tomoni -
Școala Generală „Aron Densușianu” Hațeg,
cl. a VI-a

Motto: *Poezia e cântec de delfin.*
Nu orice ureche
o poate percepe.

Vise

De mic copil zburdam prin poienițe
Cu flori frumoase, dar năpădite de
buruieni. Trăiau în armonie, dăruindu-și
reciproc iubire,
Dar înmulțindu-se se otrăveau cu bănuielei.

Se sufocau, gândind că aerul s-a împuținat,
Se ofileau de sete, gândindu-se că apa e pe
sfârșite,
Lumina ce-o primeau o transformau în ură
Și-o răspândeau aiurea peste tot, fără
măsură.

Veniți, copii, cu sufletele noastre pure,
Să-mprăștiem iubirea în universul care
plânge!

Din fiecare lacrimă curată și divină
S-ar naște un ocean plin de lumină.
Poți vindeca cu un cuvânt de bine,
Poți alina c-o mângâiere,
Poți da speranțe printr-o rugăciune,
Poți crea orice, muncind cu dăruire.

Premiu pentru originalitate: Andreea
LUCA -
Școala Generală nr. 9, Hunedoara,
cl. a V-a

Motto: *Orice lucru are*
frumusețea
sa, dar nu oricine o vede.

Fluturile

Am aripi de petale însângerate,
Cu praf de aur presărate.
Fine și gingașe ca o floare
Strălucind în lumină de soare.

Corpul mi-e un ac de pin,
Ochii, pietre de rubin,
Picioarele, culoare de abanos,
Iar zborul, grațios și frumos.

Pe aripi port scânteii,
Presar iubirea-n flori de tei,
Aduc pace și blândețe
Alung a lumii tristețe.

Sunt luceafărul vremurilor bune,
Melodii din lire fac să grăiască,
Răspândite în întreaga lume
Iar farmecul îl fac să trăiască.

Clepsidra

Prin nisipul clepsidrei inocente
Se înfășoară speranța și jocul –
Sunt toate ale vieții momente –
Ce ard și se consumă ca focul.

Atelier de creație

Nisipul iute se scurge...
Frumoasa viață dispare ușor,
Iar efemerul prezent ajunge
O amintire și un mare dor.
Acum, clepsidra întoarsă zace;
A pierit trecutul și viitorul
Destinul îmi eliberează pace,
Dar mă apasă dorul.

A înghețat nisipul...
Nu-mi mai măsoară viața.
A rămas pe loc timpul
Ce mi-a îmbătrânit fața.

Mențiune: Călina PĂRĂU -
Colegiul Național „Decebal”, Deva, cl. a X-a

Scenarist

Viața și moartea, celebrii scenariști, se
hotărăsc să scrie piesa uluitoare,
Care să le departajeze, aducându-le un
titlu așteptat cu atâta ardoare...
Umanul e scena principală a scenariilor
lor,
Iar inspirația va trebui să le vină
odihnindu-se pe lacuri, pe teritoriul
plutelor...

Viața, tânăra scenaristă, va scrie despre
dragoste și absurd;
Despre cererile banale ale unui glas surd;
Despre cordonul ce electrocutează
dragostea cu suferința
Și despre aventura exotică a timpului într-o
carapace, mereu cu același tip de dorință.
Și despre aventura exotică a timpului într-o
carapace, mereu cu același tip de dorință.

Va-mbârliga destine și va descâlci noduri
tăiate,
Pentru a adăuga replici lungi cu versuri și
citate
Și piesa ei va avea prea multe personaje și-
o sufocantă acțiune,
A cărui fir se va rupe după câte o
siropoasă inversiune.

Poate că va fi apreciată doar de anumiți
spectatori,
Care cu siguranță vor trebui să-nvețe să fie
și actori;
Să aplaude și-n același timp să interpreteze
un rol,
Căci altfel vor simți din adâncul
scenaristului marele gol...

Moartea va scrie un scenariu bazat pe un
inevitabil suspans.
Va scrie despre o crimă sau o boală sau
despre un final apărut după-ncheierea unor
pași de dans.
Își va păstra stilul simplu și cu trimiteri la
diferite dimensiuni,
Ademenind spectatorii și răsfățându-I cu
divine promisiuni...

Va scrie cu cerneală neagră despre
labirinturi și lumină,
Despre reversul unui destin cu expresie mai
senină.
Va fi regior și scenarist și dacă nu e de
ajuns
Va fi și actor, de triplă vinovăție pătruns...
(...)

Atelier de creație

Mențiune: Ana-Maria DONCILĂ -
Grupul Școlar „Constantin Brâncuși”, Petrița,
cl. a X-a

Primăvara

Copacii cu ochii mirați
mă cheamă cu blândețe
să mut limitele cerului
în bucurii suspendate.

Pălăvrăgind cu vrăbiile
debusolate de exaltarea mea
sint viața în degete.

Mă plimb ca o zeiță,
pe pământul nimănui –
pasarelă suspendată
de tine, Divine...

Rizomul, cu tact,
se desface
în metaforele mele
ce s-au trezit.

Chipul meu a surprins
deschise pleoape divine.
În genunchi mă așez,
căci sunt o parte din tine.

Obolesc alergând
Obolesc alergând...
Nu prin vise, prin gând.
Sufletul, umbra mea,
Cu lucire de stea,
Îmi arde-ntr-un dor
Aerul suspinelor...

Obolesc alergând...
În ritm de clepsidre,

De clipe avide,
Nostalgii viitoare,
Cu parfumuri de floare...

E aceeași durere ce nu mă mai doare...

Cărări fac prin gând...
Obolesc alergând...

Mențiune: Laura Ștokor -
Colegiul Național „Decebal” Deva, cl. a IX-a

De neuitat

Dintr-o lume rea, ciudată,
M-am întors aici.
Am aterizat într-o zi frumoasă de iarnă,
Banal precum o stea, într-o singură
secundă;
...aici te-am regăsit...
Ești așa cum te-am lăsat,
Nu te-ai mai schimbat.
În colțul drept al camerei,
Aceași privire de smarald mă învăluie,
Chemându-mă înapoi în lumea,
În care cu siguranță, nimeni nu mă vede.
Însă nici măcar tu nu mă poți crede,
Că aș vrea să mă pot pierde
În acel colț al camerei
Unde și acum mă așteaptă acea privire
verde.
Deși fața mată, mult prea reală
Și totuși ireală,
Va zâmbi mereu
Nu mă mai regăsesec,
Nu mai sunt eu.

Nunta

Căsătoria este momentul crucial din viața fiecărui individ, reprezentând punctul culminant al integrării în „destinul individual”. Obiceiurile de căsătorie încorporează în structura lor trei rituri de trecere: despărțire, trecere, integrare. Astfel, se realizează despărțirea de vechiul statut social de adolescent, uneori de vechea familie, de casa natală, de vecini, de prieteni, de ceata feciorilor sau de grupul fetelor și schimbarea statutului social prin trecerea de la adolescență în rândul indivizilor căsătoriți, trecerea de la lipsa de griji a tinereții, la responsabilitățile adultului, precum și integrarea în noul statut social, în

noua familie, în noua stare cu totul diferită de cea anterioară.

Părinții tinerilor care se căsătorească devin cuscri unii față de alții, iar ceilalți copii ai celor două familii devin cumnați (cumnat - cumnată). Mireasa este noră pentru familia soțului, iar mirele, ginere pentru familia miresei. Părinții mirelui sunt socri pentru mireasă, așa cum sunt și cei ai miresei pentru mire. Părinții spirituali, martorii care participă la cununarea celor doi tineri, se numesc nași. Cei ai mirelui sunt nași mari, iar cei ai miresei se numesc nași mici. Iar mirii sunt fini pentru nași.

Cel plecat dintre miri, din casa părintească, avea o situație grea. El era plâns pentru că pleca între „străini”. După căsătorie, nora sau ginerele vor avea un alt statut în casa, în familia în care au intrat. Din copiii care au fost, ocrotiți de părinții proprii, devin niște „străini” în casa socrilor, „străini” a căror asimilare în noua familie va dura un timp. Acest lucru este specificat și în strigături, cum ar fi exemplul următor:

*„Când eram la maica mea
Eram pui de rândunea
Nu torceam, nu puneam pânză
Numa trăgănam din frunză
Da' dacă mă măritai
Și torsăi și pusăi pânză
Ș-o lăsați dracu' de frunză.”*

(inf. Mihăiesc Fevronia - Ribîța)

Intrarea în familie a unui străin poate de asemenea amenința echilibrul relațiilor

Tradiții, obiceiuri

stabilite între membrii vechi ai familiei respective. Relațiile dintre soacră și noră sunt de multe ori tensionate, de aceea în timpul ceremonialului de nuntă, prin strigături se face adesea referire la acest lucru.

*Câștigă-te soacră mare
Că-ți aduc scuturătoare
Să te-ajute la ciubăr
Să te scuture de păr.*

*Soacră, soacră poamă acră
Să dau cu tine de vatră
Câteodată când ești beată
Când mâncarea-i nesărată.*

(inf. Lup Mărioara - Crișan)

Prin aceste strigături soacrei i se spune că va avea un ajutor în plus la muncile din gospodărie, dar și o rivală care are posibilitatea să-i submineze autoritatea în sânul familiei și chiar să o bată. În realitate însă acest lucru nu se prea întâmpla deoarece, mult timp după căsătorie, nora avea în noua familie un statut inferior, fără prea multe drepturi și fără posibilitatea de răzvrătire împotriva soacrei. Doar nașterea primului copil, care era preferabil să fie de sex masculin, putea să-i aducă o îmbunătățire a statutului în noua familie în care a intrat.

Poziția ginereului este la fel de ingrată ca și a nurorii care locuiește cu familia soțului. El se rupe de propria familie și de neamul său, își schimbă oarecum identitatea, aparținând de acum înaintea familiei soției. Autoritatea lui în sânul noii familii este mult diminuată. Nimic din bunurile familiei noi nu este al

său. Târziu, când socrii devin neputincioși, de-abia atunci îi va fi schimbat statutul, putând deveni „cap de gospodărie”, dar și atunci i se poate reproșa că „nu are drepturi”. În consecință, într-o lume a priorității masculine, orice este mai bine decât să se meargă ginere. În trecut, acest lucru era evitat pe cât posibil. Unei femei îi era mai ușor să se supună autorității soacrei sau socrului, decât unui bărbat, deoarece „supunerea” este mai în firea femeii decât a bărbatului.

În trecut, căsătoriile se făceau de obicei „după neamuri”. Erau rare excepțiile când tineri de „neam bun” se căsătoreau cu tineri de „neam slab”. Prin „neam bun” se înțelege apartenența la un neam bine văzut în sat, în comunitatea respectivă, statut câștigat de-a lungul multor generații, printr-un comportament lipsit de abateri de ordin moral sau religios, precum și printr-o stare materială bună a familiilor din neamul respectiv. Cei din „neam slab” provin dintr-un neam cu familii sărace, certate cu morala, care încalcă uneori ordinea socială. Această apartenență la „neam” s-a perpetuat în satele comunei până astăzi, chiar dacă în perioada comunistă s-a produs o „nivelare” a averilor, precum și una de ordin social. Este adevărat că astăzi nu se mai ține cont, în momentul căsătoriilor, de proveniența de neam a tinerilor, dar în sate „neamurile” sunt cunoscute și caracterizate după anumite trăsături specifice.

După ce mireasa este pețită și familiile cad de acord cu privire la data nunții și celelalte probleme legate de căsătorie, se trece la arvunirea zvornicului, a socăciței (bucătăresei), a muzicanților, precum și la găsirea nănașilor. Până cu câțiva ani în urmă,

Tradiții, obiceiuri

tânăra pereche era nășită de copiii nănașilor pe care i-au avut la nuntă părinții mirelui și ai miresei. Astăzi se ține mai puțin cont de acest lucru. De obicei, tinerii își aleg drept nași alți tineri, care le sunt prieteni. Se poate observa din vechiul obicei că nănașitul se transmitea de la părinți la copiii.

Cu trei săptămâni înainte de data stabilită pentru nuntă, se făcea primul anunț în biserică, al căsătoriei care urma să se încheie. El se continua încă două duminici consecutiv. În cazul în care cineva avea ceva împotriva căsătoriei respective, trebuia să spună preotului.

Cu o duminică înainte de nuntă, doi tineri, numiți de mire și mireasă, care aveau denumirea de vifori porneau frumos îmbrăcați, purtând sticle cu țuică în mână pe la casele celor care trebuiau invitați la nuntă. Ei ofereau acestora țuică și îi invitau la uspaț.

În săptămâna care urma, familiile mirilor începeau pregătirile de nuntă, ajutate de rudele apropiate. Se pregăteau următoarele mâncăruri: lașcă, (supă de găină cu tăiței), friptură de capră sau oaie (în trecut), friptură de pasăre și porc (în prezent), sarmale, zamă acră (ciorbă cu carne).

Acasă la mire, se împodobeau pomul care era confecționat din lemn și sârmă împletită și avea aspectul unui pom de dimensiuni mai mici, cu o coroană frumoasă, echilibrată. Acest „cadru” se transmitea de la un mire la altul, fiecare însă împodobindu-l după propria fantezie. Podoabele constau în flori și primuri din hârtie creponată de culoare albă. Pomul era dus de un fecior, prieten bun cu mirele, fecior care trebuia să știe să-l joace și să spună „strigături” (să uiască). Pe tot parcursul nunții, purtătorul pomului trebuie

să joace pomul, să-l salte, să-l agite, trecând prin sat cu nuntașii, precum și în continuare la jocul din timpul nunții. Acest pom este un simbol important al căsătoriei. El este un simbol masculin al virilității mirelui. Despre pom sau steag în alte părți, Kligman spune că: „el este un simbol masculin de vitalitate și putere, în care relațiile dintre bărbat și femeie, viață și moarte, precum și valorile patriarhatului sînt codificate cultural.” (Kligman 2005, 63).

Nunțile începeau duminică, după liturghie, și erau mai numeroase iarna, între posturi. Atunci, zvonnicul împreună cu nuntașii și muzica, pornesc mai întâi spre casa nașilor unde sunt primiți cu băutură și plăcinte. Nuntașii le strigă nașilor, în drum spre casa mirelui, uituri în care le este subliniată frumusețea, bogăția, conduita morală și eventual abaterile de la aceasta. Cele mai multe uituri au tentă satirică pentru a înveseli uspațoii.

*Nănășuță, nănășuță
Di ce ești așa slăbuță
Ori bărbatu nu-ț' dă pace
O' mîncarea nu ți-o place?*
(inf. Uibar Romica - Uibărești)

*Nănășică, nănășică
Cât ești tu de frumușică
La picioare ești ca cașu
La obraz ca barșonu
Și la gât tu ai mărgel
Și buzuță subțarele
În urechi tu ai cercei
Și ochiții frumusei.*

Tradiții, obiceiuri

*Că nănașu tăt îi sur
Da' de mândre nu-i sătul
Că ș'-asară pă-nsărat
Săruta una la gard.*

(inf. Pavel Anica - Ribița)

Alaiul de nuntă ajunge în cele din urmă la casa mirelui unde acesta este scos din casa părintească și pregătit pentru „călătoria” pe care urmează s-o facă în „căutarea” miresei. Înainte de a pleca de acasă, zvornicul ia în numele mirelui rămas bun de la părinți. Chiar dacă nu va pleca din casă după căsătorie, el se desparte în acel moment de vechiul său statut de fecior, primind prin căsătorie statutul de bărbat însurat. Zvornicul mulțumește părinților pentru tot ajutorul dat până în acel moment și le cere iertare pentru greșelile săvârșite. Mirele, asimiliat cu imaginea unui „tânăr prinț”, „tânăr împărat” pornit la „vânătoare”, pornește spre casa miresei ca și cum ar porni într-o adevărată călătorie inițiativă.

În viziunea populară, nunta este simbolizată de o vânătoare, aceasta însemnând la rândul ei călătorie, inițiere, un prilej de a explora, de a cunoaște lumea. Prin căsătorie, mirii își schimbă statutul social, suferă o transformare atât fizică, cât și psihică. Căsătoria este și o acedere la cunoaștere, o stare sufletească înaltă și sărbătorească.

Nunta este o moarte simbolică, întrucât cei doi sunt „morți” pentru grupul social pe care îl părăsesc, respectiv ceata feciorilor și grupul fetelor, dar este totodată și primul pas spre moartea adevărată. Acest lucru devine veridic prin faptul că, o dată căsătoriți, cei

doi încep treptat să-și piardă tinerețea, energia, cumva concomitent cu aducerea pe lume a unor urmași. Forța, vitalitatea le este „absorbită” de aceștia sau este transferată urmașilor. Trecerea timpului desăvârșește drumul spre moarte. Astfel, prin intermediul căsătoriei, omul se integrează legilor naturii prin rodnicie.

Mirele părăsește, deci, casa părintească, însoțit de nuntași, dar mai ales de feciorul care poartă pomul și care subliniază prin intermediul acestuia că mirele este matur, capabil să devină bărbat și să-și întemeieze o familie, și pornește spre casa miresei. Tot drumul este însoțit de chiuiturile feciorilor, uiturile femeilor și ale bărbaților, de cântecele muzicanților.

*Gată-te mireasă bine
C-acum venim după tine
Cu caru' cu patru boi
Cu mirele dinapoi
Cu caru' cu patru roate
Și cu neamurile toate.
Coborâm bradu' din munte
Și mirele cel de frunte
Și din brad îi rupt'-o cloambă
Și mireasa-i ca o doamnă. [...]*

Alaiul de nuntă ajunge în cele din urmă la casa miresei :

*Stăm în loc și ne uităm
În ce curte să intrăm
În curtea cu grădini multe
La oamenii cei de frunte
În curtea cu grădini late
La hambare cu bucate.*

(inf. Golda Ana - Crișan)

Tradiții, obiceiuri

Dreptul de a te căsători cu o fată a fost la începuturi răsplata unei lupte atletice sau a unei întreceri. Un asemenea obicei pare să fi fost cunoscut la diferite popoare, obicei care, în timp, a degenerat. (Frazer 1980 vol. 2, 49).

Odată ajunși la casa miresei, nuntașii găesc porțile legate. De acum înainte încep lungi tratative între nuntașii aflați în curtea miresei și cei veniți cu mirele. Mirele, „tânărul împărat” plecat la vânatoare, a pierdut urma „căprioarei” urmărite. El speră să o găsească în aceste curți. Zvornicul este cel care conduce tratativele:

Noi suntem niște călători

Mergând pă această cărare

Căutăm o mândră floare

Suntem niște călători din București

Cum p-aici nu mai găsești.

(versuri mai noi; inf. Avram Ioan - Crișan)

Discuțiile se prelungesc mult deoarece nuntașii din curte nu acceptă să deschidă porțile. În cele din urmă se pun condiții: pentru a fi lăsați înăuntru, aceștia trebuie să spargă cu pietre o oală de pământ umplută cu cenușă, oală care era agățată în vârful celui mai înalt copac din apropiere. Această „încercare” putea să dureze și două ore, mai ales dacă se întâmpla ca oala să fie agățată în vârful unui plop. Uneori, cu toate insistențele nuntașilor (ale bărbaților), oala rămânea neatinsă. Atunci bărbații se urcau în copac și spargeau oala cu un par (o bătă lungă). Toată cenușa se împrăștia peste nuntași. Veselia era generală și „spectacolul” oferit de competitori era de neegalat.

Din cele arătate mai sus se poate remarca perpetuarea până în timpurile moderne a unor vechi obiceiuri de inițiere specifice

unor forme vechi de viață, obiceiuri care marcau trecerea adolescentului în rândul maturilor. Ele constau mai ales dintr-o serie de încercări (a puterii, a cunoașterii, a inteligenței) ale căror urme au rămas în basme, colinde, orații de nuntă. Respectivul obiceiuri de inițiere au fost asimilate cu timpul de obiceiul de nuntă.

După trecerea încercării respective și după alte tratative purtate de cele două tabere, se deschid și porțile, toți nuntașii intrând în curtea miresei. Aici, zvornicul intră în casă pentru a căuta mireasa. Însă căutările și încercările mirelui nu se sfârșesc aici. Din casă sunt scoase pe rând fete, dar nici una nu este cea căutată. Zvornicul tot intră în casă, caută, dar nu aduce ceea ce așteaptă mirele, mărind emoția așteptării. În cele din urmă din casă este scoasă o „arătare”. Această „arătare” era de fapt un bărbat îmbrăcat în haine femeiești și dat cu funingine pe față. Bineînțeles mirele le refuză pe toate spunând că semnul de recunoaștere pentru aleasa lui este culoarea albă.

Între timp, mireasa era îmbrăcată de femeii. Cu ani în urmă, mireasa se îmbrăca într-un frumos costum național, confecționat special pentru această ocazie. Părul îi era împletit într-o coadă lăsată pe spate, legată cu o fundă mare albă. În păr avea împletite flori și verdeață. De acest moment se legau diverse superstiții. Se spunea, astfel, că mireasa era bine să se îmbrace peste o cămașă de-a mirelui pentru ca acesta să-i fie supus toată viața. În pantofi mireasa trebuia să-și pună zahăr pentru a-i fi dragă mirelui mereu. Florile pe care le poartă în păr trebuie să-i asigure o prospețime și o tinerețe continuă, iar usturoiul trebuia să-o apere de

Tradiții, obiceiuri

deochi.

În cele din urmă, mireasa este adusă mirelui. Dar înainte de a pleca la cununie, și mireasa își ia rămas bun de la părinți, de la casa părintească, de la frați, surori, vecini, fete și feciori. Acest lucru îl realizează zvonnicul, dar și fetele sau femeile care cântă în acel moment cântecul „Ia-ți mireasă ziua bună”:

*Ia-ți mireasă ziua bună
De la tată de la mamă
De la frați de la surori
De la grădina cu flori
De la flori de lămâiță
De la fete din uliță
De la flori de busuioc
De la feciorii din joc.*

(inf. Lup Mărioara - Crișan)

La fel ca și mirele, și mireasa lasă în urma ei o întreagă lume odată cu căsătoria. Lasă în urmă bucuriile copilăriei și ale adolescenței, traiul lipsit de griji din casa părinților, trecând în lumea femeilor, o lume plină de griji și responsabilități. Din tânără copilă, după căsătorie va deveni o tânără nevestă și într-un viitor apropiat, mamă.

Pe drumul spre biserică, bărbații se împart în trei grupe și cântă miresei „Hoinam și doinam fecioara”

În grădina maicii mele (bis)

Și iară doinam fecioara (ref)

Sămănat-am viorele

Sămănat-am trandafiru

Și n-o crescut num' un firu

Sămănat-am busuiocu

Și n-o răsărit delocu

Sămănat-am măghiranu

Ș-o crescut o mândră pană (floare)

Bate vântu' floarea-n față

Umple lumea de dulceață

Bate vântu floarea-n dos

Umple lumea de miros.

Acest cântec se cântă și la întoarcerea de la biserică, doar că refrenul se modifică în „Hoinam și doinam cununa”. Și acest cântec subliniază perisabilitatea a tot ceea ce este viu. Viața este asemuită cu o floare care ajunge la apogeul calităților ei, la un moment dat, „umplând lumea de dulceață”, după care se presupune că se scutură, semănându-și în lume semințele, adică lăsând urmași. Aceasta este și menirea miresei ajunsă la

Tradiții, obiceiuri

deplină frumusețe și maturitate, aceea de a deveni rodnică, de a aduce pe lume copii.

Spre biserică și dinspre biserică spre casă, femeile spun strigături adresate miresei:

*Mireasă pă casa ta
Cânta cucu' și mierla
Mierla gros, cucu' subțire
Tot a dor și despărțire
Mă duc maică de la tine.*

(inf. Lup Marioara - Crișan)

Deoarece în trecut de foarte multe ori, căsătoria era stabilită de părinții mirilor în funcție de anumite interese, fetele își strigă în

timpul nunții teama de a nu fi măritate cu cine nu le place, cu un fecior urât sau tăntălău:

*Frunză verde iedera
Coată mamă cui mi-i da
Nu cota argintului
Și mi-i da urâtului
Că argintul șade-n ladă
Da' urâtul șade-n vatră
Și mă-ntreabă câteodată
Ce stai dragă supărată?
Eu nu șad de nici un rău
Că șad de urâtul tău.*

Maică, măiculița mea

*După urât nu mă da
Că urātu-i boală grea
Care n-o poți vindeca.*

(inf. Manașe Letiția - Ribița)

Legat de cununia religioasă de la biserică sunt mai multe superstiții. Astfel, se credea că doar atâția copii va avea mireasa, câte degete va pune pe tocul ușii de la biserică atunci când intră la slujba de cununie.

La biserică este dus un coș cu prăjituri și vin, din care mireasa și mirele vor gusta în timpul cununii pentru a avea gura și vorba dulce ca mierea. Cei doi vor avea o căsnicie bună și rodnică. Aceste produse se aduc la biserică într-o coșarcă (coș împletit), acoperite cu o merindeață (pânză) albă. În momentul în care cei doi miri ajung în fața altarului, preotul ia merindeața de pe coș și o pune jos, în fața celor doi. Aceștia trebuie să pășească pe această pânză albă. Se spune că acela dintre miri care va păși primul pe merindeață va conduce gospodăria. În multe

Tradiții, obiceiuri

cazuri, momentul acesta este comic deoarece intervine o competiție între miri, fiecare dorind să fie el primul care va pași pe pânza din fața altarului.

Ajunși la locul hotărât pentru desfășurarea nunții, mirii împreună cu perechile de nași trebuiau să înconjoare de trei ori o „ultoaie” (un pom tânăr). În tot acest timp, mirele și mireasa poartă un mic ciubăr de lemn, plin cu apă și care a fost frumos decorat cu verdeață și flori. După ce au înconjurat pomul, o parte din apă este aruncată la rădăcina aceluia pom.

Acest ritual are semnificații legate de fertilitatea, de rodnicia tinerei mirese, prin analogie cu roada bogată a pomului. Probabil că acest ritual viza și bunăstarea viitoare a tinerei familii.

În continuare, pentru a putea intra la masă, nuntașii trebuiau să treacă pe la mireasă care, împreună cu mirele, se posta la intrarea în „sala de mese” cu ciubărul cu apă în față și un mănunchi de busuioc în mână. Nuntașii treceau prin fața mirilor și lăsau într-un castron câțiva bănuți. Între timp, mireasa le pune cu busuiocul apă în mâini pentru a se „spăla”.

Iată ce spunea zvonnicul în acest moment:

Oameni buni și de-omenie

Dumnezeu ca să vă ție

Să băgați mâna până-n cot

Și să mai scoateți câte-un zlot

Să se spele la mireasă

Și-apoi să treacă la masă.

(Avram Ioan – satul Crișan)

Nunta se desfășoară cu multă voie bună, cântece și joc. La un moment dat, feciorii

reușesc să fure pantoful miresei. Femeile îl atenționează atunci pe nănaș să recupereze pantoful miresei, adică să-l răscumpere de la feciori.

Ia, ia sama nănașuță

Că finuța ta-i desculță

Are nașu bani, parale

Ca să cumpere sandale

Pentru fina lui cea mare.

(inf. Lup Mărioara- satul Crișan)

După miezul nopții, mireasa este dusă în casă de către femei. Ea stă pe un scaun în brațe la mire, în timp ce nănașele o piaptână și îi fac părul „conci”. În tot acest timp, fetele și femeile îi spun strigături miresei pentru a o pregăti în vederea noului statut de nevestă. Mireasa plânge, își plânge „fetița”, despărțirea de cei dragi, intrarea într-o „lume” care îi este necunoscută, o lume plină de greutate și privațiuni.

Mireasă de bună samă

Dai cumuna pe năframă

Da' năframa-i tare grea

Tăte rălele-s în ea

(inf. Cleșiu Pelagia - Ribița)

Când noua pieptănătură, cea de nevestă, este gata, miresei i se leagă pe cap o năframă, (cișcăneu). Acest lucru îi aduce definitiv statutul de femeie măritată, de nevestă. Ea plânge și încearcă să-și arunce din cap năframa, dar în cele din urmă o acceptă. Și mirelui i se pune pe cap un colop care de multe ori poate fi ponosit, găurit, acest colop marcând și el trecerea de la feciorie, la starea de bărbat însurat, cu familie de întreținut și responsabilități.

Tradiții, obiceiuri

Odată încheiată și această ceremonie, se trece la un alt moment important al nunții: cinstea. Cinstea avea rolul de a pregăti material tânăra pereche pentru a-și putea începe viața de familie cu un minim de lucruri necesare. Astfel, în trecut, cei doi erau cinstiți cu perne, cearșafuri, covoare și alte lucruri necesare în gospodărie, la care se mai adăuga bineînțeles și zestrea miresei. Pe lângă aceste lucruri, femeile pregăteau întotdeauna plăcinte pe care le cinsteau. De aceea la nunți, în trecut, fiecare familie mergea cu coșarca. Femeile pregăteau o plăcintă cu foi umplută cu brânză dulce de vacă și o altă prăjitură numită pogace. Pe această pogace, femeile puneau drept ornamente păsări din aluat pe care le colorau cu suc de sfeclă roșie și le făceau ochi negri din neghină de grâu. Atât din pogace, cât și din plăcintă, zvornicul tăia o jumătate pe care o oprea pentru miri, iar cealaltă jumătate o dădea înapoi celor care o cinsteau.

Iată ce spune zvornicul la cinste:

Vine binele ca albinele

Nu din munte, nici din punte

Ci de la oameni de frunte

Familia

Cinstește casa și masa

Mirele și mireasa

Cu niște bani de ceia cu tivitură

Să dea mireasa la mire gură.

(inf. Avram Ioan – satul Crișan)

După ce se termina cinstea, jocul și voia bună continuau la fel ca și până atunci.

Un alt moment important al nunții era „jocul miresei”. A doua zi, fiecare nuntaș trebuia să joace mireasa contra unei sume de

bani. Și cu această ocazie se făceau diverse glume pentru ca momentul să nu devină monoton. Astfel, unii dintre bărbați se mascau, se îmbrăcau în țigănci, se dădeau cu funingine și făceau tot felul de „măscări” „spre hazul întregii asistențe. Acest „joc al miresei” s-a jucat la nunțile din localitate până în urmă cu vreo 15 ani.

Spre amiază, dacă timpul era frumos, întreaga nuntă se muta în grădină, sub pomi. Muzicanții erau urcați în copaci și de acolo trebuiau să cânte. Nuntașii jucau răspândiți prin grădină.

Nunta se încheia spre seară, când nănașii erau conduși spre casă de către muzicanți.

În ziua următoare, pe înserat, avea loc „calea întoarsă”. Aceasta era o nuntă restrânsă la cei ai casei și rudele cele mai apropiate. „Calea întoarsă” se desfășura pe parcursul întregii nopți și de multe ori se spunea că veselia fusese mai mare decât în timpul nunții.

În acest fel se încheia un lung și amplu ceremonial, cel al nunții, ceremonial prin care se realiza integrarea și adaptarea celor doi miri la noul statut social.

Bibliografie:

Pop, M. , Ruxândoiu, P. : *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991.

Frazer, J. G.: *Creanga de aur*, Ed. Minerva, București, 1980, vol. I, II.

Kligman, Gail. : *Nunta mortului - Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Iași, Ed. Polirom, 2005, Ediția a 2 - a.

*** - *Nunta la români*, Ed. Minerva, București, 1989.

Monica DUȘAN

Cupluri celebre *Iubiri celebre în literatură*

Legăturile amoroase din lumea literară sunt uneori la fel de celebre precum romanele protagoniștilor lor. Nu există o vârstă propice îndrăgostirii și nici prejudecăți legate de iubire. Uneori amorurile din lumea scriitorilor au reprezentat sursa de inspirație pentru alți romancieri, sau au fost descoperite cu adevărat prin memorii ori epistole.

Romanul „Alabama Song” are pe copertă fotografia celui mai mediatizat cuplu al anilor 1920, autorul Marelui Gatsby, (.....) și soția sa Zelda.

Scrisorile adunate în volumul *Dulcea mea doamnă, Eminul meu iubit* aruncă un nou fascicul de lumină peste iubirea „literară” poate cel mai des evocată și poate cea mai dragă sufletelor noastre, aceea dintre Mihail Eminescu și „îngerul bălai” (.....).

Numeroase *Scrisori* sunt mărturia iubirii de aproape jumătate de secol dintre profesorul de filosofie de la Marburg (.....) și studenta sa, Hannah Arendt.

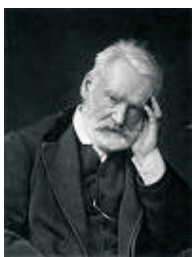
Considerate unele dintre cele mai frumoase scrisori de dragoste din literatura engleză, destinatară Fanny Brawne l-a dezvăluit pe autorul lor, poetul englez (.....), doar după moarte.

Tot sub un pseudonim literar, (.....), s-a ascuns și Aurore Dupin, legătura celebră cu Alfred de Musset îi aduce neplăceri, dar este și o benefică sursă de inspirație pentru romanul său *Elle et lui*.

Divertisment

Poetul, romancierul, dramaturgul (.....), autorul unor romane nemuritoare precum *Mizerabilii* sau *Notre Dame de Paris*, a iubit-o până în ultimul ceas pe actrița Juliette Drouet care, discret și din umbră, i-a fost alături în toate momentele zbugiumatei sale vieți.

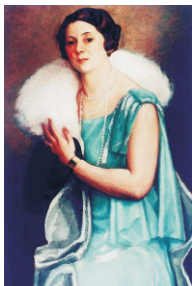
Lou Andréas-Salomé i-a făcut pe Nietzsche și pe poetul austriac (.....) să se îndrăgostească de ea.

Din *Jurnal* aflăm că Leni Caler a fost muza lui (.....).

Tot în spațiul românesc, în cartea „Cu soțul meu” este evocată iubirea pe care autoarea acestei cărți, Fany (.....) i-a purtat-o soțului ei, creatorul romanului românesc modern.

Dacă romanele lui (.....) ce compun *Comedia umană* n-ar fi avut perfecțiunea capodoperei, dacă n-ar fi impresionat-o atât de puternic pe contesa Ewa Hanska încât să-i scrie imediat autorului, poate nu s-ar fi născut una dintre cele mai frumoase, mai stranii și mai emoționante povești de iubire din istoria literaturii, immortalizată în sute de scrisori pe care cei doi și le-au trimis vreme de peste 20 de ani.

Autoarea controversatului roman *Al doilea Sex*,, a întreținut o legătură de iubire și prietenie legendară cu filosoful și scriitorul Jean-Paul Sartre.

Cérémonie des adieux, înregistrează ultimele cuvinte ale lui Sartre, un motto pentru toți cei amintiți aici: „Moartea nu ne va reuni. Așa stau lucrurile. Cu toate acestea e splendid în sine că am reușit să ne trăim viețile în armonie pentru atâta vreme”.

La acest număr au colaborat:

- Victoria DRAGU DIMITRIU* - scriitoare, realizatoare de emisiuni culturale la postul de radio România Cultural
- Doina IONESCU* - doctor, artist plastic, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
- Maria TOMA-DAMȘA* - profesoară de limba și literatura română, Deva
- Stelian RADU* - doctor inginer, președintele Consiliului Științific al Parcului Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina; Președinte de onoare Societății de Istorie și Retrologie Agrară a României filiala județului Hunedoara
- Monica DUȘAN* - bibliotecară, comuna Ribița
- Ștefan NEMECSEK* - jurnalist, scriitor, redactor-șef al publicațiilor Curierul Văii Jiului și Zona Specială
- Tiberiu SVOBODA* - scriitor, autor de cărți și articole despre ținutul momârlanilor, trasee montane etc.

Coperta I : Ioan Budiu, Malve (u/c, 46x65 cm, colecția Anamaria și Philippe Mudry, Lausanne)

Coperta IV : Ioan Budiu, Lucian Blaga (gravură, 16,5x12,5 cm, colecția Budiu Gyönygyvér, Cluj-Napoca)

Imagini din satul Măceu, comuna Bretea Română, jud. Hunedoara (foto: Ioan Paul Mihai Stoicovici)

Imaginile utilizate în această revistă sunt ale autorilor articolelor sau au fost preluate de pe Internet.

„Se pare că fiecare om are un ideal în subconștient, care se cere îndeplinit pentru armonia legilor naturii, prezente în fiecare dintre noi.”

(Ioan Budiu, fragment dintr-o scrisoare adresată soției, Sente Gyöngyvér)

